

Geurgedbiedsvisie 2019

Gemeente Haaren

BIJLAGEN

Bijlagen

- Bijlage I: Achtergronden bij de Wet geurhinder en veehouderij
- Bijlage II: Evaluatie Wet geurhinder en veehouderij
- Bijlage III: Geur en gezondheid
- Bijlage IV: Adviesbrief streefwaarden woon- en leefklimaat implementatieteam
- Bijlage V: Geurbelasting rond vleeskuikenbedrijven
- Bijlage VI: Beoordeling andere geurbronnen
- Bijlage VII: Onderbouwing groeiplafond
- Bijlage VIII: Verslagen werkgroepoverleggen en bijeenkomsten
- Bijlage IX: Geurkaart huidige situatie
- Bijlage X: Geurkaart variant 1: 14 ou
- Bijlage XI: Geurkaart variant 2: 10 ou
- Bijlage XII: Geurkaart variant 3: 8 ou
- Bijlage XIII: Geurkaart variant 4: 16 ou
- Bijlage XIV: Geurkaart collegevoorstel
- Bijlage XV: Geurkaart na amendement

Bijlage I: Achtergronden bij de Wet geurhinder en veehouderij

Deze bijlage¹ bevat de volgende aanvullende informatie:

- **Wet geurhinder en veehouderij;**
- **Gebiedsvisie inclusief beoordelen woon- en leefklimaat;**
- **Verordening;**
- **Aanhoudingsbesluit en procedures.**

¹ Bronnen:

- Wet van 5 oktober 2006, houdende regels inzake geurhinder vanwege tot veehouderijen behorende dierenverblijven (Wet geurhinder en veehouderij), Staatsblad 2006, 531.
- Regels inzake geurhinder vanwege tot veehouderijen behorende dierenverblijven (Wet geurhinder en veehouderij), Memorie van Toelichting, Tweede Kamer, vergaderjaar 2005–2006, 30 453, nr. 3, KST94686.
- Handreiking bij de Wet geurhinder en veehouderij. Infomil, maart 2007

Inhoud

1.	Wet geurhinder en veehouderij	3
1.1	Geurbelasting (odour units; ou).....	3
1.2	Vaste afstanden	4
1.3	Afwijkende normen en afstanden	4
1.4	Vergunningaanvraag	5
1.5	Geur gevoelig object	5
2.	Gebiedsvisie en Verordening (gemeentelijk geurbeleid)	8
2.1.	Geurgebiedsvisie	8
2.2.	De geurverordening	13
3.	Het aanhoudingsbesluit	15
3.1.	Wel of geen aanhoudingsbesluit	15
3.2.	Reikwijdte aanhoudingsbesluit - uitzonderingen.....	15
3.3.	Welke regime is van toepassing.....	16
3.4.	Werkingsduur van het aanhoudingsbesluit	17
3.5.	Procedure aanhoudingsbesluit	18
3.6.	Beroep tegen het aanhoudingsbesluit	18
3.7.	Relatie met de (ontwerp)verordening	18
3.8.	Procedureschema aanhoudingsbesluit en Verordening geurhinder en veehouderij	19

1. WET GEURHINDER EN VEEHOUDERIJ

De Wet geurhinder veehouderij (Wgv) is op 1 januari 2007 in werking getreden. Deze relatief nieuwe wet is het toetsingskader bij aanvragen om een milieuvergunning van veehouderijen. De veehouderijen voldoen aan individuele wettelijke normen voor de maximale geurbelasting op een geurgevoelig object (woningen, kantoorgebouwen, werkplaatsen, sporthallen, vakantiehuizen etc.).

De gemeenten mogen van deze wettelijke normen afwijken en een eigen geurbeleid opstellen. Daarmee biedt de nieuwe wet de mogelijkheid om maatwerk te leveren. Op gebiedsniveau kan worden gezocht naar passende geurnormen. De gewenste ruimtelijke ontwikkeling van het gebied vormt daarvoor de basis (bijvoorbeeld: bestemmingsplan, reconstructieplan, structuurvisie)

Vergunningaanvragen worden onder de Wgv beoordeeld aan de hand van de berekende geurbelasting (odour units) of vaste afstanden.

1.1 Geurbelasting (odour units; ou)

De emissie van stankstoffen uit een veehouderijbedrijf wordt berekend in geureenheden: odour units (ou)². Hiervoor zijn emissiefactoren opgenomen in de regeling³ bij de Wgv. Deze emissiefactoren zijn in 'proefstallen' gemeten volgens een vastgesteld meetprotocol.

De emissiefactor per dier en het aantal dieren bepaalt de emissie van geurstoffen door het bedrijf. De verspreiding van de geurstoffen in de omgeving bepaalt vervolgens de geurbelasting op een nabij gelegen gevoelig object, bijvoorbeeld op een burgerwoning. Voor het berekenen van de geurbelasting is het verplicht de rekenmodule V-Stacks-vergunning te gebruiken (die is een speciaal voor dit doel ontwikkelt verspreidingsmodel).

De berekende geurbelasting wordt getoetst aan de norm (de maximale waarde voor de belasting die per bedrijf mag worden veroorzaakt op een voor geur gevoelig object). De wet kent vier standaardnormen: voor concentratiegebieden⁴ en niet-concentratiegebieden met daarbinnen een onderscheid tussen de bebouwde kom en het buitengebied.

In de Wgv opgenomen standaard normen voor de maximale geurbelasting van een veehouderij op een geurgevoelige object in de concentratiegebieden voor de veehouderij.

Concentratiegebieden ³ (reconstructie)	
Binnen bebouwde kom	3 ou
Buitengebied	14 ou

² De normen in de wet zijn geurconcentraties en worden uitgedrukt in odour units per kubieke meter (ou/m³). Sinds de invoering van een Europese standaard voor het uitvoeren van geurmetingen zijn de Nederlandse geureenheden vervangen door odour units.

³ De emissiefactoren worden opgenomen in de Regeling geurhinder en veehouderij, een lijst met geuremissiefactoren per diercategorie en huisvestingssysteem. De minister van Infrastructuur en Milieu stelt de emissiefactoren vast op advies van de Technische adviescommissie regeling ammoniak en veehouderij (Tac-Rav). De Regeling geurhinder en veehouderij maakt onderdeel uit van de Wet geurhinder en veehouderij.

⁴ Concentratiegebieden "Zuid" of "Oost" zijn aangegeven in bijlage 1 bij de Meststoffenwet. Het betreft gebieden met een grote concentratie van (intensieve) veehouderij, vooral gelegen op de zuidelijke en oostelijke zandgebieden in Nederland. Binnen deze gebieden liggen de reconstructiegebieden waarvoor in het kader van de reconstructiewet ruimtelijke plannen zijn opgesteld. Deze reconstructieplannen benoemen functionele gebieden zoals extensiverings-, verwevings- en landbouwontwikkelingsgebieden.

Voor veel dieren zijn geuremissiefactoren beschikbaar: vleesvarkens, zeugen, biggen, opfok- en leghennen, (groot)ouderdieren, vleeskuikens, kalkoenen, eenden, parelhoenders, vleeskalveren, vleesstieren, schapen en geiten). Voor deze diercategorieën wordt de vergunningaanvraag beoordeeld aan de hand van met V-Stacks-vergunning berekende geurbelasting.

1.2 Vaste afstanden

Voor meerdere diercategorieën zijn tot nu toe geen geurmetingen uitgevoerd en daarom zijn er voor die groepen géén emissiefactoren beschikbaar. Het betreft onder andere melkkoeien en vrouwelijk jongvee, zoogkoeien, paarden, nertsen⁵, struisvogels en andere diersoorten. Voor deze diercategorieën gelden vaste afstanden.

In de Wgv opgenomen standaard waarden voor de aan te houden afstand van een veehouderij naar een geurgevoelige object.

	Vaste afstanden (meters)					
	Melkoeien, jongvee, zoogkoeien e.a.*	Nertsen				
		1-1000 dieren	1001-1500 dieren	1501-3000 dieren	3001-6000 dieren	6001-9000 dieren
Bebouwde kom	100	175	200	225	250	275
Buitengebied	50	100	125	150	175	200

* andere diercategorieën waarvoor geen emissiefactoren voor bekend zijn.

NB. Indien de nertsen in emissiearme huisvesting worden gehouden dan worden de afstanden uit de tweede rij van de tabel ('buitengebied') met 25 meter verkleind.

1.3 Afwijkende normen en afstanden

Gemeenten mogen van de wettelijke normen afwijken van de standaard geurnormen en vaste afstanden (artikel 6, Wgv). De andere waarden of afstanden die in een verordening kunnen worden opgenomen:

- een andere waarde voor de geurbelasting op een geurgevoelig object in geval van dieren waarvoor geuremissiefactoren zijn vastgesteld (artikel 6, eerste lid onder a);
- een andere waarde voor de geurbelasting of minimumafstand voor geurgevoelige objecten die onderdeel hebben uitgemaakt van een veehouderij (artikel 6, tweede lid);
- een andere minimumafstand tussen geurgevoelige objecten en emissiepunten van een veehouderij in geval van dieren waarvan de geuremissiefactor niet zijn vastgesteld (artikel 6, derde lid);
- een andere minimumafstand tussen geurgevoelige objecten en emissiepunten van een veehouderij in geval van pelsdieren (artikel 6, vierde lid).

Voor de geurnormen is in de wet een bandbreedte aangeven (die onderstaand schema), voor de vaste afstanden is dit niet het geval.

⁵ Voor nertsen is de geuremissie inmiddels wel gemeten, maar dit heeft nog niet geleid tot het opnemen van een emissiefactor in de Regeling geurhinder en veehouderij (zoals bedoeld in voetnoot 2). Dit betekent dat de bij de vergunningverlening nog niet aan odour units mag worden getoetst, maar dat de vaste afstanden gelden.

In het schema hieronder zijn tussen haakjes () de wettelijke standaard geurnormen vermeldt, de waarden links en rechts van de standaardnormen geven de bandbreedte aan waarbinnen de gemeenten mogen afwijken.

	Concentratiegebieden ¹ (reconstructie)
binnen bebouwde kom	0,1 - (3) - 14 ou
buiten bebouwde kom	3 - (14) - 35 ou

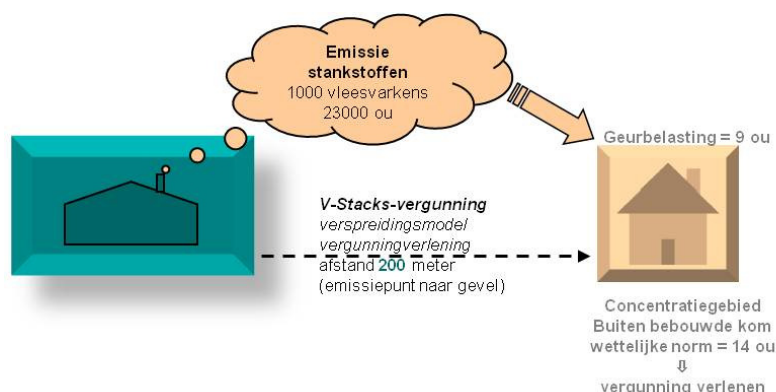
1.4 Vergunningaanvraag

De vergunningaanvraag van een veehouderij moet worden getoetst aan een individuele norm voor de geurbelasting of aan een vaste afstand. Dit kan de wettelijke standaard norm / vaste afstand zijn of een afwijkende norm / afstand die is vastgelegd in de gemeentelijke verordening.

Of voldaan wordt aan de voorgeschreven vaste afstand wordt bij een vergunningaanvraag getoetst door de afstand te meten tussen de stal (emissiepunt) en het dichtst bij gelegen geurgevoelige object (bijv. woning).

Wanneer bekend is aan welke geurnorm getoetst moet worden is de beoordeling van een vergunningaanvraag redelijk eenvoudig uit te voeren met behulp van de rekenmodule voor de vergunningverlening (V-Stacks-vergunningen). In de figuur hieronder is de toetsing van de vergunning weergegeven.

Schema van toetsing en vergunningverlening onder de Wgv
NB. De afstand wordt bepaald door het programma V-Stacks-vergunning op basis van de coördinaten die in het programma moeten worden ingevoerd. Voor de veehouderij zijn dit de emissiepunten van de stallen en voor de woning de gevel.

1.5 Geur gevoelig object

De definitie van het begrip geurgevoelig object is terug te vinden in art. 1 Wgv:

“gebouw, bestemd voor en blijkens aard, indeling en inrichting geschikt om te worden gebruikt voor menselijk wonen of menselijk verblijf en die daarvoor permanent of een daarmee vergelijkbare wijze van gebruik, wordt gebruikt.”

Deze definitie bestaat uit vier criteria waar een object aan dient te voldoen wil er sprake zijn van een geurgevoelig object:

- ✓ Het object moet een gebouw zijn, zoals geformuleerd in art. 1 van de Woningwet.
- ✓ Het gebouw is bestemd voor menselijk wonen of menselijk verblijf. In verschillende uitspraken van de rechter is aangegeven dat uit de wetsgeschiedenis blijkt dat met

“bestemd” wordt bedoeld dat het gebouw juridisch-planologisch mag worden gebruikt voor wonen of verblijf.

- ✓ Het gebouw is blijkens aard, indeling en inrichting geschikt om te worden gebruikt voor menselijk wonen of menselijk verblijf. Als het gebouw naar aard, indeling en inrichting geschikt is om te worden gebruikt voor menselijk wonen of verblijf, moet het wonen of verblijf uiteraard ook juridisch-planologisch toegestaan zijn. De bestemming van een gebouw is daarmee leidend bij het beoordelen of sprake is van een geurgevoelig object.
- ✓ Het gebouw wordt permanent of op een daarmee vergelijkbare wijze voor menselijk wonen of menselijk verblijf gebruikt. Het is niet relevant of het verblijf wordt uitgeoefend door dezelfde of steeds wisselende personen. Het aantal personen dat verblijft in het gebouw is ook niet relevant bij de beoordeling van de geurgevoeligheid. Ook wanneer er maar één persoon in het gebouw verblijft is dat voldoende.

Met het criterium “permanent of vergelijkbare wijze van gebruik” wordt bedoeld dat er mensen structureel wonen of verblijven. Het is soms lastig om te beoordelen wat er met “een vergelijkbare wijze van gebruik” wordt bedoeld. Uit de jurisprudentie blijkt dat wanneer een gebouw bestemd en geschikt is voor wonen of verblijf, dat de rechter er bijna vanzelfsprekend vanuit gaat dat het wonen of verblijven ook permanent of op vergelijkbare wijze van gebruik plaatsvindt. Alleen in gevallen waar het gaat om incidenteel verblijf of waarbij het verblijf plaatsvindt gedurende beperkte perioden (bv enkele weken/maanden per jaar of twee dagen per week) kan beargumenteerd worden dat dit niet overeenkomt met “permanent verblijf of vergelijkbare wijze van gebruik”.

Voorbeelden van geurgevoelige objecten

Wonen: burgerwoning, mantelzorgwoning, zorginstelling, projecthuisvesting seizoenarbeiders, bedrijfswoning bij een niet agrarisch bedrijf, bedrijfswoningen bij agrarische bedrijven niet zijn veehouderij, etc...: allen hebben een bescherming op grond van odour units en/of vaste afstand. De bedrijfswoning van de naburige veehouderij heeft een lager beschermingsniveau meegekregen en wordt alleen beschermd met een vaste afstand (geen vaste afstand). NB. Bedrijfswoningen van veehouderijen worden niet beschermd tegen geur afkomstig van de eigen veehouderij.

Werken: ziekenhuis, kantoor, opslagruimte, fabriek, werkplaats, kassencomplex (?), school, kinderopvang

Recreëren: museum, gebouwen op pretpark, vakantiehuisjes/-bungalows, blokhut, bed & breakfast, hotel, restaurant, stacaravan, sportaccommodatie (gebouwen, indoor sporten: sporthal, stadion, ijshal/-baan), clubhuis, sportkantine etc.... NB. In geval van een clubhuis, sportkantine (padvinderij of sportclub) kan het gebruik zodanig extensief zijn dat sprake is van “permanent verblijf of vergelijkbare wijze van gebruik” en dat op grond daarvan beargumenteerd kan worden dat onder deze omstandigheid geen sprake meer is van een geurgevoelig object (zie vierde criterium hiervoor). NB. Ook een kerk is een geurgevoelig object.

Voorbeelden niet geurgevoelig

- Terreinen of locaties, zoals campingterrein, sportterrein, golfbaan, buitenzwembad, etc....
Let op, het clubhuis, kleedruimte, kantine, restaurant en dergelijke gebouwen op het terrein kunnen wel geurgevoelig zijn (zie hiervoor).
- Gebouwen die niet bestemd zijn voor menselijk wonen of menselijk verblijf: illegale bewoning.
- Gebouwen die wel bestemd zijn voor menselijk wonen of menselijk verblijf, maar daarvoor niet meer geschikt: krotten en bouwvallen.

2. GEBIEDSVISIE EN VERORDENING (GEMEENTELIJK GEURBELEID)

Zoals gezegd, de Wgv biedt gemeenten de mogelijkheid om in plaats van de standaardnormen uit de wet, 'eigen' afwijkende normen te stellen (artikel 6 Wgv). Afwijken kan dus, maar de gemeente is wel gehouden aan een wettelijk vastgelegde bandbreedte (zie paragraaf 1.3).

Een *geurgebiedsvisie* levert de onderbouwing voor het al dan niet hanteren van afwijkende normen moeten. De afwijkende normen worden in een gemeentelijke geurverordening vastgelegd.

2.1. Geurgebiedsvisie

Het nut en de noodzaak voor het hanteren van afwijkende normen en vaste afstanden moet in een geurgebiedsvisie worden onderbouwd. In verband hiermee schrijft artikel 8 van de Wgv voor de dat de gemeente bij het vaststellen van afwijkende normen rekening dient te houden met:

- de gewenste ruimtelijke ontwikkeling;
- de huidige, geursituatie in het gebied; en
- de toekomstige geursituatie in het gebied.

2.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling

In de praktijk betekent dit dat in de gebiedsvisie de gewenste ruimtelijke ontwikkeling op kaart wordt weergegeven. Op een gemeentekaart zijn dan deelgebieden met een bepaalde functie te zien, zoals wonen (woonkernen, clusters en linten, plangebieden), werken (bedrijventerreinen), recreatie, natuur, buitengebied dat volgens de integrale zonering van de Reconstructie wordt opgedeld in extensiveringsgebieden rondom natuur en rondom woonkernen, verwevingsgebieden en landbouwontwikkelingsgebieden. Voor deze functionele deelgebieden wordt de huidige en (verwachte) toekomstige geursituatie bepaald en geëvalueerd.

Opgemerkt moet worden dat de Wgv een sterke ruimtelijke component heeft nu het stellen van de eigen normen door gemeenten gekoppeld is aan de door haar gewenste ruimtelijke inrichting op basis van een op te stellen gebiedsvisie. Onderdeel van deze ruimtelijke inrichting is de beoordeling van het woon- en leefklimaat (Artikel 8 lid 1 sub a). In Bijlagen 6 en 7 van de handreiking bij de wet worden handvaten aangereikt voor de beoordeling van het woon- en leefklimaat. Deze zijn voor het opstellen van geurgebiedsvisies gedifferentieerd naar de functie van een gebied (zie onder “aanvaardbaar woon- en leefklimaat”).

2.1.2 Bepalen geursituatie op gebiedsniveau

Voor het bepalen de geursituatie op gebiedsniveau is een rekenmodule beschikbaar (V-Stacks-gebied). In tegenstelling tot de vergunningverlening wordt niet één bedrijf

doorgerekend, maar meerdere bedrijven / alle bedrijven in een gebied (cumulatief). Dit resulteert in een beeld van de achtergrondbelasting in het gebied⁶, waarbij doorgaans de volgende uitgangspunten worden gehanteerd:

- ✓ de huidige geursituatie wordt bepaald aan de hand van de bestaande rechtsgeldige vergunningen van de veehouderijen in het gebied. Niet de feitelijke situatie is bepalend, zoals in het geval dat een veehouder die zijn vergunning nog niet geheel heeft gerealiseerd of wellicht geen dieren meer houdt maar nog wel een vergunning heeft;
- ✓ de toekomstige geursituatie kan rekening houden met stoppende bedrijven en doorontwikkellende bedrijven.

2.1.3 Evaluatie van de geursituatie op gebiedsniveau

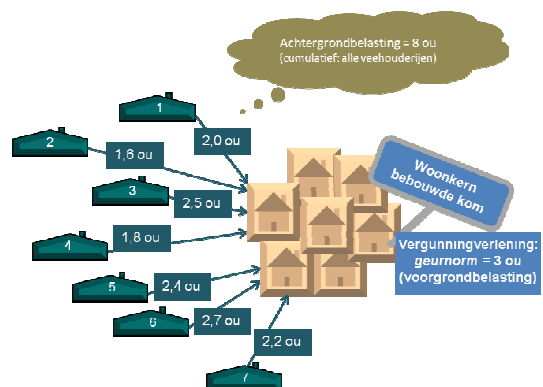
De verkregen inzichten in de maximale geurbelasting die in de toekomst kan worden verwacht wordt geëvalueerd aan de hand van hetgeen aanvaardbaar is voor de functie van het gebied. Door de individuele normen voor de voorgrondbelasting⁵ waaraan bij de vergunningverlening wordt getoetst, aan te scherpen dan wel te verruimen wordt de achtergrondbelasting lager of hoger. De individuele normen voor de voorgrondbelasting verhogen kan een optie zijn in bijvoorbeeld landbouwonwikkelingsgebieden (Reconstructieplan). Het gevolg is wel dat de achtergrondbelasting hoger zal worden in het gebied wat weer gevolgen heeft voor het leefklimaat (kans op meer geurhinder). De gemeente moet besluiten of dit aanvaardbaar is. Aan de andere kant kan de gemeente besluiten om individuele normen voor de voorgrondbelasting aan te scherpen om een goed leefklimaat te waarborgen ten behoeve van dorpskernen, ontwikkeling van woonwijken of recreatie en toerisme.

Kortom, in de gebiedsvisie wordt gezocht naar bij het gebied passende individuele normen voor de voorgrond geurbelasting als gevolg van veehouderijen. Daarbij wordt rekening gehouden de achtergrondbelasting en het daarmee samenhangende woon- en leefklimaat.

Hieronder wordt aan de hand van drie voorbeelden geïllustreerd hoe dit in zijn werk gaat.

Voorbeeld 1 wordt geschetst in het plaatje hiernaast. Het laat de huidige situatie zien. Uit het plaatje is het volgende af te lezen:

- de geurnorm voor de een individuele veehouderij is 3 ou. Hieraan wordt getoetst bij de vergunningverlening;
- de feitelijke geurbelasting van de veehouderijen op de woningen in de bebouwde kom is lager dan de norm van 3 ou. Dit

⁶ De achtergrondbelasting is de geurbelasting als gevolg van de veelheid aan veehouderijen in de omgeving van een geurgevoelig object.

Met de voorgrondbelasting wordt de geurbelasting van een individuele veehouderij bedoeld en wel van die veehouderij (de dominante veehouderij) welke de meeste geur op het geurgevoelige object veroorzaakt, hetzij omdat het een grote veehouderij betreft, hetzij omdat de veehouderij dicht bij het geurgevoelige object is gelegen. Bij de vergunningverlening wordt de aanvraag van een individuele veehouderij getoetst aan de norm voor de maximale voorgrondbelasting (zie paragraaf 1.4).

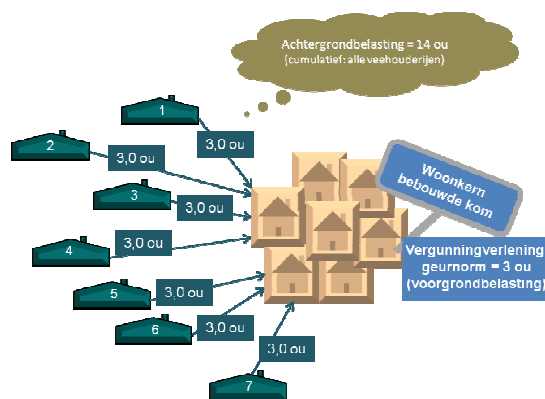
Zowel de voorgrondbelasting als de achtergrondbelasting is van belang voor het bepalen van de verwachte hinder (leefklimaat). Uit onderzoek is gebleken dat bij gelijke belastingen de geurhinder als gevolg van de voorgrondbelasting hoger is dan als gevolg van de achtergrondbelasting. Als vuistregel geldt dat de voorgrondbelasting bepalend is voor de hinder als de voorgrondbelasting meer dan de helft van de achtergrondbelasting bedraagt.

betekent dat niet alle emissieruimte door de bedrijven wordt opgevuld (NB. ieder bedrijf heeft een eigen emissieruimte, die niet door een ander bedrijf kan worden opgevuld);

- de achtergrondbelasting bedraagt in dit voorbeeld 8 ou (cumulatief: de opstelsom van de individuele geurbelastingen van de veehouderijen).

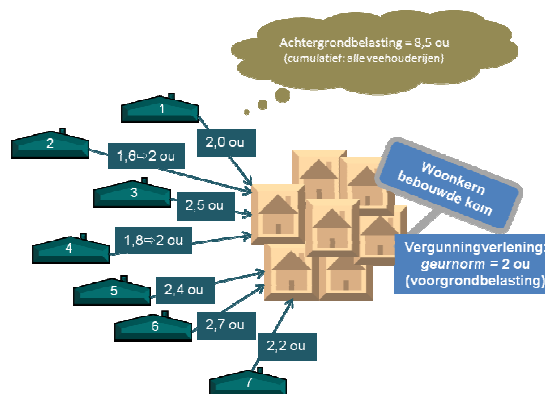
Voorbeeld 2 wordt geschetst in het plaatje hiernaast. Het laat de situatie zien bij opvullen van de emissieruimte. Uit het plaatje is het volgende af te lezen:

- de geurnorm voor de een individuele veehouderij is 3 ou. Hieraan wordt getoetst bij de vergunningverlening. De veehouderij zijn uitgebreid en de geurbelasting is toegenomen tot de maximaal toelaatbare belasting van 3 ou op woningen in de bebouwde kom;
- de achtergrondbelasting bedraagt in dit voorbeeld 14 ou (cumulatief: de opstelsom van de individuele geurbelastingen van de veehouderijen). Wanneer we een achtergrondbelasting tot 10 ou als aanvaardbaar beschouwen (zie volgende paragraaf), dan is deze nu te hoog geworden door het opvullen van emissieruimte van de bedrijven onder de norm van 3 ou. Dit kan alleen worden voorkomen door de emissieruimte van de individuele bedrijven te beperken. Dit wordt geïllustreerd in het derde voorbeeld hieronder.

Voorbeeld 3 wordt geschetst in het plaatje hiernaast. Vertrekpunt is voorbeeld 1, de huidige geursituatie en huidige geurbelasting van de bedrijven. Dit voorbeeld laat de situatie zien bij een aangescherpte geurnorm, waarbij de veehouderij de beschikbare emissieruimte opvullen. Uit het plaatje is het volgende af te lezen:

- de geurnorm voor de een individuele veehouderij wordt aangescherpt tot 2 ou. Hieraan wordt getoetst bij de vergunningverlening;
- voor vijf veehouderijen geldt dat de feitelijke geurbelasting (uitgaande van voorbeeld 1 voor de huidige situatie) al gelijk is aan of hoger is dan de nieuwe geurnorm van 2 ou (het betreft bedrijven 1-3-5-6-7 in het plaatje). Deze vijf bedrijven staan zeggend 'op slot', hetgeen wil zeggen dat geen toename van de geuremissie mogelijk is, maar wel het aantal dieren kan toenemen door toepassen van emissiearme stallen;
- op twee veehouderijen kan de emissie nog toenemen, de bedrijven 2 en 4 hebben nog emissieruimte. In het plaatje is verondersteld dat deze zijn uitgebreid en de geurbelasting is toegenomen tot de maximaal toelaatbare belasting van 2 ou op woningen in de bebouwde kom;
- de achtergrondbelasting bedraagt in dit voorbeeld nu 8,5 ou (cumulatief: de opstelsom van de individuele geurbelastingen van de veehouderijen). Wanneer we een

achtergrondbelasting tot 10 ou als aanvaardbaar beschouwen, dan is wordt aan daaraan voldaan.

Noot: de voorafgaande voorbeelden geven aan dat het niveau van de achtergrondbelasting gestuurd kan worden middels het aanscherpen (of verruimen) van de individuele geurnormen voor de voorgrondbelasting.

Bovendien laten de voorbeelden twee en drie zien dat door scenarioberekening voor het opvullen van de emissieruimte - gekoppeld aan de beschikbare fysieke ruimte op het bouwblokken - de knelpunten met het oog op het woon- en leefklimaat in beeld kunt brengen. Dit is ook de werkwijze die bij het opstellen van de geurgebiedsvisie is gehanteerd.

2.1.4 Aanvaardbaar woon- en leefklimaat (MILO-systematiek toegepast op de Wgv)

Gemeenten hebben van de wetgever onder de Wgv beoordelingsvrijheid gekregen met betrekking tot het bepalen van het aanvaardbare woon- en leefklimaat. Bijlagen 6 en 7 van de handreiking bij de wet geven handvaten maar zijn nog niet toereikend. Het is gebruikelijk om de mate van milieubelasting die aanvaardbaar wordt geacht in een bepaald gebied af te laten hangen van het (gewenste) gebruik van dat gebied. Bij een woongebied past in principe een hoger beschermingsniveau in vergelijking met een industrieterrein. De functies of de gewenste functies in een gebied bepalen immers welke milieukwaliteitseisen passend zijn. Bij het opstellen van gebiedsvisies geurhinder en veehouderij en bij het beoordelen van ruimtelijke plannen wordt daarmee rekening gehouden. Bij het stellen van normen voor de maximale geurbelasting (voorgrond- en achtergrondbelasting) worden deze gedifferentieerd naar gebiedstype: stedelijke woonkern, landelijke woonkern, buitengebied, landbouw-ontwikkelingsgebied etc. gekoppeld aan de intensiteit van het gebruik door de (intensieve) veehouderij vastgesteld.

Bij de gebiedstypering is gebruik gemaakt van de denkwijze van de zogenoemde MILO-systematiek, zoals deze door de VNG, het IPO, de UvW en het ministerie van VROM is ontwikkeld in het kader van het MILO-project⁷ (milieukwaliteiten in de leefomgeving).

Tabel 1 op de volgende pagina is een voorstel voor een gebiedsindeling van stedelijk naar LOG (Landbouw ontwikkelingsgebied) gekoppeld aan een voorstel voor een maximaal acceptabel hinderniveau en bijbehorende geurbelasting voor achtergrond- en voorgrondbelasting. Bij dit laatste zijn bijlage 6 en 7 van de handreiking bij de wet en het rapport van PRA (2001) als basis gebruikt. De gehanteerde uitgangspunten zijn:

- aaneengesloten woningen verdienen een hoger beschermingsniveau dan verspreid liggende woningen;
- in gebieden met geen tot zeer weinig veehouderij: aaneengesloten woningen max. 6% kans op hinder en verspreid liggende woningen max. 12% kans op hinder;
- in gebieden met weinig tot veel veehouderij: aaneengesloten woningen max. 12% kans op hinder en verspreid liggende woningen max. 20% kans op hinder;
- door intrekking van de reconstructieplannen van de provincie Noord Brabant bestaan er ruimtelijk gezien geen LOG's meer. Het beschermingsniveau is daarom gelijkgesteld aan die van het buitengebied: max. 20% kans op hinder⁸;

⁷ Handreiking milieukwaliteit in de leefomgeving, werken aan gebiedsgericht maatwerk, 2004, VNG, Den Haag
<http://duurzaam bouwen.senternovem.nl/uploaded/publicaties/Handreiking%20MILO.pdf>

- de geurbelasting bij de hinderpercentages zijn afgeleid uit de dosiseffect relaties uit het PRA-rapport (zie bijlage 6 en 7 van de handreiking bij de Wgv).

De tabel op de volgende pagina is door het Brabantse implementatieteam Wgv als advies meegegeven aan de Brabantse gemeenten. Gemeenten zijn echter vrij, om binnen de aan hen toegekende beleidsvrijheid, eigen keuzes te maken aangaande de beoordeling van het acceptabele hinderniveau. Eén belangrijk uitgangspunt daarbij is het gebruik van de laatste milieutechnische inzichten. De hinderniveaus voor achtergrond en voorgrondbelasting zijn vergelijkbaar. Daarmee wordt invulling gegeven aan artikel 8 lid 1 sub c “de noodzaak van een even hoog niveau van de bescherming van het milieu” van de Wgv.

Tabel met gebiedstype toegespitst op relatie Intensieve veehouderij (IV) en geurhinder vanaf de buitenrand van het stedelijk gebied volgens de MILO systematiek

Type	IV-dichtheid	MILO typering + eigen toevoeging ^{a)}	Bovengrens hinder (%)	Achtergrond Geurbelasting ou	Voorgrond Geurbelasting ou
Woonkern zonder IV	geen IV zeer laag	groen stedelijk, centrum dorps	6 ^{b)}	2	1
Buitengebied zonder IV	geen IV tot zeer laag	natuur agrarisch bedrijventerreinen	12 ^{b)}	5	2
Woonkern met enige IV	weinig IV beperkte omvang	groen stedelijk, centrum dorps <u>overige aaneengesloten woonbebouwing</u>	12 ^{b)}	5	2
Buitengebied met enige IV	weinig IV beperkte omvang	bedrijventerreinen agrarisch	20 ^{b)}	10	5
Woonkern met veel IV	veel IV beperkte omvang	centrum dorps <u>overige aaneengesloten woonbebouwing</u>	12 ^{c)}	10	5
Buitengebied met veel IV	veel IV gemengde omvang	bedrijventerreinen agrarisch	20 ^{c)}	20	10
Buitengebied speciaal voor IV (LOG)	veel IV groot van omvang	industrie niet grondgebonden <u>landbouwontwikkelingsgebieden</u>	20 ^{c)}	20	10

- a) eigen toevoeging aan de MILO typering onderstreept
- b) bijlage 6 en 7 dosiseffect relatie niet concentratiegebied (gebied met weinig veehouderijen)
- c) bijlage 6 en 7 dosiseffect relatie concentratiegebied (gebied met veel veehouderijen)

⁸ De geurbelasting bij deze hinderkans komt overeen met 3% kans op Ernstige Hinder (klachten) (PRA-rapport, 2001). De 3% kans op ernstige geurhinder kan worden gezien als het ruisniveau van het telefonisch leefbaarheidsonderzoek (TLO), de bepalingsmethodiek voor hinder. Pas boven een 3 % kans op ernstige hinder is sprake van een hinderpercentage dat significant van de waarde 0 afwijkt. In het PRA-rapport (2001) is gebruik gemaakt van het LTFD verspreidingsmodel en werden geurbelastingen uitgedrukt in ge en niet in ou. De omrekening naar ou heeft plaats gevonden op basis van het rapport: “Relatie tussen geurimmissie en geurhinder in de intensieve veehouderij, 2007, VROM07A3”. Een eenvoudige omrekening op basis van relatie dat één gemeten ou overeenkomt met twee ge was niet mogelijk omdat de Wgv gebruik maakt van een nieuw verspreidingsmodel V-Stacks in plaats van het LTFD-model.

2.2. De geurverordening

Paragraaf 2.1 laat zien dat in de gebiedsvisie wordt gezocht naar bij de functie van een gebied passende individuele normen voor de voorgrond geurbelasting. Daarbij wordt rekening gehouden met de achtergrondbelasting en daarmee samenhangende en het woon- en leefklimaat. De geurgebiedsvisie levert zo de onderbouwing voor de gemeentelijke geurverordening.

De geurverordening is niet meer of minder dan het resultaat van de gebiedsvisie waarin wordt opgesomd in welke gebieden welke geurnormen of afstanden gelden. Ter verduidelijking worden de gebieden en normen op kaart vastgelegd.

2.2.1. Procedurele aspecten van de verordening

De geurverordening met de (afwijkende) normen wordt vastgesteld door de gemeenteraad als gemeentelijke “Verordening geurhinder en veehouderij”. De verordening treedt in werking na inspraak en publicatie als gevolg van de definitieve besluitvorming in de gemeenteraad. Vanaf dat moment treden de geurnormen en vaste afstanden in de verordening in plaats van die in de Wgv. Zie bijlage 1 voor een schematische weergave van de procedure.

Ontwerpverordening

Het gemeentebestuur maakt de ontwerpverordening aanhangig bij de gemeenteraad. Vervolgens kan het ontwerp naar buiten gebracht voor communicatie met belanghebbenden (informatiebijeenkomsten e.d.). Afhankelijk van het gestelde in de inspraakverordening wordt de ontwerpverordening ter inzage gelegd (samen met de gebiedsvisie die de onderbouwing is bij de ontwerpverordening).

Inspraakverordening

De procedure voor de gemeentelijke verordening wordt per gemeente geregeld in de inspraakverordening. Voor de inspraakprocedure passen veel gemeenten de Algemene wet bestuursrecht toe (afdeling 3.4 van deze wet). Ook komt het voor dat de gemeenteraad besluit over het al dan niet volgen van een inspraakprocedure. Soms staat een dergelijke bepaling in de inspraakverordening naast de verwijzing naar de Algemene wet bestuursrecht. Het is dus zaak dat de gemeenten de eigen inspraakverordening betrekken bij de te volgen procedure.

Openbare kennisgeving

Voorafgaand aan de ter inzagenlegging geeft het bestuursorgaan in één of meer dag-, nieuws- of huis-aan-huisbladen of op een andere geschikte wijze kennis van het ontwerp. Volstaan kan worden met het vermelden van de zakelijke inhoud. Aanvullend is in de Wet geurhinder en veehouderij bepaald dat mededeling langs elektronische weg wordt gedaan.

Inspraak

Of een inspraakprocedure gevolgd dient te worden is zoals gezegd afhankelijk van de gemeentelijke inspraakverordening. In deze alinea wordt er vanuit gegaan dat de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is (de inspraakverordening verwijst dan alleen naar de Algemene wet bestuursrecht).

De Algemene wet bestuursrecht bepaald dat bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid ingezetenen en belanghebbenden worden betrokken. Deze kunnen naar keuze schriftelijk of mondeling hun zienswijze over het ontwerp naar voren brengen bij het bestuursorgaan. De

termijn voor het naar voren brengen van zienswijzen bedraagt zes weken, tenzij bij wettelijk voorschrift een langere termijn is bepaald. In de Wet geurhinder wordt hier niks over gezegd, zodat de termijn van zes weken van toepassing is.

Behalve dat er een verslag moet worden gemaakt, kunnen gemeenten zelf bepalen wat ze doen met de ingebrachte zienswijzen.

Beslistermijn

Er is geen beslistermijn vastgesteld voor de geurverordening. Aangezien de beslistermijn vrij is, moeten gemeenten er voor waken het besluit niet te lang te laten liggen. Het besluit treedt in werking op de dag van publicatie.

2.2.2. Bezwaar of beroep

Rechtstreeks beroep tegen de verordening is niet mogelijk. De Memorie van Toelichting op de Wgv zegt hierover het volgende:

De rechtsbescherming tegen de gemeentelijke verordening is gelijk aan die van elke andere krachtens de Gemeentewet vastgestelde verordening. Tegen een dergelijke verordening staat in beginsel geen beroep open bij de bestuursrechter. Ervan uitgaande dat het bevoegd gezag binnen de bandbreedten in artikel 6 en de criteria in artikel 8 volledige beleidsvrijheid toekomt en rekening houdend met de democratische legitimatie van de andere waarde of afstand door de gemeenteraad, kan een dergelijk beroep ook achterwege blijven.

Volledigheidshalve wordt er nog op gewezen dat een gemeentebestuur bij toepassing van artikel 6 mede te maken kan krijgen met het toekomstig regime van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen. Deze wet heeft betrekking op publiekrechtelijke beperkingen waaraan onroerende zaken zijn onderworpen en die van overheidswege zijn opgelegd. Deze beperkingen vloeien voort uit publiekrechtelijke rechtshandelingen van bestuursorganen van onder meer gemeenten op grond van een bij of krachtens een wet, amvb, ministeriële regeling of verordening gegeven bevoegdheid. Ook schriftelijke voorbereidingshandelingen of ontwerpbesluiten, waaraan bij of krachtens een wet een publiekrechtelijke beperking wordt verbonden, vallen vanwege dit rechtsgevolg onder het begrip: beperkingenbesluit. Door het vaststellen van zo'n besluit wordt een publiekrechtelijke beperking in het leven geroepen, gewijzigd of ingetrokken. Een voorbeeld van zo'n beperking kan mijns inziens zijn een besluit in het kader van artikel 6 van het onderhavige wetsvoorstel.

Indirect kan de verordening ter discussie worden gesteld, namelijk als een veehouder beroep aantekent tegen zijn verleende vergunning. De rechter dan wel inbreken in de verordening. Het hanteren van afwijkende normen moet namelijk goed zijn onderbouwd via de gebiedsvisie (criterium in de wet is dat rekening wordt gehouden met de gewenste ruimtelijke ontwikkeling in het gebied en de huidige en toekomstige geurbelasting van het gebied). Ontbreekt zo'n onderbouwing dan kan bij een beroepszaak de normstelling ter discussie worden gesteld en kan de rechter daarop besluiten dat de afwijkende normstelling niet voldoende is onderbouwd en daarmee onrechtmatig.

3. HET AANHOUDINGSBESLUIT

Zoals in de vorige hoofdstukken is aangehaald kan een gemeente op grond van artikel 6 van de Wgv per gemeentelijke verordening afwijken van standaard geurnormen of afstanden die in de Wgv zijn opgenomen. In zo'n verordening kan de gemeenteraad voor (delen van) zijn grondgebied een andere waarde of een andere afstand vastleggen. Zodra een gemeentelijke verordening is vastgesteld, dan wordt een vergunningaanvraag van een veehouderij daaraan getoetst.

In afwachting van een verordening biedt de Wgv de mogelijkheid om vergunningaanvragen van veehouderijen tijdelijk aan te houden. De gemeente moet dan op grond van artikel 7 Wgv een aanhoudingsbesluit nemen. Hiermee kan worden voorkomen dat veehouderijen ontwikkelingsmogelijkheden op ongewenste locaties gaan benutten⁹. Tegelijk krijgt de gemeente tijd om zorgvuldig te bepalen of zij met een verordening een ander beschermingsniveau wil stellen.

3.1. Wel of geen aanhoudingsbesluit

Bij de afweging om al dan niet een aanhoudingsbesluit te nemen, zijn de volgende aspecten van belang.

- Op grond van het aanhoudingsbesluit worden vergunningaanvragen van (een groep van) veehouderijen in het aangewezen gebied tijdelijk aangehouden. Deze veehouderijen kunnen voor de werkingsduur van het aanhoudingsbesluit niet uitbreiden of nieuw vestigen (geurbelasting niet veranderen).
- Andere bedrijven, recreatie, woningbouwprojecten of andere initiatieven kunnen zich wel ontwikkelen binnen geldende wet- en regelgeving. Dergelijke ontwikkelingen kunnen ten nadele zijn van de veehouderij of een landbouwontwikkelingsgebied.
- Nadeel kan zijn dat gewenste ontwikkelingen, bijvoorbeeld in het kader van de reconstructie, worden geblokkeerd. Om dit te voorkomen, kunnen uitzonderingen worden gemaakt op het aanhoudingsbesluit. Overwogen kan worden om in het aanhoudingsbesluit op te nemen dat de vergunningaanvragen van bedrijven die voldoen aan standstill (geen toename geurbelasting, geen uitbreiding dieren) wel worden behandeld.

3.2. Reikwijdte aanhoudingsbesluit - uitzonderingen

Het aanhoudingsbesluit kan betrekking hebben op het hele grondgebied van de gemeente of op een deel van haar grondgebied. Aangeraden wordt om het gebied waarop het aanhoudingsbesluit van toepassing is, vast te leggen op kaart(en). Dit geeft de grootst

⁹ Andere waarden of afstanden dan opgenomen in de Wgv leiden tot ruimte die kan worden benut voor uitbreiding door de veehouderij of voor totstandkoming van geurgevoelige objecten. Een veehouderij kan door indiening van een aanvraag geheel of gedeeltelijk beslag leggen op de toekomstige ruimte, omdat al vóór vaststelling van de gemeentelijke verordening, waarin andere waarden of afstanden zijn vastgelegd, de gemeentelijke voornemens hierover bekend zijn. Als een lagere waarde wordt overwogen, kan een veehouderij dan nog eenmaal een uitbreiding aanvragen, om zoveel mogelijk «rechten» of «milieuruimte» te reserveren. Na vaststelling van de verordening ontstaat dan een aanzienlijk overbelaste situatie. De gemeentelijke beleidsvrijheid zou in beide gevallen worden beperkt. Om deze ongewenste situatie te voorkomen is de gemeenteraad bevoegd een zogenoemd aanhoudingsbesluit te nemen.

mogelijke duidelijkheid voor betrokkenen. De keuze is aan de gemeente om het gebied te bepalen.

Het is de bedoeling van de wetgever om met het aanhoudingsbesluit te voorkomen dat een gebied minder geschikt wordt voor de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. De omvang van het aanhoudingsbesluit is te beperken door uitzonderingen in het besluit op te nemen. Het staat de gemeente vrij zelf uitzonderingen te bepalen. Gezien de bedoeling van de wetgever kan de gemeente overwegen om in de volgende omstandigheden uitzonderingen op te nemen in het aanhoudingsbesluit:

- de gebiedsaanwijzing te beperken tot die (deel)gebieden waar ontwikkelingen van veehouderijen en andere functies bij elkaar komen. Dit is bijvoorbeeld het geval nabij woonkernen, voorgenomen dorpsontwikkeling of bedrijventerreinen en recreatieprojecten;
- aanvragen die in belang van bijvoorbeeld de reconstructie / landbouwonwikkelingsgebieden doorgang behoeven;
- aanvragen die voldoen aan standstil (geen toename van dieren, geen toename van emissie uitgedrukt in odourunits, geen afname van afstanden);
- ...

NB. Bovenstaande is geen limitatieve lijst met uitzonderingen, maar voorbeelden waaraan gedacht kan worden. Met wijzigingsbesluiten kunnen altijd nieuwe uitzonderingen worden toegevoegd.

De gemeente kan ook besluiten het aanhoudingsbesluit voor het hele grondgebied te nemen en (nog) geen uitzonderingen op te nemen. Na het besluit kan aan de hand van een analyse van de geursituatie worden onderzocht of het opstellen van een gebiedsvisie noodzakelijk is en voor welke delen van de gemeente dit geldt. Als blijkt dat het opstellen van een gebiedsvisie niet nodig is, dan kan het aanhoudingsbesluit weer worden ingetrokken. Wanneer blijkt dat wel een gebiedsvisie nodig is, dan kan alsnog worden gezien of het mogelijk is om uitzonderingen op het aanhoudingsbesluit te formuleren en deze in een wijzigingsbesluit op te nemen.

3.3. Welke regime is van toepassing

Binnenkomende vergunningaanvragen moeten worden getoetst aan de normen die gelden op het moment van beslissen op een aanvraag (= beschikken). In verband met het aanhoudingsbesluit zijn de volgende situaties te onderscheiden.

- Wanneer op het moment van beschikken de gemeentelijke verordening in werking is getreden, dan wordt aan de daarin opgenomen (afwijkende) normen getoetst.
- Vergunningaanvragen die zijn ingediend voor inwerkingtreding van het aanhoudingsbesluit mogen niet worden aangehouden. Deze aanvragen moeten op grond van de wet behandeld worden en getoetst aan de dan geldende normen of afstanden. Binnen de wettelijke termijn moet op deze aanvragen worden beslist. Dit betekent dat een aanhoudingsbesluit geen terugwerkende kracht kan hebben (in verband met rechtszekerheid van de aanvrager van een vergunning mag hij er op vertrouwen dat regels niet achteraf nadelig voor hem worden uitgelegd).

- Het voorgaande geldt niet als op het moment van beschikken (besluit op de aanvraag) de verordening inmiddels in werking is getreden. Er moet immers worden getoetst aan de normen die gelden op het moment van beschikken. Als de verordening op dat moment al in werking is getreden, zijn dus de normen uit de verordening van toepassing.
- Aanvragen die zijn ingediend na inwerkingtreding van het aanhoudingsbesluit worden aangehouden totdat de gemeentelijke verordening in werking treedt. Getoetst wordt aan de normen die zijn opgenomen in de verordening.

3.4. Werkingsduur van het aanhoudingsbesluit

In artikel 7 van de Wgv is opgenomen dat het aanhoudingsbesluit vervalt op het moment waarop de verordening in werking treedt. Binnen één jaar moet de ontwerpverordening voor het bepalen van andere waarden en afstanden aan de gemeenteraad zijn aangeboden (aanhangig gemaakt). Anders vervalt het aanhoudingsbesluit. Als verordening nog niet in werking is getreden, maar het ontwerp aan de raad wel binnen een jaar is voorgelegd, werkt het aanhoudingsbesluit dóór tot die verordening in werking treedt (publicatie). Dat kan dus langer zijn dan een jaar. Zie bijlage 1 voor een schematische weergave van de procedure.

De gemeente kan op elk moment besluiten het aanhoudingsbesluit in te trekken. Het heeft de voorkeur om de periode zo kort mogelijk te houden.

De gemeente kan besluiten het aanhoudingsbesluit (deels) in te trekken zodra blijkt dat er geen noodzaak is voor het hanteren van andere dan de wettelijke normen. Dit kan onder andere worden geconstateerd na het uitvoeren van de analyse van de geursituatie. In het model aanhoudingsbesluit is daarom ook de zinsnede opgenomen "laat onderzoeken of een noodzaak bestaat voor het hanteren van andere waarden en afstanden voor de geurbelasting op basis van de Wet geurhinder en veehouderij, binnen de in de wet vastgelegde bandbreedte".

3.5. Procedure aanhoudingsbesluit

Het aanhoudingsbesluit is vergelijkbaar met een voorbereidingsbesluit voor ruimtelijke plannen op basis van de Wet op de ruimtelijke ordening (WRO). Voor het komen tot een aanhoudingsbesluit zijn in de Wgv geen procedurele eisen opgenomen. Het is gebruikelijk (vergelijk WRO voorbereidingsbesluit) dat het college van burgemeester en wethouders een voorstel indient bij de raad. Een (raads)adviescommissie wordt gewoonlijk niet geraadpleegd.

Is het aanhoudingsbesluit eenmaal genomen, dan moeten enkele procedurele stappen worden doorlopen. Deze worden genoemd in artikel 7, vierde lid van de Wgv:

- De terinzagelegging vindt plaats conform artikel 3:42 Awb: de bekendmaking van besluiten die niet tot een of meer belanghebbenden zijn gericht, geschiedt door kennisgeving van het besluit of van de zakelijke inhoud ervan in een van overheidswege uitgegeven blad of een dag-, nieuws- of huis-aan-huisblad, dan wel op een andere geschikte wijze.
- Van het voorbereidingsbesluit wordt tevens mededeling gedaan via digitale media, zoals bekendmaking op de gemeentelijke website. Dit is extra ten opzichte van afdeling 3.6 van de Awb.

3.6. Beroep tegen het aanhoudingsbesluit

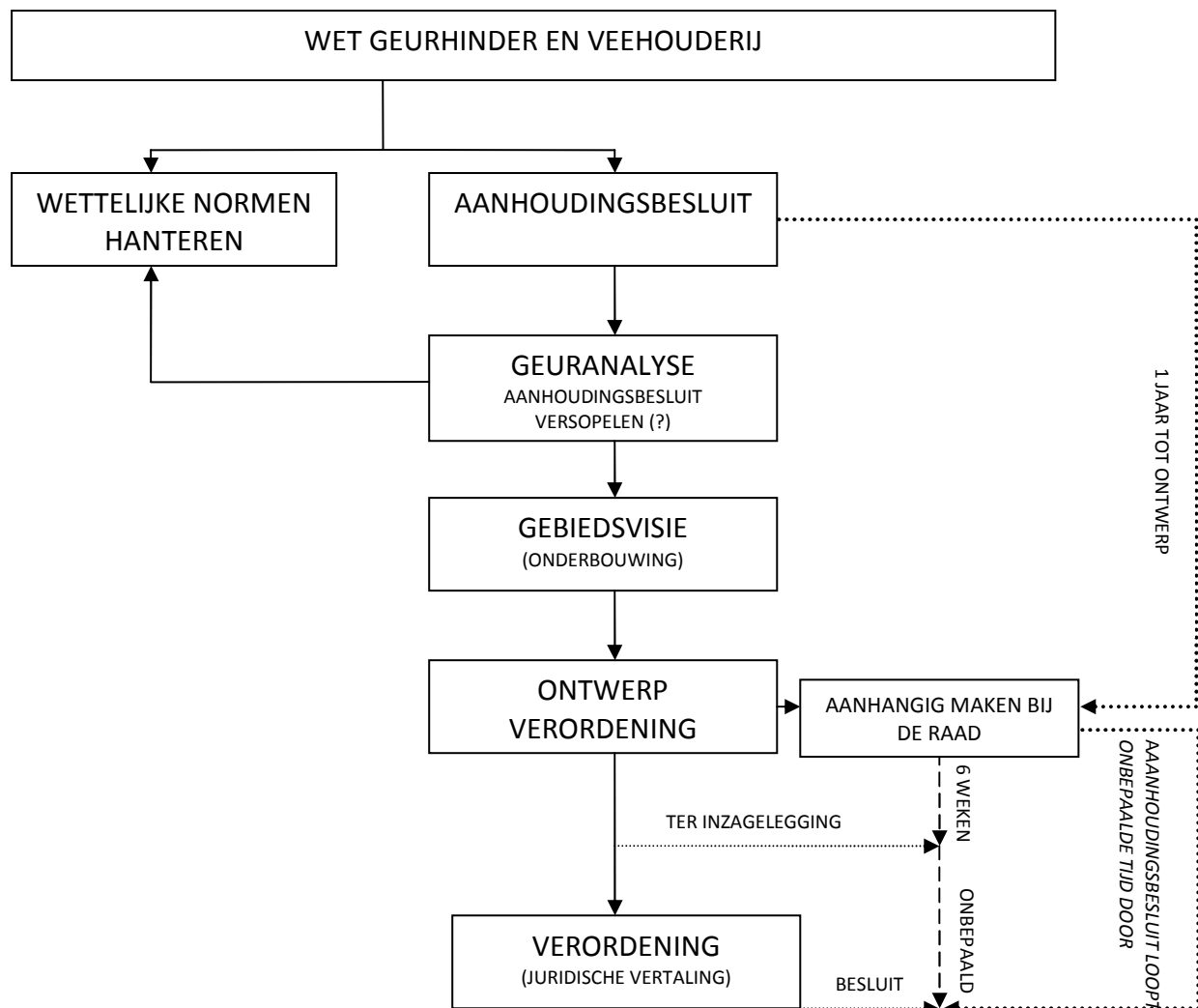
Artikel 12 van de Wgv zorgt er voor dat geen beroep kan worden ingesteld tegen het aanhoudingsbesluit. Het aanhoudingsbesluit is op de negatieve lijst geplaatst (bijlage bij artikel 8:5 van de Awb). In verband met de relatief korte werkingsduur van het aanhoudingsbesluit wordt een beroepsprocedure niet zinvol geacht. Het aanhoudingsbesluit biedt acute bescherming van de in geding zijnde belangen.

3.7. Relatie met de (ontwerp)verordening

Veel gemeenten hebben op grond van de Wgv een aanhoudingsbesluit genomen. Het aanhoudingsbesluit bevriest de vergunningverlening Wet milieubeheer aan veehouderijen in beginsel voor een periode één jaar. Binnen één jaar moet de ontwerpverordening voor het bepalen van andere waarden en afstanden aan de gemeenteraad zijn aangeboden. Anders vervalt het aanhoudingsbesluit.

Is de ontwerpverordening binnen één jaar na het nemen van het aanhoudingsbesluit aanhangig gemaakt bij de gemeenteraad, dan blijft het aanhoudingsbesluit van kracht totdat de ontwerpverordening ter inzage is gelegd (afhankelijk van inspraakverordening) en het definitieve besluit over de verordening is genomen. Ligt de ontwerpverordening er niet binnen één jaar, dan vervalt het aanhoudingsbesluit.

3.8. Procedureschema aanhoudingsbesluit en Verordening geurhinder en veehouderij

Handreiking bij

Wet geurhinder en veehouderij

Aanvulling: Bijlagen 6 en 7

Colofon Dit rapport is opgesteld door
InfoMil, in samenwerking met het Ministerie van VROM, het
Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE) en de Provincie
Noord-Brabant

Datum 1 mei 2007

Kenmerk Handreiking Wgv, Bijlagen 6 en 7

Status Versie 1,0, aanvulling van 1 mei 2007

bijlage 6: Bepalen geurbelasting en geurhinder

In stap 5 van de quick scan en stap 12 van de gebiedsvisie wordt bepaald hoeveel geurhinder kan worden verwacht in een gebied, gelet op de geurbelasting. Deze bijlage beschrijft hoe dat gebeurt. Deze bijlage licht ook de begrippen ‘achtergrondbelasting’ en ‘voorgroundbelasting’ toe en geeft suggesties voor een toelichting bij de presentatie van de hindercijfers. Tot slot wordt achtergrondinformatie gegeven bij de relatie tussen geurbelasting en geurhinder uit de tabellen A en B in deze bijlage.

Bepalen van de hinder

De te verwachten geurhinder wordt bepaald voor de **bestaande situatie** en voor de **toekomstige situatie**.

De geurhinder wordt bepaald uitgaande van de achtergrondbelasting en de voorgroundbelasting in het gebied (zie kader).

Met de *voorgroundbelasting* wordt de geurbelasting bedoeld van die veehouderij welke de meeste geur bij het geurgevoelig object veroorzaakt, hetzij omdat het een grote veehouderij betreft, hetzij omdat de veehouderij dichtbij het geurgevoelig object is gelegen. De voorgroundbelasting is van belang voor het bepalen van de verwachte hinder omdat uit onderzoek is gebleken dat de geurhinder als gevolg van de voorgroundbelasting hoger is dan als gevolg van de achtergrondbelasting, bij gelijke belastingen. Als vuistregel geldt dat de voorgroundbelasting bepalend is voor de hinder als de voorgroundbelasting meer dan de helft van de achtergrondbelasting bedraagt. Zie ook de meer uitgebreide toelichting verderop in deze bijlage.

Zowel de achtergrondbelasting als de voorgroundbelasting heeft in een gebied niet overal dezelfde waarde. Het is praktisch niet haalbaar om per geurgevoelig object de achtergrond- en voorgroundbelasting te bepalen. Daarom wordt geadviseerd enkele representatieve referentiepunten te kiezen. Hou hierbij ook voor ogen dat zowel de geurbelasting als de geurhinder een zekere onnauwkeurigheid kennen en vooral een orde van grootte aangeven.

De geurhinderpercentages zijn vastgesteld voor het concentratiegebied en het niet-concentratiegebied. De gemeenteraad kan de hindercijfers voor het niet-concentratiegebied toepassen op een gebied binnen het concentratiegebied, of omgekeerd, mits dat wordt gemotiveerd. Zie ook de achtergrondinformatie bij het geurhinderonderzoek.

Toekomstige situatie

1. U berekent de **achtergrondbelasting** in de **toekomstige situatie** met het verspreidingsmodel V-Stacks gebied. De toekomstige situatie is de redelijkerwijs te verwachten maximale situatie, waarin de veehouderijen zodanig uitbreiden dat zij nog net voldoen aan de normen voor de individuele geurbelasting. Het verspreidingsmodel V-Stacks gebied bevat een speciale functie voor die berekening. => Zie ook stap 5 en 12 van deze handreiking en de paragrafen 5.3 en 5.6 van de Gebruikershandleiding bij V-Stacks gebied.
2. Daarnaast bepaalt u de **voorgroundbelasting** in de **toekomstige situatie**.
De voorgroundbelasting in de toekomstige situatie is in het algemeen gelijk aan de (toekomstige) norm voor de individuele geurbelasting. Bij de wettelijke normen zou dat zijn: 2, 3, 8 of 14 ou_E/m³.
In overbelaste situaties is de voorgroundbelasting hoger dan de norm, want gelijk aan de feitelijke

geurbelasting. In overbelaste situatie berekent u de voorgrondbelasting met V-Stacks vergunning of V-Stacks gebied (in dat laatste geval berekent u de geurbelasting per afzonderlijk bedrijf).

3. Uit de tabellen A (achtergrondbelasting) en B (voorgrondbelasting) leest u de **geurhinderpercentages** af. Het hoogste geurhinderpercentage is maatgevend voor de toekomstige situatie. => De hinderpercentages kunnen ook worden berekend met behulp van de Excel sheet “Handreiking Wgv – Bijlage 6 Tabel geurhinder” die kan worden gedownload van www.Infomil.nl.

Bestaande situatie

4. U berekent de **achtergrondbelasting** in de **bestaande situatie**, dus bij het vergunde veebestand, met het verspreidingsmodel V-Stacks gebied. => Zie ook stap 5 en 12 van deze handreiking en de paragrafen 5.3 en 5.6 van de Gebruikershandleiding bij V-Stacks gebied.
5. Indien relevant (zie kader hierna) bepaalt u tevens de **voorgrondbelasting** in de **bestaande situatie**.
6. Uit de tabellen A (achtergrondbelasting) en – indien relevant - B (voorgrondbelasting) leest u de **geurhinderpercentages** af. Het hoogste geurhinderpercentage is maatgevend voor de bestaande situatie. => De hinderpercentages kunnen ook worden berekend met behulp van de Excel sheet “Handreiking Wgv – Bijlage 6 Tabel geurhinder” die kan worden gedownload van www.Infomil.nl.

Voorgrondbelasting en hinder in de bestaande situatie

Als vuistregel geldt dat de voorgrondbelasting bepalend is voor de hinder indien de voorgrondbelasting tenminste de helft bedraagt van de achtergrondbelasting. In principe moet dus ook voor de bestaande situatie de voorgrondbelasting worden bepaald. Het vaststellen van de voorgrondbelasting in de bestaande situatie volgt echter niet rechtstreeks uit het model en kan, met name wanneer er veel veehouderijen zijn, zeer arbeidsintensief zijn.

In gebieden met zeer weinig veehouderijen wordt de hinder sterk onderschat als die alleen op basis van de achtergrondbelasting wordt berekend. Daarom raden we aan om in deze gebieden wel altijd de hinder (mede) op basis van de voorgrondbelasting te bepalen.

Een extreme vorm van ‘weinig veehouderijen’ doet zich voor wanneer een geurgevoelig object van slechts één veehouderij een geurbelasting ondervindt. Dit soort situaties kunnen worden herkend aan de hand van het uitvoerbestand van V-Stacks gebied. => Zie de Gebruikershandleiding V-Stacks gebied voor een voorbeeld van het uitvoerbestand en de parameters waarnaar moet worden gekeken.

Voor de te maken beleidskeuzes is vooral van belang hoeveel hinder in de *toekomst* zal optreden, de bestaande hinder dient als referentie en de exacte waarde luistert iets minder nauw. Mede gelet hierop, kan in situaties met veel veehouderijen doorgaans worden volstaan met het bepalen van de bestaande hinder op basis van de achtergrondbelasting. Let wel, deze waarde geeft mogelijk een *onderschatting* van de geurhinder. Mocht het voor een goede beleidsafweging nodig zijn om een preciezer beeld te hebben van de bestaande hindersituatie, dan raden wij aan om ook de voorgrondbelasting en bijbehorende hinder te bepalen.

De voorgrondbelasting en hinder in de bestaande situatie kan worden bepaald volgens één van de hierna genoemde methoden (of een combinatie daarvan).

methode 1. Ga uit van de hinderpercentages die overeenkomen met de afstandsgrafiek

Totdat de Wgv van kracht werd, werden vergunningaanvragen getoetst aan de afstandsgrafiek. Kort na inwerkingtreding van de Wgv zullen de meeste veehouderijen dan ook nog voldoen aan de afstanden uit de afstandsgrafiek. De hinderpercentages die globaal overeenkomen met de afstanden uit de afstandsgrafiek, bedragen per omgevingscategorie

in het concentratiegebied: (I) 11%, (II) 14%, (III) 22% en (IV) 36%;

buiten het concentratiegebied: (I) 20%, (II) 25%, (III) 37% en (IV) 54%.

Bovenstaande waarden zijn representatief voor een gemiddelde situatie (zie ook PRA Odournet 2007). De geurbelasting op een gegeven afstand is afhankelijk van verschillende factoren, waaronder het meteogebied, de ruwheid en het soort dieren dat wordt gehouden en kan in een specifieke situatie aanzienlijk afwijken van de genoemde waarden.

methode 2. Ga uit van de maximaal vergunbare geurbelastingen volgens de Wgv of de verordening

Als de Wgv enige jaren van kracht is, zullen de meeste veehouderijen voldoen aan de geurbelastingen uit de Wgv of de geldende verordening. De voorgrondbelasting is dan gelijk aan de wettelijke waarden of aan de norm in de tot dan toe geldende verordening.

methode 3. Ga uit van de feitelijke geurbelasting

Wanneer een nauwkeuriger beeld van de bestaande voorgrondbelasting is gewenst, kan die worden berekend. Dit is bijvoorbeeld zinvol als veehouderijen ruimschoots aan de norm voldoen, of juist in overbelaste situaties. Voor een (representatief) geurgevoelig object wordt dan de geurbelasting als gevolg van elk van de omliggende veehouderijen afzonderlijk berekend. De hoogste van de geurbelastingen is de voorgrondbelasting. De berekening kan zowel met V-Stacks gebied als met V-Stacks vergunning worden uitgevoerd. Deze werkwijze kan zeer arbeidsintensief zijn, het is daarom van belang enkele geurgevoelige objecten te kiezen die redelijk representatief zijn. De voorgrondbelasting verschilt per geurgevoelig object, het doel is dan ook om de orde van grootte van de voorgrondbelasting in een gebied te bepalen, niet meer dan dat.

Tabel A. Relatie tussen de achtergrondbelasting en de geurhinder

Achtergrondbelasting *	Geurhinder	
	Concentratiegebied	Niet-concentratiegebied
[ou _E /m ³ als 98-percentiel]		
1	2%	4%
1,5	3%	5%
2	4%	6%
3	5%	9%
4	6%	11%
5	7%	12%
6	8%	14%
7	10%	16%
8	10%	17%
9	11%	19%
10	12%	20%
12	14%	23%
14	16%	25%
16	17%	27%
18	19%	29%
20	20%	31%
22	21%	32%
24	22%	34%
26	24%	36%
28	25%	37%
30	26%	38%
32	27%	40%
34	28%	41%
36	29%	42%
38	30%	43%
40	31%	44%
42	32%	45%
44	32%	46%
46	33%	47%
48	34%	48%
50	35%	49%
55	37%	(51%)
60	38%	(52%)
65	40%	(54%)
70	41%	(56%)
75	43%	(57%)
80	44%	(58%)
85	45%	(59%)
90	46%	(61%)
95	47%	(62%)
100	49%	(63%)

* Berekend met V-Stacks gebied.

Tabel B. Relatie tussen de voorgrondbelasting en de geurhinder

Voorgrondbelasting * [ou_E/m³ als 98-percentiel]	Geurhinder	
	Concentratiegebied	Niet-concentratiegebied
1	4%	7%
1,5	5%	9%
2	6%	11%
3	8%	15%
4	11%	19%
5	12%	21%
6	14%	24%
7	16%	26%
8	17%	29%
9	19%	31%
10	20%	33%
12	23%	36%
14	25%	39%
16	27%	42%
18	29%	44%
20	31%	46%
22	32%	48%
24	(34%)	50%
26	(36%)	52%
28	(37%)	(53%)
30	(38%)	(54%)
32	(40%)	(56%)
34	(41%)	(57%)
36	(42%)	(58%)
38	(43%)	(59%)
40	(44%)	(60%)

* Berekend met V-Stacks gebied, V-Stacks vergunning of gelijk aan de norm voor de geurbelasting.

Toelichting bij de begrippen 'achtergrondbelasting' en 'voorgroundbelasting'

Aan de hand van vragen en antwoorden worden de begrippen 'achtergrondbelasting' en 'voorgroundbelasting' toegelicht.

Wat zijn nu precies de achtergrondbelasting en de voorgroundbelasting?

Onder de achtergrondbelasting verstaan we de geurbelasting als gevolg van de veelheid aan veehouderijen in de omgeving van een geurgevoelig object.

Met de voorgroundbelasting wordt de geurbelasting bedoeld van die veehouderij (de dominante veehouderij) welke de meeste geur bij het geurgevoelig object veroorzaakt, hetzij omdat het een grote veehouderij betreft, hetzij omdat de veehouderij dichtbij het geurgevoelig object is gelegen. Bijvoorbeeld: een object wordt belast door veehouderij A (geurbelasting $10 \text{ ou}_E/\text{m}^3$), veehouderij B (geurbelasting $14 \text{ ou}_E/\text{m}^3$) en door veehouderij C (geurbelasting $8 \text{ ou}_E/\text{m}^3$). De voorgroundbelasting is dan $14 \text{ ou}_E/\text{m}^3$. De voorgroundbelasting is dus altijd het gevolg van één veehouderij.

De veehouderij die de voorgroundbelasting veroorzaakt, wordt ook meegenomen bij het berekenen van de achtergrondbelasting.

Waarom is het nodig de voorgroundbelasting te berekenen? De voorgroundbelasting is immers nooit hoger dan de achtergrondbelasting?

De voorgroundbelasting is uitsluitend relevant voor het bepalen van verwachte mate van hinder bij de geurgevoelige objecten. De berekening is nodig, omdat uit onderzoek (PRA Odournet, 2001) is gebleken dat de geurhinder als gevolg van de geurbelasting van één veehouderij anders is dan als gevolg van de totale geurbelasting van meerdere veehouderijen, de achtergrondbelasting.

Bijvoorbeeld: indien één veehouderij een geurbelasting van $18 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ op een geurgevoelig object veroorzaakt, leidt dat tot *meer* hinder dan indien drie veehouderijen *gezamenlijk* $18 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ veroorzaken. Daarom is het nodig om per situatie te onderzoeken welke de hoogste hinder geeft, de achtergrondbelasting of de voorgroundbelasting.

Kun je eenvoudig voorspellen of de achtergrondbelasting of de voorgroundbelasting maatgevend is?

Als vuistregel geldt dat de voorgroundbelasting maatgevend is indien die tenminste de helft bedraagt van de achtergrondbelasting. Dus als de achtergrondbelasting $20 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ bedraagt, hoeft de voorgroundbelasting alleen te worden beschouwd als die $10 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ of meer bedraagt. Op grond hiervan zijn twee situaties te onderscheiden:

- 1) Bedraagt de voorgroundbelasting *minder* dan de helft van de achtergrondbelasting, dan is de achtergrondbelasting bepalend voor de hinder.
- 2) Als de voorgroundbelasting *meer* bedraagt dan de helft van de achtergrondbelasting, dan zal de voorgroundbelasting altijd tot het hoogste geurhinderpercentage leiden.

Presentatie hindercijfers

De gemeenteraad zal inzicht willen hebben in de mate van geurhinder die behoort bij de voorgestelde andere waarden in de verordening. In de stukken voor de gemeenteraad kunnen dan de maatgevende hinderpercentages voor de bestaande en de toekomstige situatie worden opgenomen, met een toelichting op hun betekenis.

Toegelicht kan bijvoorbeeld worden:

- a) De geurbelasting is uitgedrukt als geurconcentratie: als aantallen Europese odour units in een volume-eenheid lucht ($\text{ou}_\text{E}/\text{m}^3$). Geurconcentraties worden in laboratoria gemeten volgens de NEN-EN 13725:2003 'Lucht – bepaling van de geurconcentratie door dynamische olfactometrie'. Voor de geurbelasting is uitgegaan van het gebruikelijke 98-percentiel van de geurconcentratie. Dat betekent dat de - met een verspreidingsmodel - berekende geurconcentratie gedurende 98 procent van de tijdseenheid niet wordt overschreden ($\text{ou}_\text{E}/\text{m}^3$; P_{98}).
- In het verleden werden in Nederland geurconcentraties uitgedrukt in geureenheden (ge/m^3). Tussen deze twee grootheden geldt een vaste verhouding: $1 \text{ ou}_\text{E}/\text{m}^3 = 2 \text{ ge}/\text{m}^3$.
- b) Er is sprake van geurhinder als mensen zijn blootgesteld aan geur en dat als hinderlijk ervaren. De mate waarin mensen geur als hinderlijk ervaren is afhankelijk van de mate van blootstelling, maar ook van bijvoorbeeld de onaangenaamheid van de geur en de binding die de mensen hebben met het bedrijf dat de geur veroorzaakt.
- De geurhinder is uitgedrukt als percentage. Een geurhinderpercentage van bijvoorbeeld 25% betekent dat 25% van de inwoners in een telefonische enquête heeft aangegeven '*soms of vaak last van geur van stallen van veehouderijen*' te ondervinden. Er wordt aangenomen dat de hindercijfers niet alleen de situatie tijdens het afnemen van de enquête beschrijven maar ook een voorspellende waarde hebben voor de te verwachten geurhinder in de toekomst en op andere locaties in Nederland.
- c) De verkregen geurhinderpercentages moeten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd, zij geven een indicatie. Zij zijn gebaseerd op een omvangrijke representatieve steekproef en de hindermeting is uitgevoerd volgens de daarvoor in Nederland geldende voorschriften. Het betreft echter gemiddelde relaties. Het is mogelijk dat in bepaalde gebieden de werkelijke geurhinderpercentages afwijken van deze gemiddelde relaties. Dat wordt mede bepaald door aspecten als het hedonisch karakter van de geur ('geurbeleving') en de kenmerken en eigenschappen van de mensen in het gebied (zoals karakter en lichamelijke gezondheid). Zie ook de achtergrondinformatie bij de relatie geurbelasting – geurhinder hierna.
- d) Tevens kan worden ingegaan op de effecten van geurhinder voor omwonenden. 'Geur is de eigenschap van (een combinatie van) organische stoffen om met behulp van zintuigen in de neus te worden waargenomen. Geurhinder treedt op als de herhaaldelijk waargenomen geur als onaangenaam wordt beoordeeld, het welbevinden daardoor negatief wordt beïnvloed en als onttrekking aan die waarneming niet eenvoudig mogelijk is. Geurhinder leidt tot gewijzigd gedrag of gedragsaanpassing en leidt daarmee tot beperking van mogelijkheden van gehinderden.
- Een directe relatie tussen geurwaarneming en ziekte is niet aangetoond, maar geurhinder kan lichamelijke processen op gang brengen die leiden tot ziekte. Geurhinder veroorzaakt bij de mens verschillende reacties en effecten, die bij toenemende blootstelling kunnen leiden tot lichamelijke klachten (hoofdpijn, misselijkheid, verstoorde ademhaling en verstoorde hartslag) en/of psychische klachten (spanningen, structurele onvrede over het woon- en leefklimaat, vermindering van activiteiten buitenshuis). De mate van geurhinder wordt mede bepaald door aspecten als het hedonisch karakter van de geur ('geurbeleving') en de kenmerken en eigenschappen van de gehinderde (zoals karakter en lichamelijke gezondheid).'
- e) De Wgv schrijft voor dat de geurbelasting door één veehouderij op een geurgevoelig object bepaalde waarden niet mag overschrijden. Voor de mate van geurhinder geeft de wet geen waarden of bandbreedten, de gemeenteraad beoordeelt of de geurhinder past bij de doelstellingen voor het gebied en of hij de mate van geurhinder acceptabel acht. Zie ook bijlage 7 van deze handreiking.

Achtergrond relatie geurbelasting - geurhinder

In de Wgv gelden voor de volgende groepen verschillende normen:

- concentratiegebied, binnen bebouwde kom,
- concentratiegebied, buiten bebouwde kom,
- niet-concentratiegebied, binnen bebouwde kom,
- niet-concentratiegebied, buiten bebouwde kom.

In het 'Geuronderzoek stallen intensieve veehouderij' (PRA Odournet, 2001) is de relatie vastgesteld tussen geurbelasting en hinder. Deze relatie is vastgesteld op basis van circa 2.000 telefonische enquêtes bij omwonenden van varkenshouderijen verspreid over heel Nederland. Ook is onderzocht of er groepen ('deelpopulaties') met verschillende hindergevoeligheid zijn. Oftewel: is er verschil in de mate van geurhinder die men ervaart bij dezelfde geurbelasting?

Om te beginnen is onderzocht of er verschil in hindergevoeligheid bestaat tussen de omgevingscategorieën uit de Richtlijn 1996. Dit bleek niet het geval.

Vervolgens is onderzocht of er verschil in hindergevoeligheid is tussen inwoners van het concentratiegebied en van buiten het concentratiegebied. In het onderzoek is het onderscheid tussen wel en niet concentratiegebied gemaakt op basis van de ammoniakdepositie. Feitelijk is dus onderscheid gemaakt naar gebieden met veel en gebieden met weinig intensieve veehouderijbedrijven. Gebleken is dat in het niet-concentratiegebied (relatief weinig veehouderijen) bij dezelfde geurbelasting meer geurhinder wordt ervaren dan in het concentratiegebied (relatief veel veehouderijen).

In het concentratiegebied bleken de niet-agrariërs hindergevoeliger dan de agrariërs; buiten het concentratiegebied was er geen verschil in hindergevoeligheid tussen agrariërs en niet-agrariërs. Onder agrariërs wordt hier verstaan: agrariërs die *niet* bij een intensief veehouderijbedrijf wonen. Verder is gebleken dat de gecumuleerde geurbelasting van meerdere bedrijven samen (meer-bronsituaties) een andere relatie heeft met de geurhinder dan de geurbelasting van één afzonderlijk bedrijf (één-bronsituaties).

Op basis hiervan zijn in PRA Odournet 2001 de volgende zes groepen onderscheiden qua relatie tussen geurbelasting en geurhinder:

één-bronsituaties:

- de inwoners van het niet-concentratiegebied,
- de niet-agrariërs in het concentratiegebied,
- de agrariërs in het concentratiegebied,

meer-bronsituaties:

- de inwoners van het niet-concentratiegebied,
- de niet-agrariërs in het concentratiegebied,
- de agrariërs in het concentratiegebied.

Het onderscheid in normstelling dat de Wgv maakt, is dus slechts deels terug te voeren op het hinderonderzoek. Zie ook de Memorie van Toelichting (derde alinea van paragraaf 3.3 van de MvT). Zo blijkt uit het onderzoek geen verschil in hinderbeleving tussen de omgevingscategorieën volgens de Richtlijn 1996, terwijl de Wgv wel binnen en buiten de bebouwde kom onderscheidt. Verder kent de Wgv geen onderscheid naar agrariërs en niet-agrariërs, terwijl dat wel uit het onderzoek bleek.

De in artikel 3 en 6 van de Wgv genoemde geurbelastingen zijn vergelijkbaar met de geurbelastingen in één-bronsituaties en met de voorgrondbelasting. Ter onderbouwing van een verordening moet de cumulatieve geurbelasting worden beschouwd, deze is gelijk aan de achtergrondbelasting.

Voor zowel de niet-agrariërs als de agrariërs in het concentratiegebied wordt uitgegaan van de

relatie tussen geurbelasting en hinder die is afgeleid voor de niet-agrariërs in het concentratiegebied.

Van de zes in PRA Odournet 2001 vastgestelde relaties tussen geurbelasting en hinder, zijn er dus vier relevant voor de Wgv:

Relatie geurbelasting – hinder uit PRA Odournet 2001	Van toepassing op relatie geurbelasting – hinder in Wgv
één-bronsituaties, niet-concentratiegebied	voorgrondbelasting, niet-concentratiegebied (of ander gebied met weinig veehouderijen*)
één-bronsituaties, concentratiegebied	voorgrondbelasting, concentratiegebied (of ander gebied met veel veehouderijen*)
meer-bronsituaties, niet-concentratiegebied	achtergrondbelasting, niet-concentratiegebied (of ander gebied met weinig veehouderijen*)
meer-bronsituaties, concentratiegebied	achtergrondbelasting, concentratiegebied (of ander gebied met veel veehouderijen*)

* Mits gemotiveerd kunnen de hindercijfers voor het concentratiegebied worden gebruikt voor het niet-concentratiegebied en vice versa.

De hinder is gemeten in het buitengebied en in dorpen, niet in stedelijk gebied. Het is daarom niet bekend hoe de relatie tussen geurbelasting als gevolg van veehouderijen en hinder is in stedelijk gebied. Het is denkbaar dat mensen in steden hindergevoeliger zijn voor geur van veehouderijen dan mensen in dorpen en in het buitengebied, in de steden is men immers minder gewend aan deze geur en heeft men doorgaans ook minder binding met de bedrijfstak. De tabellen A en B *onderschatten* daarom mogelijk de hinder in stedelijk gebied. De gemeenteraad kan hiermee rekening houden door voor steden in het concentratiegebied uit gaan van de hindercijfers die gelden voor het niet-concentratiegebied. Dit is dan een ‘best guess’ aangezien dit punt niet expliciet is onderzocht.

In het onderzoek PRA Odournet bv, 2001 is de geurbelasting berekend met het verspreidingsmodel LTFD en uitgedrukt in ge/m^3 als 98-percentielwaarde. Gemeenten berekenen de geurbelasting in ou_E/m^3 als 98-percentielwaarde met V-Stacks. In het onderzoek ‘Relatie tussen geurimmissie en geurhinder in de intensieve veehouderij’ (PRA Odournet bv, rapportnummer VROM07A3 van 26 april 2007) is de geurbelasting in ge berekend met LTFD omgerekend naar de geurbelasting in ou_E berekend met V-Stacks. => Zie verder de rapporten PRA Odournet 2001 en PRA Odournet 2007, deze zijn te vinden op de website van InfoMil.

bijlage 7: Geurhinder: wat is veel of weinig?

De vraag kan rijzen, wat is veel of weinig geurhinder? Hoeveel geurhinder is acceptabel? Het is de gemeenteraad die dat acceptabele geurhinderniveau voor een bepaald gebied bepaalt, niet de rijksoverheid, provincie, onderzoeksbureaus of wetenschappelijke instituten.

Als achtergrondinformatie wordt attendeerd op het volgende:

a) Het geurbeleid voor industriële inrichtingen is uiteengezet in een brief van de Minister van VROM van 30 juni 1995, die is opgenomen in de Nederlandse EmissieRichtlijn lucht (NeR). Met deze brief als basis, wordt als richtwaarde voor geurhinder doorgaans 12% gehinderden toegepast, als bovenwaarde 20% gehinderden en 3% als streefwaarde (wat overeenkomt met 'geen hinder'). De veehouderijsector is echter niet zonder meer te vergelijken met de industrie, omdat veehouderijen sinds jaar en dag verspreid in het landelijk gebied liggen, bij industriële inrichtingen is dat in veel mindere mate het geval.

b) Het RIVM hanteert voor haar milieuraapportages en -toekomstverkenningen voor het aspect geurhinder onderstaande 'milieukwaliteitscriteria':

Milieukwaliteit	Geurgehinderden [%]
zeer goed	< 5
goed	5 – 10
redelijk goed	10 – 15
matig	15 – 20
tamelijk slecht	20 – 25
slecht	25 – 30
zeer slecht	30 – 35
extreem slecht	35 – 40

Bron: GGD-richtlijn geurhinder (oktober 2002)

c) Behalve het percentage geurgehinderden, is ook het absolute aantal geurgehinderden van belang. Bescherming van de bebouwde kom heeft meer effect op het absolute aantal gehinderden dan bescherming van het buitengebied. Bijvoorbeeld: 25% hinder in een gebied met 10 inwoners betekent dat 2 à 3 mensen hinder ondervinden, terwijl 25% hinder in een gebied met 1.000 inwoners betekent dat 250 mensen hinder ondervinden.

d) De wettelijke waarden (artikel 3) en maxima (artikel 6) voor de geurbelasting en de bijbehorende geurhinderpercentages bedragen:

	Binnen bebouwde kom		Buiten bebouwde kom	
	wettelijk (artikel 3)	maximaal (artikel 6)	wettelijk (artikel 3)	maximaal (artikel 6)
Concentratiegebied				
Geurgeurbelasting [ou_E/m^3]	3	14	14	35
Hinder	$\geq 8\%$	$\geq 25\%$	$\geq 25\%$	$\geq 41\%$ *
Niet-concentratiegebied				
Geurgeurbelasting [ou_E/m^3]	2	8	8	20
Hinder	$\geq 11\%$	$\geq 29\%$	$\geq 29\%$	$\geq 46\%$

*) Berekend door extrapolatie en daardoor minder betrouwbaar dan de overige percentages.

Deze hindercijfers zijn afgeleid van de relatie tussen de geurbelasting als gevolg van één bedrijf (voorgrondbelasting) en de daarvan te verwachten geurhinder. Bij een hoge dichtheid aan veehouderijen in een gebied, kan de achtergrondbelasting tot een hoger hinderpercentage leiden. Om die reden is met “ $\geq$ ” aangegeven dat de hinder hoger kan zijn dan de genoemde waarden.

e) Behalve de stallen van veehouderijen, zullen er ook andere geurbronnen in de omgeving zijn (overige agrarische geurbronnen, verkeer, industrie, huishoudens). De werkelijke geurhinder in een gebied zal daarom vaak hoger zijn dan de hinder als gevolg van alleen de stallen.

Kennisbericht

Geur

Versie 1, mei 2017

Introductie

In een aantal gebieden in Nederland hebben veel mensen klachten en zorgen over geur van veehouderijen. Een deel van deze mensen vraagt zich af of dit effecten heeft op hun gezondheid. Ook vragen mensen zich af hoe het kan dat veehouderijen aan regelgeving en vergunning voldoen terwijl er toch overlast is.

In het algemeen kan geur hinder, verstoring van gedrag en activiteiten en stress-gerelateerde gezondheidseffecten veroorzaken. Hoe ontstaan deze effecten? Is hinder wel een gezondheidseffect? En is iedereen evenveel gehinderd of spelen daar andere factoren een rol bij? Hoe wordt bepaald hoeveel hinder aanvaardbaar is? Zijn de modelberekeningen goed genoeg om de geurbelasting en de geurhinder te bepalen?

In dit kennisbericht Geur zet het Kennisplatform Veehouderij en humane gezondheid de bestaande kennis over gezondheidseffecten, de berekenings- en meetmethoden voor de geurbelasting van veehouderijen in de omgeving en grenswaarden op een rij. Het kennisbericht gaat niet in op oplossingsrichtingen. Wel worden de lacunes in kennis beschreven.

Wat is geur van veehouderij?

Wat zijn gezondheidseffecten van geur?

Hoe groot is het geurprobleem?

Is de mate van geurhinder te voorspellen?

Hoeveel hinder is aanvaardbaar?

Kan de geurbelasting gemeten worden?

Kan de geurbelasting berekend worden?

Zijn er grenswaarden voor geurbelasting?

Wat weten we nog niet?

Het kennisbericht is primair opgesteld voor professionals, die betrokken zijn bij beleids- en besluitvorming en uitvoering op dit terrein. Het bevat geen nieuwe kennis, maar biedt een bundeling van de beschikbare kennis in het licht van maatschappelijke vragen en het geeft aan over welke zaken nog weinig bekend is. Dit kan het maatschappelijk debat over veehouderij, geur en gezondheid ondersteunen.

Wat is geur van veehouderijen?

Geur wordt waargenomen na inwerking van geurstoffen op de receptoren in het reukepitheel in de neus (het reukorgaan). Het kan gaan om één geurstof of een mix van geurstoffen in de lucht. De meeste geurstoffen zijn al te ruiken bij heel lage concentraties.

De geur van een veehouderij wordt vooral veroorzaakt door de uitwerpselen (mest) van dieren. Ook het voer kan geur veroorzaken. Geur van de veehouderij bestaat meestal uit een mix van tientallen gasvormige componenten, waarbij met name vluchtige organische koolwaterstoffen (vetzuren, fenolen en indolen) en zwavelhoudende componenten (sulfiden) een rol spelen. Ammoniak kan in de stal een geurcomponent zijn, maar wordt bij het vrijkomen uit de stal zo

sterk verdund dat het in de omgeving geen rol meer speelt bij de geurwaarneming van stallucht. Geurstoffen kunnen ook deels gebonden zijn aan stof.

Geur komt vrij uit de stal, mestbassins, bij de mestverwerking en de productie en opslag van voer. Ook is er geuremissie bij het uitrijden en aanwenden van mest op het land. Het Kennisplatform maakt een apart Kennisbericht Mestbewerking.

Wat zijn de gezondheidseffecten van geur?

De kennis over gezondheidseffecten van geur is gebaseerd op onderzoek naar de geur van verschillende bronnen, zoals van industriële bedrijven en veehouderijen. De meeste geurstoffen zijn al te ruiken bij heel lage hoeveelheden. Bij die lagere concentraties geeft de stof zelf over het algemeen geen gezondheidseffecten, maar zijn er alleen aan de waarneming van de geur gezondheidseffecten verbonden. De geur kan verschillende gezondheidseffecten tot gevolg hebben: (ernstige) hinder, verstoring van gedrag en activiteiten, en mogelijk stress-gerelateerde gezondheidsklachten, zoals hoofdpijn, benauwdheid en misselijkheid. Er zijn algemene relaties voor de geurbelasting van veehouderijen en het percentage gehinderden afgeleid. Naast de geurbelasting is er een groot aantal persoonsgebonden factoren en omgevingsfactoren die deze relatie beïnvloedt, zodat lokaal zowel minder als meer hinder op kan treden dan verwacht.

Hoe ontstaan gezondheidseffecten?

In het rapport 'Dosis effect relatie geur; effecten van geur' is een model opgenomen, dat beschrijft hoe geurblootstelling kan leiden tot verschillende gezondheidseffecten. Wanneer iemand geur waarneemt, wordt eerst beoordeeld wat de betekenis van deze geur is. Wordt de geur als onaangenaam of de situatie als potentieel bedreigend beschouwd, dan kan dit leiden tot (ernstige) hinder en/of verstoring van gedrag of activiteiten, bijvoorbeeld het sluiten van ramen. Vervolgens wordt beschouwd hoe met die potentieel bedreigende situatie overweg gegaan kan worden. Dit wordt coping genoemd. Wordt ervaren dat de eigen vermogens tot coping onvoldoende zijn, dan zal er stress worden ervaren met de daarmee gepaard gaande fysiologische effecten. De hinder kan dan gepaard gaan met stress-gerelateerde gezondheidseffecten, zoals hoofdpijn, benauwdheid en misselijkheid.

Is hinder een gezondheidseffect?

Op basis van de definities van de WHO en de Gezondheidsraad kan hinder als een gezondheidseffect geïnterpreteerd worden. Volgens de definitie van de WHO is gezondheid een toestand van volledig lichamelijk, mentaal en sociaal welbevinden en niet slechts de afwezigheid van ziekte. De Gezondheidsraad hanteert als definitie van hinder: een gevoel van afkeer, boosheid, onbehagen, onvoldaanheid of gekwetstheid, dat optreedt wanneer een milieufactor iemands gedachten, gevoelens of activiteiten negatief beïnvloedt. Als iemand hinder ervaart heeft dit dus effect op zijn of haar welzijn. Hinder is daarmee te beschouwen als een gezondheidseffect. Zodra een geur kan worden waargenomen kan iemand daardoor gehinderd zijn. Over het algemeen wordt het aanvaardbaar geacht als er mensen soms gehinderd zijn, omdat hinder geen (ernstige) ziekte is. Maar als veel mensen zijn gehinderd in bijvoorbeeld een woonwijk, is niet te zeggen of dit aanvaardbaar is. Er zijn geen

gezondheidskundige advieswaarden voor de mate van hinder. In principe is het een bestuurlijke afweging om te bepalen welke mate van hinder aanvaardbaar is. In 'Hoeveel hinder is aanvaardbaar?' worden hiervoor enkele handvatten gegeven.

Zijn er nog andere gezondheidseffecten dan hinder?

Ja, verstoring van gedrag en activiteiten en stressgerelateerde gezondheidsklachten zijn andere gezondheidseffecten die door blootstelling aan geur kunnen optreden. Deze effecten zijn minder goed onderzocht dan hinder. Verstoring door geur kan zich uiten in het sluiten van ramen, het niet graag buiten zijn, niet graag thuis zijn, bezoek niet graag ontvangen, vertrouwde of aangename geuren niet meer kunnen ruiken of minder diep ademen. Ook kunnen mensen niet graag op bezoek komen, omdat het er stinkt. De relatie tussen de geurbelasting en deze effecten is nog onvoldoende onderzocht.

Blootstelling aan geur kan stressgerelateerde gezondheidseffecten tot gevolg hebben, waaronder hoofdpijn, duizeligheid, misselijkheid en vermoeidheid. De resultaten van onderzoeken naar het verband tussen de geurbelasting en deze gezondheidsklachten zijn echter niet eenduidig. Een verband met een bepaalde gezondheidsklacht wordt in de ene studie wel en in een andere studie niet gevonden.

In 2015 is een Nederlandse studie verschenen, waarin de relatie tussen (geur)hinder en stress gerelateerde lichamelijke klachten is onderzocht. Mensen die hinder ervaren rapporteerden een minder goede gezondheid, meer luchtweg-, maag- en darmklachten, neurologische en stress gerelateerde symptomen dan mensen die geen hinder ervaren. Dit waren zelfgerapporteerde klachten en symptomen. Ze gingen niet vaker naar de huisarts voor deze klachten en symptomen. Een relatie tussen de klachten en symptomen en de geurblootstelling werd in deze studie niet bestudeerd.

Is alleen de geurbelasting bepalend voor hoeveel hinder er is?

Nee, niet iedereen die aan geur blootgesteld wordt zal hinder ervaren of in dezelfde mate gehinderd zijn. Naast de geurbelasting kunnen geurkarakteristieken en een groot aantal demografische, sociaaleconomische, persoonsgebonden en cognitieve kenmerken van invloed zijn op of en in welke mate hinder wordt ervaren.

Geurkarakteristieken

Of de blootstelling aan geur tot geurhinder leidt is afhankelijk van verschillende geurkarakteristieken. Vooral van invloed zijn de sterkte van de geur (geurconcentratie), de duur van de geur (hoe vaak en hoe lang komt de geur voor) en de (on)aangenaamheid van de geur (hedonische waarde). In het algemeen geldt dat meer hinder wordt ervaren als de geurconcentratie hoger is, de geur vaker wordt geroken en de geur onaangener is. Als men langer aan een geur wordt blootgesteld treedt gewenning op. Dit leidt tot minder hinder. Bij snelle wisselende geurconcentraties in de buitenlucht door variabele bronsterkten en weersomstandigheden zal er echter geen of minder gewenning zijn.

Demografische en sociaaleconomische kenmerken

Demografische en sociaaleconomische kenmerken beïnvloeden de mate van ervaren hinder. Jongeren en vrouwen ervaren over het algemeen meer hinder. Mensen met een hogere

sociaaleconomische status (SES) rapporteren doorgaans meer klachten dan mensen met een lagere SES. Een persoon die een band heeft met de veroorzaker van de geur (bijvoorbeeld omdat men er werkt of in de sector werkzaam is) heeft vaak minder last van de geur.

Persoonsgebonden en cognitieve kenmerken

Mensen met ziekten zoals astma en allergie ervaren vaak eerder hinder dan anderen. Mensen hebben verschillende coping strategieën. Mensen met een probleemgerichte coping strategie zijn gewend het probleem aan te pakken en actie te ondernemen, dit in tegenstelling tot mensen met een vermijdende coping strategie. Mensen die in hoge mate een probleemgerichte coping strategie hebben en mensen die een sterk probleem vermijdende coping strategie hebben, ervaren meestal meer hinder dan mensen die lager scoren op deze strategieën. Cognitieve kenmerken geven aan hoe mensen informatie selecteren en verwerken. Als men afwijzend staat ten opzichte van het betreffende bedrijf en/of de overheid niet vertrouwt in het opstellen van beschermende maatregelen, zal men eerder hinder rapporteren. Dit kan ook het geval zijn als men verwacht dat de geur toeneemt in de toekomst. Als mensen geloven dat de geur, of de bron van die geur, gevaarlijk kan zijn voor hun gezondheid, dan is het mogelijk dat zij de geur sterker waarnemen en meer hinder ervaren.

Factoren die het meeste invloed hebben

Voor de meeste bovengenoemde factoren is de invloed niet in elk onderzoek aangetoond. Voor enkele factoren is wel in de meeste onderzoeken een invloed op de mate van hinder vastgesteld. Deze factoren, die meer hinder geven, zijn een hogere geurbelasting, een lage hedonische waarde (onaangename geur) en een hogere frequentie (vaker waargenomen) van de geur, een sterk probleemgerichte copingstijl, een negatieve houding ten opzichte van de bron, de verwachting dat de geur zal toenemen, bezorgdheid of angst voor gezondheidseffecten en een ervaren slechte eigen gezondheid.

Hoe kan geurhinder bepaald worden?

Om de geurhinder te bepalen worden dagboekjes en schriftelijke en telefonische vragenlijsten gebruikt. Dagboekjes zijn geschikt om de bron of specifieke activiteiten die geurhinder veroorzaken op te sporen. Telefonische of schriftelijke vragenlijsten kunnen gebruikt worden om de hinder te monitoren in een groter gebied. Met de vragenlijsten wordt naar de hinder over de afgelopen periode gevraagd. De precieze vraagstelling, antwoordcategorieën en context van het onderzoek zijn belangrijk voor de uitkomsten, het percentage hinder of ernstige hinder. Voor geurhinder zijn er vragenlijsten van het CBS, Telefonisch Leefsituatieonderzoek en de gezondheidsenquête van de GGD. Door de verschillende vraagstellingen in deze vragenlijsten zijn de resultaten (het percentage hinder) niet zonder meer met elkaar te vergelijken.

Het CBS voerde vanaf 1997 jaarlijks een landelijk onderzoek uit naar de leefsituatie. Hierin waren vragen over geurhinder opgenomen. In 2012 is dit gestopt. De volgende vraag werd over geur gesteld: Heeft u in uw woonomgeving last van stank van verkeer, industrie of bedrijven, landbouw of open haarden en/of allesbranders? Antwoordmogelijkheden waren ja, soms en nee. De antwoorden ja en soms werden samengenomen en dat leverde het

percentage hinder per geurbron op. De vraagstelling en antwoordcategorieën werden in de loop van de jaren licht gewijzigd. In het verleden kon voor de antwoorden zelden of nooit, soms of vaak gekozen worden. In de CBS-enquête werd daarmee naar de hinderfrequentie gevraagd. Het onderscheid in hinder en ernstige hinder werd niet gemaakt.

In de gezondheidsenquête van de GGD zijn vragen opgenomen over geurhinder in de module buitenmilieu. In 2006 werd besloten aan te sluiten bij de internationaal ISO-gestandaardiseerde vraagstelling voor geluidhinder. De vraagstelling is als volgt: 'Als u denkt aan de afgelopen twaalf maanden: In welke mate bent u als u thuis bent gehinderd, gestoord of geërgerd door geur van wegverkeer, vliegtuigen, bedrijven/industrie, landbouw- en veeteeltactiviteiten en open haard/allesbranders?' Antwoordcategorieën lopen over het algemeen van 0 (helemaal niet gehinderd) tot 10 (extreem gehinderd). Internationaal is afgesproken om de antwoorden op een 100-puntsschaal weer te geven en een waarde boven 72 ernstig gehinderd te noemen. Een waarde boven 50 wordt hinder genoemd. Bij gebruik van een 11-puntsschaal zijn mensen die 6 of hoger antwoorden gehinderd en mensen die 8, 9 of 10 antwoorden ernstig gehinderd. Bij het percentage hinder is de categorie ernstige hinder ingesloten. In de gezondheidsenquête wordt dus naar de mate van hinder gevraagd en niet naar de frequentie van hinder.

Het Telefonisch Leefsituatie Onderzoek (TLO), een eenmalige enquête, wordt aanbevolen voor de vaststelling van de geurhinder van bedrijven en wordt ook gebruikt voor veehouderijen. Het TLO bevat vragen over diverse zaken die de woning en de woonomgeving betreffen. Er zijn twee vragen opgenomen over geurhinder door diverse bronnen. Bij deze vragen was in het verleden aangesloten bij de 'last van'-vraagstelling van het CBS. Er was een extra vraag aan toegevoegd om het percentage ernstige hinder te kunnen bepalen: 'Als u hier last van heeft, heeft u dan niet of nauwelijks hinder, hinder of ernstige hinder?'. In de 'Handleiding geur' voor bedrijfsmatige activiteiten van 2012 is aangegeven, dat de vraagstelling gewijzigd is en gebaseerd is op de vraagstelling voor geluidhinder. Hiermee is de vraagstelling vergelijkbaar met die in de gezondheidsenquête.

Bij het bepalen van geurhinder wordt aanbevolen de gestandaardiseerde vraagstelling over geurhinder te hanteren, zoals die in deze gezondheidsenquêtes wordt gebruikt. Als de vragen over geur ingebed worden in een bredere vragenlijst, zoals bij het TLO en de gezondheidsenquête, is het voor bewoners niet duidelijk dat de vragenlijst hierop gericht is. Zij worden dan minder beïnvloed bij de beantwoording van de vragen over ervaren geurhinder.

Hoe groot is het geurprobleem van veehouderijen?

Geur door agrarische activiteiten komt in heel Nederland voor, maar vooral in gebieden met veel veehouderijen in Noord-Brabant, Limburg, Gelderland en Overijssel.

Hoeveel en waar is er geur van veehouderijen en van andere bronnen?

De geografische spreiding van de geurbelasting in Nederland is op een indicatieve geurkaart van het Planbureau voor de leefomgeving (PBL) weergegeven (zie Figuur 1). Deze geurkaart uit 2009 is de meest recente landelijke geurkaart. Geur door agrarische activiteiten komt in elke provincie voor, maar vooral in gebieden met veel veehouderijen in Noord-Brabant,

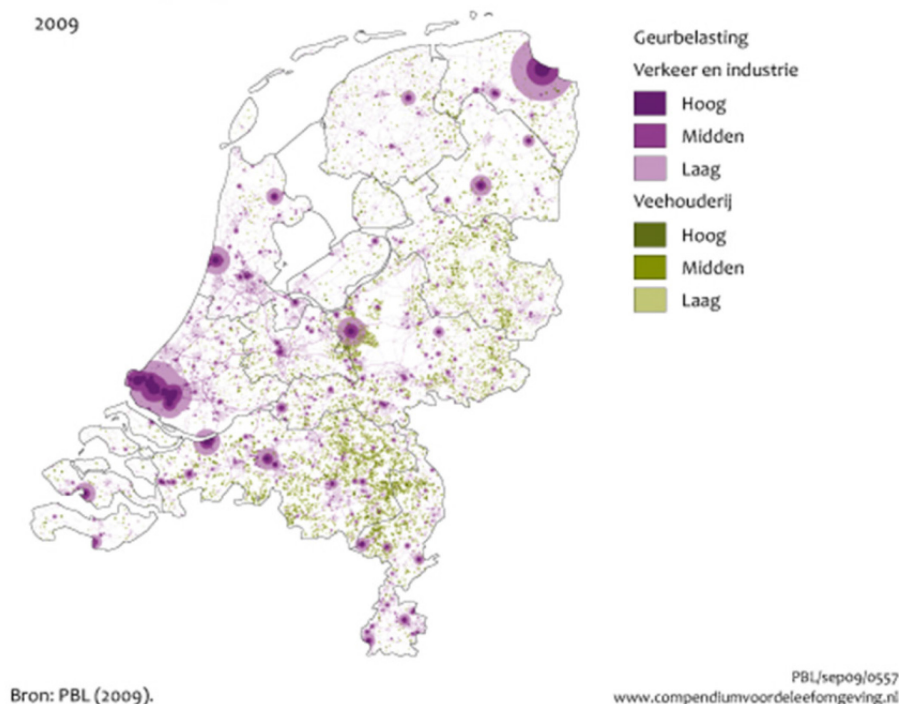
Gelderland, Overijssel en Limburg. Op de geurkaart is ook de geurbelasting van verkeer en industrie weergegeven. Belangrijke industrieën die geurhinder veroorzaken zijn de olie- en chemische-industrie, voedingsverwerkende bedrijven, afvalverwerkende bedrijven en agrarische activiteiten. Ook huishoudens vormen door open haarden en allesbranders een belangrijke geurbron. De geografische spreiding van de geurbelasting van deze bron is echter niet bekend en kon dus niet op de kaart weergegeven worden.

Hoeveel geurhinder is er door landbouw en door andere bronnen?

Geurhinder

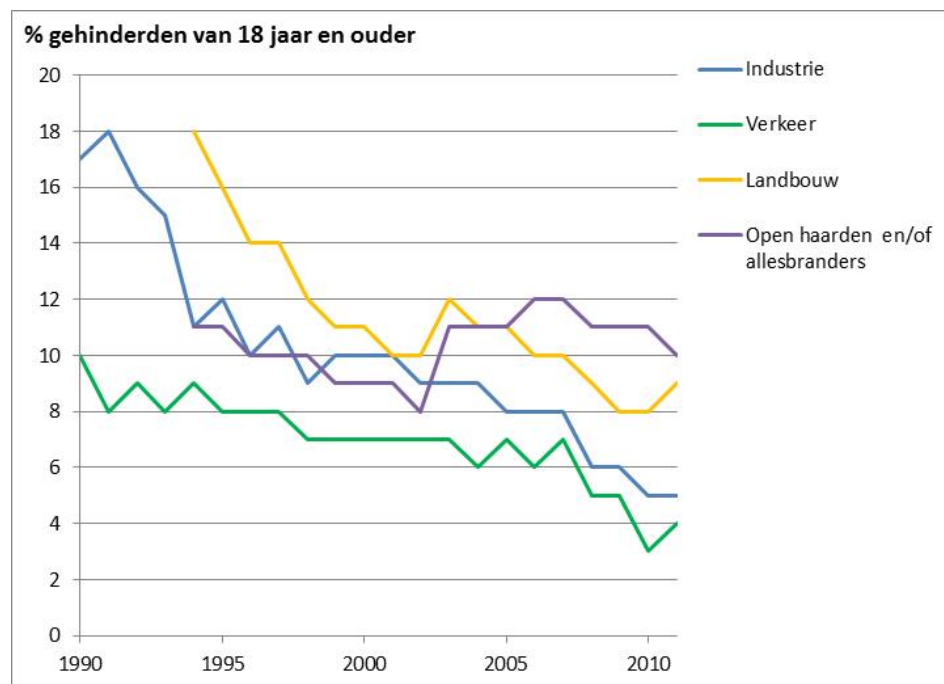
Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) onderzocht tussen 1990 en 2011 jaarlijks de waardering van de leefomgeving van de Nederlandse bevolking met behulp van een enquête. Geurhinder werd hierbij gedefinieerd als het 'in de woonomgeving last hebben of soms last hebben van 'stank' van een bron. Het landelijk gemiddelde percentage geurhinder door de

Figuur 1.
Geografische spreiding
van geurbelasting in
Nederland (PBL, 2009)

landbouw daalde eerst en stabiliseerde zich daarna op circa 9% (Figuur 2). De geur van open haarden en/of allesbranders is met gemiddeld 10% gehinderden ook een stabiele grote bron voor geurhinder. De geurhinder door de industrie en het verkeer neemt af. In 2011 zijn er veel minder mensen gehinderd door de geur van deze bronnen dan door de geur van de landbouw. Meer recente gegevens over het landelijk gemiddelde percentage geurhinder zijn niet beschikbaar.

Figuur 2.
Geurhinder per bron in Nederland (CBS)
(<http://www.clo.nl/indicatoren/nl055701-geurbelasting-industrie-landbouw-en-wegverkeer>).

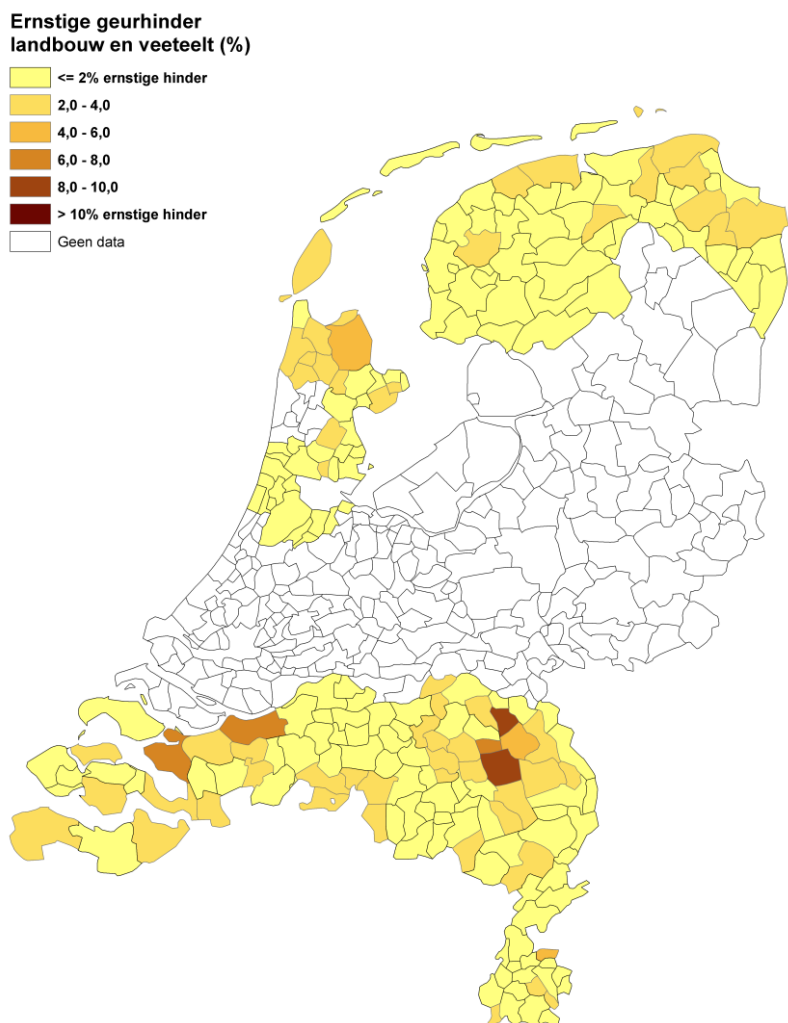
Ernstige geurhinder

Het RIVM heeft de ernstige geurhinder door de landbouw en veeteelt per gemeente op een kaart weergegeven (Figuur 3). In Oost Brabant in de gemeenten Gemert-Bakel en Mill en St. Hubert komt het hoogste percentage (8 – 10%) ernstig gehinderden voor. Ook in de gemeenten Boekel, Moerdijk en Tholen zijn er hogere percentages (6 – 8%) ernstig gehinderden door landbouw of veeteelt.

De kaart is gebaseerd op gezondheidsenquêtes van GGD'en in de periode 2008-2010. In de gezondheidsenquête wordt op de volgende manier gevraagd naar geurhinder: 'Als u denkt aan de afgelopen twaalf maanden: In welke mate bent u als u thuis bent gehinderd, gestoord of geërgerd door geur van wegverkeer, vliegtuigen, bedrijven/industrie, landbouw- en veeteeltactiviteiten en open haard/allesbranders? Antwoordcategorieën lopen over het algemeen van 0 tot 10. Mensen die 8, 9 of 10 antwoorden zijn ernstig gehinderd. Niet alle GGD'en hebben de vraag over geurhinder gesteld, waardoor de gegevens maar voor een deel van de Nederlandse gemeenten beschikbaar zijn.

Figuur 3
Ernstige geurhinder
door landbouw en
veeteelt voor de
periode van 2008-2010
op basis van de
Nationale Monitor
Volksgesondheid van
de GGD'en in
Nederland en bewerkt
door het RIVM

GGD monitors 2008-2010, analyse door RIVM, 28-04-2015

Is de mate van hinder te voorspellen op basis van de geurbelasting van veehouderijen?

Dat is tot op zekere hoogte te voorspellen. Algemene relaties voor de geurbelasting en het percentage gehinderden zijn afgeleid. Maar door het grote aantal factoren dat deze relatie beïnvloedt kunnen lokaal grote afwijkingen van deze algemene relatie voorkomen. Er kan zowel minder als meer hinder optreden dan verwacht. Hieronder volgt eerst een samengevat antwoord, gevolgd door een uitgebreidere toelichting.

In het verleden is een onderzoek uitgevoerd naar geurhinder uit stallen in Nederland op basis waarvan het percentage hinder geschat kan worden (PRA Odournet studie). In een recente studie in concentratiegebieden in Oost Brabant en Noord-Limburg (GGD/IRAS-studie) werd geconstateerd dat bij eenzelfde geurbelasting meer mensen hinder rapporteerden dan in de PRA Odournet studie.

In opdracht van het ministerie van IenM onderzocht het RIVM of het verschil in hinderpercentages tussen de PRA Odournet en GGD/IRAS studies te verklaren was. Dit kan veroorzaakt worden door een andere onderzoeksopzet en -methodiek en/of andere perceptie van de geur. Er kan geen precieze schatting gegeven worden hoeveel van het verschil verklaard kan worden en hoe groot het effect van een individuele factor of een combinatie van factoren is. Het is echter niet waarschijnlijk dat één factor het volledige verschil in percentage hinder tussen PRA – GGD-IRAS studie kan verklaren. Veeleer is het een combinatie van factoren die het verschil tussen beide mogelijk verklaard. Elke studie is op zichzelf wél bruikbaar om relatieve verschillen binnen het onderzoeksgebied te analyseren. De GGD/IRAS studie geeft het meest recente beeld voor het onderzoeksgebied in Oost-Brabant en Noord-Limburg. Doordat de studies verschillend zijn, is geen vergelijking van de absolute uitkomsten mogelijk.

Uitgebreidere toelichting

PRA Odournet heeft in 1999 een onderzoek uitgevoerd naar de relatie tussen de geurbelasting van stallen van voornamelijk varkensbedrijven, de frequentie van hinder bij omwonenden en de mate van ernstige hinder (oude TLO systematiek). De varkensbedrijven lagen verspreid over Nederland. In het onderzoek werden relaties afgeleid voor onder andere concentratiegebieden en niet-concentratiegebieden en voor de cumulatieve geurbelasting (achtergrondbelasting) en situaties waarin sprake is van één geurbron (voorgroundbelasting). De door PRA vastgestelde relaties zijn opgenomen in de handreiking bij de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) om te bepalen hoeveel geurhinder verwacht kan worden in een gebied.

In Brabant waren er signalen dat er meer hinder was dan volgens de door PRA Odournet vastgestelde en in de handreiking Wgv opgenomen relaties tussen de geurbelasting en hinder verwacht werd. Daardoor ontstond twijfel over de actualiteit van de door PRA Odournet opgestelde relaties. GGD'en Brabant/Zeeland en het IRAS hebben daarom in 2012/2013 een onderzoek uitgevoerd in Oost-Brabant en Noord-Limburg om opnieuw de relatie tussen de (cumulatieve) geurbelasting in concentratiegebieden en geurhinder te beschrijven.

Relaties konden worden opgesteld voor de cumulatieve geurbelasting en de frequentie van hinder (soms/vaak), en ook voor de mate van geurhinder (hinder, ernstige hinder). Deze relaties zijn afhankelijk van de diersoort. Daarom werden aparte relaties afgeleid voor varkens, pluimvee, rundvee en alle diersoorten samen. Bij toenemende geurbelasting neemt de hinder bij rundvee het minst en bij varkens het meest toe. Bij gelijke geurbelasting leidt de geur van pluimveehouderijen tot de meeste geurhinder. De curve voor varkens benadert die voor alle diertypen het meest.

De opgestelde relaties tussen geurbelasting en frequentie van geurhinder in het GGD/IRAS onderzoek wijken sterk af van de door PRA Odournet opgestelde relaties in concentratiegebieden.

Verklaring van het verschil in hinderpercentage

In opdracht van het ministerie van IenM onderzocht het RIVM of het verschil in hinderpercentages tussen de PRA Odournet en GGD/IRAS studies te verklaren is.

De belangrijkste geïdentificeerde veranderingen en/of verschillen tussen de onderzoeken met mogelijke consequenties voor de onderlinge vergelijkbaarheid van de geurhindercurves zijn:

- Het is niet uit te sluiten dat het toegenomen aantal luchtwassers tussen 1999 en 2013 in combinatie met de overschatting van de effectiviteit hiervan heeft geleid tot een onderschatting van de geurbelasting in het GGD/RAS onderzoek. Over de mate van onderschatting kan geen uitspraak worden gedaan.
- Het verspreidingsmodel waarmee de geurbelasting is gemodelleerd, verschilt tussen de studies. In de GGD/IRAS studie wordt daarom een vergelijking gemaakt met de hinderpercentages uit de handreiking van de wet geurhinder veehouderij waarin de resultaten van de PRA studie zijn omgezet naar blootstelling volgens Stacks modellering. De kwaliteit van de vergelijking is daarmee afhankelijk van de kwaliteit van de generieke omzetting.
- De onderzoeken verschillen in grootte van het aantal deelnemers, hetgeen consequenties heeft voor de nauwkeurigheid van de ligging van de geurhindercurves. De ligging van de geurhindercurve uit het PRA onderzoek kent een grotere onzekerheid dan die uit het GGD/IRAS onderzoek. Het daadwerkelijk verschil tussen beide geurhindercurves kan, vanwege deze onnauwkeurigheden, groter of kleiner zijn dan nu geobserveerd.
- Contextuele en persoonlijke factoren zoals bijvoorbeeld houding ten opzichte van de geurbron en bezorgdheid over de gezondheid door de aanwezigheid van de bron verklaren mede of de geurbelasting als hinderlijk wordt ervaren. Verschillen in hinderpercentages bij gelijkblijvende blootstelling kan verklaard worden door verschillen in perceptie in plaats, tijd en persoon. Het kan niet worden uitgesloten, maar ook niet worden bevestigd, dat bijvoorbeeld door de uitbraak van Q-koorts of het beleid van ontwikkeling van LOGs, contextuele factoren in de loop der jaren zijn veranderd en/of per regio verschillen. Ook kan de context een rol hebben gespeeld bij de beslissing van respondenten al dan niet mee te doen aan het PRA of GGD/IRAS onderzoek. Deze - mogelijk selectieve - deelname kan verschillen tussen de onderzoeken veroorzaken. Beide mechanismen kunnen leiden tot een verschil in de geurhindercurve.
- De opbouw van de vragen naar de frequentie van geurhinder door varkensstallen verschilt tussen beide onderzoeken. Het is aannemelijk dat de volgorde in het PRA onderzoek leidt tot een lagere rapportage van geurhinder door varkenstallen dan via de vraagstelling zoals die in het GGD/IRAS onderzoek toegepast is.

Het is niet duidelijk hoe groot de invloed is van deze verschillen in onderzoeksopzet en -methodiek en een veranderde perceptie en of en in hoeverre ze de hogere hinderpercentages kunnen verklaren.

Landelijk dekkend onderzoek

De GGD/IRAS studie geeft het meest recente beeld voor het onderzoeksgebied in Noord-Brabant en Noord-Limburg. De gegevens uit de GGD/IRAS studie zijn echter niet direct te generaliseren naar nationaal niveau, vooral omdat het onderzoek in een gebied met specifieke

kenmerken is uitgevoerd. Indien besloten wordt tot landelijk dekkend onderzoek, beveelt het RIVM aan bij de opzet van dergelijk onderzoek de vraagstelling in overeenstemming te brengen met wat tegenwoordig gebruikelijk is en aandacht te schenken aan de mate van hinder (en niet de frequentie van hinder). Dit is goed voor de vergelijkbaarheid van uitkomsten over langere tijd. Voor een volledig overzicht van alle overige aanbevelingen wordt hier verwezen naar de notitie van het [RIVM](#).

Andere of nieuwe keuzes in de vraagstelling en modelberekeningen leiden tot andere kwantitatieve relaties tussen de geurbelasting en hinder. Er zal dan tevens opnieuw bepaald moeten worden welke mate van hinder acceptabel is. Dat geldt ook voor de op de oude TLO-systematiek van voor 2012 gebaseerde 12 en 20% hinder.

Hoe algemene relatie geurbelasting en hinder gebruiken

Ook als er nieuwe algemene relaties tussen de geurbelasting en hinder worden vastgesteld, kunnen er lokaal of in de tijd grote afwijkingen van deze relatie voorkomen. Door het grote aantal factoren dat deze relatie beïnvloedt kan bij een bepaalde geurbelasting zowel (veel) minder als (veel) meer hinder optreden dan volgens de algemene relaties wordt verwacht. De percentages gehinderden (mate van hinder) moeten dan ook niet opgevat worden als absolute waarden. Lokaal onderzoek van de relatie tussen geurbelasting en hinder kan meer duidelijkheid geven over de mate van afwijking van de algemene relaties in het betreffende gebied.

De uitkomsten van de PRA Odournet studie en GGD/IRAS studie zijn niet vergelijkbaar. Voor elke studie zal daarom afzonderlijk bepaald moeten worden welke mate van hinder acceptabel is. Daarnaast is de GGD/IRAS studie goed te gebruiken om naar de relatieve verschillen tussen lokale situaties te kijken. Hier is tot op heden nog weinig mee gedaan.

Hoeveel hinder is aanvaardbaar?

Het is lastig te zeggen hoeveel hinder gezondheidskundig gezien aanvaardbaar is. Er zijn geen gezondheidskundige grenswaarden. Wel zijn er beleidsdoelstellingen voor het percentage geurgehinderden. Bij lokale afwegingen worden deze doelstellingen vaak als uitgangspunt genomen. Daarnaast wordt veelal een aantal andere aspecten, zoals het klachtenpatroon en de omvang van de geurblootstelling, betrokken bij het bepalen van het aanvaardbaar hinderniveau.

Zijn er gezondheidskundige grenswaarden voor geurhinder van veehouderijen?

Nee, er zijn geen gezondheidskundige grenswaarden voor de geurbelasting of de geurhinder. Elke geur kan boven de geurdrempel waargenomen worden. Als deze geur door iemand als hinderlijk of ernstig hinderlijk ervaren worden, heeft dit effect op zijn/haar welzijn en op termijn kan het leiden tot stressgerelateerde gezondheidseffecten. Hoe hoger de geurbelasting wordt, hoe meer kans dat mensen gehinderd zijn en/of hoe hoger het percentage dat gehinderd of ernstig gehinderd is. Het is niet eenvoudig te zeggen welk percentage gehinderden aanvaardbaar is. Dat is een beleidsmatige keuze.

Zijn er beleidsdoelstellingen voor geurhinder van veehouderijen?

Ja, de doelstelling van het geurbeleid voor veehouderijen is het voorkomen van overmatige hinder door normen te stellen voor de geurbelasting bij geurgevoelige objecten. Dit zijn gebouwen waar mensen wonen of verblijven. Er is niet omschreven wat 'overmatige hinder' is.

Zijn er beleidsdoelstellingen voor algemene geurhinder in Nederland?

Ja, er zijn landelijke doelstellingen voor het percentage gehinderden in Nederland. Deze zijn gebaseerd op geformuleerde doelstellingen in het Nationaal Milieubeleidsplan (NMP) van 1989 en in een beleidsbrief van de minister van VROM uit 1995. In Nederland werd in 1995 meer dan 20% van de bevolking gehinderd door stank. Dit was vastgesteld met behulp van de CBS-enquête met de soms/vaak (frequentie)vraag. In het NMP uit 1989 werd als doelstelling voor stank opgenomen dat er in 2000 maximaal 750.000 stankbelaste woningen in Nederland zouden zijn. Dit kwam overeen met 12% gehinderden. Dit zijn landelijke doelstellingen en deze zijn gebaseerd op de 'oude' frequentievraag naar hinder. Daarmee zijn deze percentages gehinderden niet zonder meer te vergelijken met de percentages op basis van de 'mate van hinder'vraag in de gezondheidsenquêtes. Ook zijn de landelijke percentages niet te vertalen naar lokaal niveau, zoals eerder in dit kennisbericht is aangegeven.

In de praktijk gebeurt dit laatste wel, bijvoorbeeld voor bedrijfsmatige activiteiten. Omdat daarbij de kans op hinder wordt afgerekend op de hoogstbelaste woning, zal dit in de praktijk leiden tot een algemene geurhinder lager dan 12% gehinderden in de bebouwde kom. Buiten de bebouwde kom wordt doorgaans 20% aangehouden. (bebouwde kom is hier het gebied dat door aaneengesloten bebouwing overwegend een woon- en verblijffunctie heeft).

Daarnaast is er een landelijke doelstelling om ernstige hinder te voorkomen. Er wordt van uitgegaan dat er geen ernstige hinder is als het percentage ernstig gehinderden minder dan 3% is.

Voor veehouderijen zijn deze beleidsdoelstellingen voor de geurhinder niet één op één in de landelijke normen voor de geurbelasting van de Wgv verwerkt. Ook onder deze landelijke normen komt in sommige gevallen een hoger percentage hinder en in mindere mate ernstige hinder voor. Onder de Wgv kunnen gemeenten eigen geurbeleid opstellen dat hier wel rekening mee houdt.

Hoe kan afgewogen worden hoeveel hinder aanvaardbaar is?

De 'Handleiding geur' voor bedrijfsmatige activiteiten geeft aan, dat een aantal aspecten van belang kan zijn bij het bepalen van het aanvaardbare hinderniveau van industrie en bedrijven. Dit zijn de hinder, de aard en waardering van de geur, de geurbelasting en het klachtenpatroon. Ook kunnen mogelijke maatregelen, de kosten en de gevolgen hiervan op andere emissies, de planologische ruimte, sociaaleconomische aspecten, historische aspecten en toekomstige ontwikkelingen een rol spelen.

Voor veehouderijen worden in bijlage 7 van de 'Handreiking Wet geurhinder en veehouderijen' (Wgv) aspecten genoemd die van belang bij de afweging kunnen zijn. Het percentage

gehinderden, maar ook het absolute aantal gehinderden en de aanwezigheid van andere geurbronnen kunnen van belang zijn.

De beleidsdoelstellingen voor geurhinder zijn door Bureau GMV van de GGD'en Brabant/Zeeland opgenomen in het 'Aanvullend toetsingsinstrument voor gezondheid bij veehouderijen'.

De 'GGD Richtlijn Geur en Gezondheid' adviseert ook in principe van de beleidsdoelstellingen uit te gaan, maar benoemt ook een aantal andere (gezondheids)aspecten, die bij een nadere afweging betrokken kunnen worden. Dit zijn aspecten zoals hoeveel mensen gehinderd zijn en de mogelijkheden en kosten van maatregelen.

Kan de geurbelasting in de omgeving van veehouderijen gemeten worden?

In principe kan de geurbelasting in de omgeving van veehouderijen gemeten worden, maar de geurconcentraties zijn veelal te laag om betrouwbare metingen mogelijk te maken. Ook zijn er vaak meer veehouderijen in de omgeving aanwezig, zodat het niet eenvoudig is om de geurbronnen van elkaar te onderscheiden. Verder kunnen de geuremissies soms sterk variëren, waardoor het lastig is om representatieve metingen te doen van de geurconcentraties in de omgeving. Het is dan ook lastig om geurconcentraties in de omgeving aan de geuremissie van een veehouderij te koppelen. E-noses zijn nog in ontwikkeling voor toepassing op veehouderijen, bijvoorbeeld voor de monitoring van de geurproblematiek.

Olfactometrie

Geur wordt over het algemeen gemeten met behulp van de menselijke neus. Volgens een gestandaardiseerde methode worden met behulp van een olfactometer verschillende verdunningen gemaakt van een luchtmonster dat geurcomponenten bevat. Deze verdunningen worden aangeboden aan een panel van personen. Deze personen moeten voldoen aan een gevoeligheid voor geur die binnen een bepaalde vastgelegde bandbreedte van een referentiegeur ligt. Vastgesteld wordt bij welke verdunningsfactor het 'gemiddelde' panellid het verdunde monster juist en met zekerheid kan onderscheiden van geurvrije lucht. Deze verdunningsfactor geeft de geurconcentratie aan. Is de verdunningsfactor bijvoorbeeld 1000 dan is de geursterkte van het oorspronkelijke luchtmonster $1000 \text{ ou}_E/\text{m}^3$. Deze methode wordt gebruikt om de geuremissie vast te stellen bijvoorbeeld uit een schoorsteen of uitlaat van een afzuigsysteem. De geurconcentratie in de omgeving van een veehouderij is over het algemeen te laag om op deze wijze te meten. Dan zijn er te weinig verdunningsstappen nodig en is de meting onbetrouwbaar.

Snuffelploeg

Snuffelploegen kunnen gebruikt worden om de geurbelasting in de omgeving van veehouderijen vast te stellen. De snuffelploeg gaat op verschillende afstanden van de geurbron na of geur wordt waargenomen. Voor dergelijke snuffelploegmetingen zijn ook standaard voorschriften. De snuffelploeg bestaat uit een aantal mensen die voldoen aan de eisen voor gevoeligheid voor geur (zie Olfactometrie). Per definitie is de afstand waarbij de helft van de personen in de snuffelploeg de geur net ruikt de geurconcentratie 1 snuffeleenheid

per m^3 lucht (se/m^3). Er bestaat geen vaste verhouding tussen een geureenheid (odourunit) en een snuffeleenheid. Deze verhouding is afhankelijk van andere (achtergrond)geuren en in hoeverre de geur hiervan te onderscheiden is. Bij veehouderijen zijn er vaak meer geurbronnen en is de geur van de ene veehouderij lastig te onderscheiden van een andere veehouderij. Bij veehouderijen variëren de geuremissies vaak sterk over het seizoen of over de dag waardoor het moeilijk is om representatieve snuffelploegmetingen te doen. De uitkomsten van de snuffelploegmetingen (in se/m^3) zijn dan ook niet direct te koppelen aan de gegevens over geuremissie (in ou_E/m^3) in de vergunning. Deze methode wordt daarom niet veel toegepast bij veehouderijen.

E-nose

Een nieuwe ontwikkeling is de e-nose, waarmee vooral ervaring is opgedaan met geur in de omgeving van chemische industrie in de Rijnmond en bij geuroverlast van horeca. Een e-nose heeft verschillende elektrische sensoren. Als gasvormige stoffen in de buitenlucht door deze sensoren gedetecteerd worden geeft de e-nose elektrische signalen. Al deze signalen vormen een patroon, een fingerprint. Een e-nose meet geen specifieke stoffen en kan daarmee ook niet de concentratie van die stoffen vaststellen. Door eerst de fingerprint van de geur van een bedrijf bij de bron vast te stellen, kan vervolgens in de omgeving de fingerprint van de buitenlucht bepaald worden. Beoordeeld kan worden of deze hetzelfde is als die van de geur van het bedrijf. Zo kan met de e-nose wel nagegaan worden of de geurbron in de omgeving waargenomen kan worden. De e-nose kan alleen als signaal dienen. In de Rijnmond konden met de e-nose afzonderlijke bronnen goed onderscheiden worden. Ook waren de e-noses een goede indicator voor het optreden van geurklachten.

In de omgeving van een veehouderij is alleen een pilot uitgevoerd. Op grotere afstand van de veehouderij in de woonomgeving kon met de e-nose geen signaal worden waargenomen. De concentratie van de stoffen was te laag en/of de sensoren niet gevoelig genoeg. Wanneer de e-nose dicht bij de veehouderij geplaatst werd, kon de e-nose wel signalen waarnemen. Deze kunnen in combinatie met heersende windrichting voorspellend zijn voor geurwaarneming bij omwonenden. Bij veehouderijen wordt de meerwaarde van de inzet van e-noses beperkt door de lagere concentraties in de omgeving van een veehouderij en het feit dat er vaak meerdere geurbronnen zijn, zoals andere veehouderijen, de opslag van mest of voer, laden en lossen van dieren of voer en het aanwenden van mest, die moeilijk van elkaar onderscheidbaar zijn. Er wordt nog verder onderzocht hoe de e-nose zinvol ingezet kan worden voor bijvoorbeeld de monitoring van de geurproblematiek bij veehouderijen.

Kan de geurbelasting in de omgeving van veehouderijen berekend worden?

Ja, de geurbelasting in de omgeving kan worden berekend op basis van de geuremissie en met behulp van een verspreidingsmodel. Deze berekeningen geven een zo best mogelijke schatting van de geurbelasting in de omgeving. Maar omdat deze berekeningen noodzakelijkerwijs een vereenvoudiging van de werkelijkheid zijn, kan de berekende geurbelasting afwijken van de geurwaarneming in de omgeving.

Hoe worden geurbelastingen in de omgeving van veehouderijen berekend?

De geurbelasting in de leefomgeving wordt berekend, omdat metingen vaak niet mogelijk zijn of teveel beperkingen hebben. Bovendien is er vaak behoefte aan de vaststelling van de gemiddelde geurbelasting over een langere termijn (bijvoorbeeld voor vergunningverlening) en niet aan de geurbelasting op een bepaald moment. Op basis van de geuremissie kunnen met een verspreidingsmodel uurgemiddelde geurconcentraties in de omgeving worden berekend. Hierbij wordt rekening gehouden met de hoogte van de luchtuittlaat, de warmte van de uitgestoten afvoerlucht, de ruwheid van het terrein, en de lange termijn weersomstandigheden, zoals voor de windrichting, windsnelheid en temperatuur.

Het 98-percentiel

Hinder door geurblootstelling hangt waarschijnlijk meer samen met pieken in geurconcentraties dan met de gemiddelde geurconcentratie. Daarom wordt niet het gemiddelde berekend, maar het 98-percentiel (P98) of ook wel het 99,5-percentiel (P99,5) van de geurconcentratie. Een 98-percentiel van bijvoorbeeld $10 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ houdt in, dat in 98% van de uren in een jaar de geurbelasting op een bepaalde locatie onder de $10 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ is en 2% van de tijd erboven. Voor de berekening van geurbelastingen rond veehouderijen voor vergunningverlening of het toetsen aan de grenswaarden wordt het P98 berekend.

Geuremissie

Voor het bepalen van de geuremissie van een veehouderijstal worden geuremissiefactoren gebruikt. Deze geven de geuremissie per diersoort, staltype en luchtwassysteem. De emissie vanuit een stal wordt dan berekend door het aantal dieren te vermenigvuldigen met de geuremissiefactor. Geuremissiefactoren worden vastgesteld op basis van in de praktijk op meerdere dagen gemeten emissies uit de stal volgens een gestandaardiseerd meetprotocol. Voor sommige diersectoren, zoals melkveehouderijen en pelsdierhouderijen, zijn geen geuremissiefactoren vastgesteld en worden geen verspreidingsberekeningen uitgevoerd.

Geurconcentraties in de omgeving

Voor de berekening van de verspreiding van geur en van geurconcentraties in de omgeving is het Nieuw Nationaal Model (NNM) voorgeschreven. Een uitwerking hiervan is het verspreidingsmodel Stacks. Voor veehouderijen is het gebruik van V-Stacks verplicht in de vergunningverlening bij de toetsing op geurnormen. V-Stacks is een vereenvoudigde versie van het NNM. De vereenvoudiging bestaat uit een versimpelde rekenwijze voor de invloed van een gebouw op de pluim en de keuze uit referentie meteo omstandigheden. Onlangs bleek dat door de vereenvoudiging van de gebouwinvloed in V-Stacks soms hogere concentraties werden berekend dan met het NNM. Dit geldt vooral op korte afstand van de veehouderijen. Daarom werd voorgesteld om de hele gebouwmodule van het NNM in V-Stacks op te nemen. Ook aanpassingen met betrekking tot meteorologie en ruwheid van de omgeving werden overwogen. Bij het testen van het effect van deze aanpassingen in V-Stacks bleek dat voor sommige bedrijven de berekende geurconcentraties behoorlijk afwaken, ook naar beneden. De staatssecretaris van IenM besloot daarom de voorgestelde aanpassingen nog niet op te nemen in V-Stacks. Het beleid en normstelling voor geurhinder door de veehouderij wordt in

opdracht van het ministerie van IenM geëvalueerd. Pas als deze evaluatie is afgerond wordt besloten of V-Stacks aangepast wordt.

Komt de berekende geurbelasting altijd overeen met de geurwaarneming?

Nee. De geurbelasting in de omgeving wordt berekend met behulp van geuremissiefactoren en een verspreidingsmodel. Dit is altijd een vereenvoudiging van de werkelijkheid. De berekende geurbelasting kan daarom afwijken van de geurwaarneming in de omgeving. Het kan sterker maar ook minder sterk ruiken dan op basis van de berekende geurbelasting wordt verwacht. Hier kunnen verschillende verklaringen voor zijn.

Afwijkingen in geuremissie

De geuremissiefactoren zijn gebaseerd op in de praktijk vastgestelde geuremissies uit stallen. Dit zijn gemiddelde waarden bepaald aan de hand van herhaalde metingen bij veehouderijen. Er is echter een grote spreiding in emissies binnen een stalsysteem, ook over de tijd. Dit is bijvoorbeeld afhankelijk van de groei- en legcycli van kippen. Ook tussen bedrijven met hetzelfde stalsysteem is er een variatie in geuremissies. Dit is onder andere afhankelijk van de bedrijfsvoering. Daarnaast kunnen rendementen van een luchtwassysteem in één bedrijf en tussen bedrijven flink variëren. Al deze factoren kunnen zowel tot een onder- als een overschatting van geurbelastingen in de omgeving leiden.

Storingen en incidenten zijn niet meegenomen in de berekeningen en kunnen pieken in de geurbelasting veroorzaken. Zulke pieken kunnen belangrijk zijn voor geurhinder. Wisselende weersomstandigheden of een grote variatie in geuremissies kunnen ook piekbelastingen veroorzaken.

Ook houden de modelberekeningen geen rekening met het feit of er nog emissies van andere bedrijven (agrarisch en/of industrieel) in de omgeving aanwezig zijn. Het kan voorkomen dat de cumulatieve geurblootstelling (de geurblootstelling van verschillende bedrijven samen) hoger uitvalt. Ook kan menging van andere agrarische en industriële geuren optreden. Dit geeft mogelijk een ander geurtype met een andere hedonische waarde. Verder worden niet alle bronnen van geur van agrarische activiteiten meegenomen, terwijl bekend is dat deze ook aan hinderbeleving kunnen bijdragen. Voorbeelden hiervan zijn het uitrijden en het verwerken van mest.

Afwijkingen in verspreiding

Een gebouw dicht bij het emissiepunt heeft grote invloed op de verspreiding van de geur. Bij de berekeningen wordt uitgegaan van rechthoekige gebouwen. Dit kan tot (grote) afwijkingen van werkelijk optredende geurbelastingen in de omgeving leiden. Lokaal bijzondere en van het lange termijn beeld afwijkende meteorologische omstandigheden kunnen er ook de oorzaak van zijn dat resultaten van verspreidingsmodellen de werkelijkheid maar beperkt weten te beschrijven. Verder kunnen er meer veehouderijen in de directe omgeving zijn, waardoor de geurbelasting toeneemt, maar ook dat het geurtype door menging van geuren varieert. Het effect van cumulatie van geurbelastingen op de geurhinder is moeilijk te voorspellen.

Zijn er grenswaarden voor de geurbelasting van veehouderijen?

Ja, in de sinds 2007 van kracht zijnde 'wet geurhinder en veehouderij' (Wgv) zijn maximaal toegestane geurbelastingen voor de omgeving van een veehouderij en minimale afstanden tussen stallen en geurgevoelige objecten opgenomen. De wet beperkt zich tot de geur die vrijkomt als gevolg van het houden van dieren in dierenverblijven. De geur die vrijkomt bij bijvoorbeeld het uitrijden van mest is niet geregeld in de Wgv en hiervoor zijn dus geen grenswaarden voor de geurbelasting.

Maximaal toegestane geurbelastingen

De Wgv geeft grenswaarden voor de geurbelasting (P98) die een veehouderij mag veroorzaken op een geurgevoelig object. De in de Wgv opgenomen maximaal toegestane geurbelastingen zijn een omrekening van de aan te houden afstanden (stankcirkels) uit eerder geldende wet- en regelgeving. De in 2007 in werking getreden Wgv was 'normneutraal'. Dat wil zeggen dat de normen zo werden gekozen dat de uitbreidingsmogelijkheden voor de veehouderijsector - in zijn geheel - niet wijzigden ten opzichte van het oude beoordelingskader. Ook werden bij deze omrekening de resultaten van het geurhinderonderzoek van PRA Odournet verwerkt. Uit dit onderzoek bleek dat eenzelfde geurbelasting in concentratiegebieden tot minder hinder leidt dan in niet-concentratiegebieden. In concentratiegebieden wordt daarom een hogere geurbelasting toegestaan dan in niet-concentratiegebieden. Ook wordt een onderscheid gemaakt in binnen en buiten de bebouwde kom (bebouwde kom is hier het gebied dat door aaneengesloten bebouwing overwegend een woon- en verblijffunctie heeft). De middenwaarden in de Wgv zijn respectievelijk 2 en 8 ou_E/m^3 voor niet-concentratiegebieden en 3 en 14 ou_E/m^3 voor concentratiegebieden.

Geuremissiefactoren

De geurbelastingen moeten worden berekend met geuremissiefactoren, die zijn opgenomen in de bij de Wgv horende 'Regeling geurhinder en veehouderij' (Rgv). Deze geuremissiefactoren worden regelmatig aangevuld en geactualiseerd. Zo is op 1 oktober 2016 mede naar aanleiding van een advies van de bestuurlijke werkgroep evaluatie geurregelgeving veehouderij de emissiefactor voor vleeskuikens met ongeveer 50% verhoogd. Met name bij vleeskuikens leek er volgens de werkgroep een groot verschil te zijn tussen de berekende geurbelasting en de daadwerkelijke geurbelasting en geurbeleving. De wijziging van deze factoren is gebaseerd op het rapport 'Actualisering geuremissiefactor vleeskuikens' van Wageningen UR Livestock Research.

Minimale afstanden

Voor diersoorten waarvoor geen geuremissiefactor is vastgesteld kunnen geen geurbelastingen in de omgeving worden berekend. Hiervoor kan dan ook niet getoetst worden aan bovenstaande grenswaarden. Voor deze dieren dient een minimale afstand tot een geurgevoelig object aangehouden te worden binnen de bebouwde kom van minimaal honderd meter en buiten de bebouwde kom van minimaal vijftig meter. Voor pelsdieren, zoals nertsen, zijn minimumafstanden gegeven die gekoppeld zijn aan het aantal pelsdieren dat gehouden

wordt. Ook voor de opslag van agrarische bedrijfsstoffen en mest zijn in het Activiteitenbesluit minimaal aan te houden afstanden tot een geurgevoelig object opgenomen.

Bandbreedte

De gemeenteraad is in een verordening bevoegd om lokale afwegingen te maken over de te accepteren geurbelasting en af te wijken van de bovengenoemde toegestane geurbelastingen en afstanden. Hiervoor zijn wel bandbreedtes boven en onder de toegestane waarden vastgesteld. De gemeenteraad moet dit goed motiveren en daarbij een aantal nader genoemde aspecten betrekken. De gemeenteraad kan bijvoorbeeld beoordelen of de geursituatie past bij de doelstellingen voor het gebied en of de mate van geurhinder acceptabel wordt geacht. Hieruit volgen dan de geurnormen voor de individuele veehouderijen. Zolang de geurverordening in procedure is, kan de gemeente ervoor zorgen dat vergunningaanvragen blijven 'hangen' via een aanhoudingsbesluit. Zo kan voorkomen worden, dat vergunningen op oude geurnormen zijn gebaseerd en niet passen bij de nieuwe doelstellingen voor de gebiedskwaliteit en de mate van geurhinder die daarbij acceptabel wordt geacht. De meeste gemeenten in de veedichte gebieden in Brabant maken hier gebruik van.

Vergunning

Grotere veehouderijen hebben een omgevingsvergunning milieu nodig. In dat geval is de Wgv van toepassing. Voor minder grote veehouderijen kan alleen voor bepaalde activiteiten vooraf toestemming nodig zijn van het bevoegd gezag. Dit laatste wordt de Omgevingsvergunning Beperkte Milieutoets genoemd. Veehouderijen zonder omgevingsvergunning vallen voor de geurregels onder het Activiteitenbesluit. Eisen uit de Wgv, zoals de maximaal toegestane geurbelastingen, zijn nagenoeg integraal opgenomen in het Activiteitenbesluit.

Cumulatie

Bij vergunningverlening of toetsing aan het Activiteitenbesluit wordt de geurbelasting van een individuele veehouderij op een geurgevoelig object getoetst aan de geurnormen in de Wgv en het Activiteitenbesluit. Hierbij wordt geen rekening gehouden met de geurbelasting op dat geurgevoelig object die afkomstig is van andere veehouderijen in de omgeving. Het komt voor dat de cumulatieve geurbelasting bij woningen veel hoger is dan de maximaal toegestane geurbelasting, terwijl de individuele veehouderijen aan de normen voldoen. Met deze cumulatie kan wel rekening gehouden worden als er een gebiedsvisie is of een gemeentelijke (geur)verordening waarbij binnen de bandbreedte afgeweken wordt van de geurnormen.

Waarom wordt de Wet geurhinder en veehouderijen (Wgv) geëvalueerd?

In opdracht van het ministerie van IenM wordt het beleid voor geurhinder door de veehouderij geëvalueerd. Aanleiding is dat er van diverse kanten kritiek geuit is op de hoogte en onderbouwing van de normen uit de Wgv en de mogelijkheden die gemeenten hebben om bestaande overlast te verminderen. Bij deze evaluatie worden ook de uitkomsten van het GGD/IRAS onderzoek betrokken.

Een bestuurlijke werkgroep geeft onder andere advies over de hoogte en onderbouwing van de normen en eventueel over nader onderzoek om tot dit advies te komen. Dit advies zal het ministerie van IenM samen met een beleidsreactie in samenspraak met het ministerie van EZ aanbieden aan de Tweede Kamer. De adviezen worden als basis gebruikt bij het omzetten van de regels uit de Wgv in de algemene regels onder de omgevingswet.

In het tussentijdsadvies van deze werkgroep staan voorstellen voor aanpassing van het wettelijk instrumentarium centraal. Met dit aangepaste instrumentarium moet het mogelijk zijn om burgers beter te beschermen tegen vermijdbare blootstelling aan geur dan met de huidige wet- en regelgeving,

Gemeenten moeten meer mogelijkheden krijgen om in bestaande overbelaste situaties eisen te stellen om de geurbelasting te verminderen. Veehouderijen moeten gebruik maken van best beschikbare technieken zowel bij uitbreiding als in de huidige situatie. De werkgroep stelt voor om één toetsingskader op te stellen voor cumulatieve geurhinder voor bouw- en milieuprocedures. Uitkomsten van recent hinderonderzoek dienen in de afwegingen meegenomen te worden en te worden gevalideerd. De werkgroep vindt het belangrijk om hierbij een goede balans te vinden tussen het beschermen van burgers tegen overlast, ruimte voor ontwikkeling van de veehouderij en de beoogde ruimtelijke ontwikkelingen in de kernen en in het buitengebied.

Wat gaat er veranderen met de Omgevingswet?

Het voornemen is om de Wgv in te trekken en de voorschriften uit de Wgv op te nemen in de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet. De evaluatie van het geurbeleid en de geurnormen kan leiden tot aanpassing van deze voorschriften.

Wat weten we nog niet?

Er is een aantal kennislacunes, vooral over de relatie tussen de geurbelasting en hinder, de modellering en monitoring van de geurbelasting en de effecten van maatregelen.

Relaties tussen geurblootstelling en gezondheidseffecten en de factoren die daarop van invloed zijn

De relatie tussen geurbelasting in de leefomgeving en hinder en andere gezondheidseffecten is nog weinig systematisch onderzocht. In het verleden werd veel onderzoek in rapporten gepubliceerd en niet in de openbare (peer reviewed) literatuur. Recente overzichtsartikelen zijn niet beschikbaar. Hierdoor is er nog te weinig inzicht in de complexe relaties tussen geurblootstelling en de diverse gezondheidkundige eindpunten zoals hinder, verstoring en stress-gerelateerde gezondheidseffecten.

In een model is in het verleden de interactie tussen de gezondheidkundige eindpunten en de invloed van verschillende persoonsgebonden en omgevingsfactoren beschreven. Meer kwantitatieve informatie over de invloed van deze factoren is vooral afkomstig van onderzoek naar de relatie tussen geluidbelasting en hinder.

Meer kwantitatief inzicht in de relatie tussen geurbelasting en de verschillende gezondheidkundige eindpunten en de invloed van de verschillende factoren daarop kan handvaten geven voor normstelling en het beleid. Zo kan duidelijk worden waarop dit beleid zich moet richten en of normen aangepast moeten worden om gezondheidseffecten van de geur van veehouderijen te beperken.

Generieke versus specifieke hindercurves

Voor subgroepen binnen populaties en voor verschillende gebieden bestaan verschillende relaties tussen de geurbelasting en hinder (geurhindercurves). Wanneer de algemene geurhindercurve voor een specifieke locatie wordt toegepast, kan er een verschil optreden tussen de hinder die wordt voorspeld en de hinder die daadwerkelijk optreedt. Er is nog niet goed bekend hoe groot dit verschil maximaal kan zijn.

Dit verschil tussen verwachte en waargenomen hinder kan verklaard worden door een groot aantal factoren, die zowel met de geur zelf als met het individu en de context te maken hebben. Deze factoren, zoals hoe de geur beleefd wordt, kunnen variëren in de tijd en ruimte (gebieden). Het is niet bekend hoe groot de invloed van die afzonderlijke factoren is.

Meer inzicht in de variatie in tijd en ruimte en de mate van invloed van deze factoren op de relatie tussen geurbelasting en hinder is van belang bij de afleiding van grenswaarden voor geurbelasting. Is het bijvoorbeeld nodig om rekening te houden met verschillen in geurhindercurves als gevolg van beleving en/of de hedonische waarde?

Dit inzicht is ook van belang voor het lokale beleid. Zo kan beter voorspeld worden in hoeverre de algemene relatie in een bepaald gebied af zal kunnen wijken. Als de factoren bekend zijn die het meest van invloed zijn op de hinder, kan met gericht beleid de hinder beperkt worden. Wanneer bijvoorbeeld blijkt, dat de angst voor gezondheidseffecten en de verwachting over de geur in de toekomst het meest van invloed zijn, kan hiermee rekening gehouden door meer te communiceren over de risico's voor de gezondheid en over de maatregelen die genomen gaan worden om de geur te beperken.

Diverse geurbronnen

Zowel het onderzoek van PRA als het GGD/IRAS onderzoek laten zien dat ook voor cumulatieve geurbelasting een blootstellings-hinder relatie vastgesteld kan worden. Het is niet bekend of toetsing op cumulatieve belasting naast individuele belasting, extra bijdraagt in de verklaring van hinder in een populatie. Het is ook niet bekend in hoeverre andere geurbronnen, zoals het mest uitrijden, het hinderniveau verklaren. Deze worden nu niet in de geurberekeningen worden betrokken.

(On)zekerheden in verspreidingsmodellen

Gedegen onderzoek ontbreekt naar de effecten van veranderingen in de input- en modelparameters van de verspreidingsmodellen op de schattingen van geurbelasting (individueel en cumulatief). Een robuuste onzekerheidsanalyse en een validatie in de praktijk ontbreken ook. Hierbij zijn vooral van belang de (tijdsafhankelijke) variatie in emissie, de veranderingen in emissiefactoren door wel of niet gebruik en effectiviteit van luchtwassers, de aanwezigheid van horizontale uitstroomopeningen en de effecten van warmte-inhoud en gebouwinvloeden.

Geurhinderonderzoek op nationaal niveau

Nieuw landelijk onderzoek is nodig met voldoende spreiding over Nederland en ook in niet-concentratiegebieden. Het RIVM doet een aantal aanbevelingen voor een dergelijk onderzoek:

- Gebruik de meest recente inzichten over de methodologie rond vraagstelling naar hinder en focus op de mate van geurhinder en niet op de frequentie van geurhinder;
- Betrek de geurhinder van het aanwenden van mest in het onderzoek, zeker ook in relatie tot cumulatie van geurbelasting en geurhinder;
- Maak bij de geurbelasting en geurhinder onderscheid naar diersoorten;
- Betrek in het onderzoek persoonlijke en contextuele factoren, die de geurhinder mede kunnen bepalen;
- Overweeg hoe om te gaan met de verschillende bouwstenen voor de modelberekeningen. In de huidige berekeningen wordt bijvoorbeeld de variatie in geuremissie door groeicycli, individuele bedrijfsvoering of stalontwerp niet meegenomen. Rendementen van luchtwassers, die in de modelberekeningen worden toegepast, stemmen niet altijd overeen met de praktijk.

Andere of nieuwe keuzes in deze bouwstenen en/of de vraagstelling hebben gevolgen voor de relatie tussen de geurbelasting en hinder.

Beleidsdoelstellingen hinder

Er zijn geen gezondheidkundige advieswaarden voor het aantal geurgehinderden. Over het algemeen wordt uitgegaan van algemene landelijke beleidsdoelstellingen voor het percentage geurgehinderden. Deze zijn echter gebaseerd op de 'oude' frequentievraag uit de CBS-enquête en hiermee niet zonder meer te vergelijken met een hinderpercentage dat met een andere vraagstelling is vastgesteld. Landelijk onderzoek met andere vraagstelling en keuzes voor de bouwstenen van de modelberekeningen zal waarschijnlijk resulteren in nieuwe relaties

tussen de geurbelasting en hinder. Dit kan input leveren voor het vaststellen van nieuwe beleidsdoelstellingen voor (het percentage) hinder.

Als er meer informatie is over de mate van afwijking van de relaties tussen geurbelasting en hinder door de variatie in tijd en ruimte en de persoons- en contextgebonden factoren (zie 'Generieke versus specifieke hindercurves') kan dit betrokken worden bij het opstellen van deze nieuwe beleidsdoelstellingen.

Ook als er nieuwe beleidsdoelstellingen worden vastgesteld zal een nadere afweging nodig zijn, waarbij andere aspecten betrokken kunnen worden, zoals het aantal mensen dat gehinderd is, het klachtenpatroon en de mogelijkheid van het treffen van effectieve maatregelen.

Maatregelen om blootstelling te beperken

De wijze waarop en waar de ventilatielucht verlaat is mede bepalend voor de blootstelling. Een hogere verticale uitstroomsnelheid leidt bijvoorbeeld tot een grotere verdunning en een lagere concentratie op leefniveau. De manier waarop de emissie van geur te sturen is door veranderingen in stalvoorzieningen en -inrichting, voer en bedrijfsvoering is nog weinig gedegen en systematisch onderzocht. Het ontbreekt hierdoor aan inzicht hoe de emissie door andere dan technische maatregelen beperkt kan worden. Wel wordt het nodige onderzoek gedaan door Wageningen Universiteit Livestock Research in een beleidsondersteunend onderzoeksprogramma om onder andere geuremissies uit veehouderijen te beperken.

Monitoring, handhaving en verbetering

In overlastsituaties kan het helpen om de juistheid van de modeluitkomsten door monitoring van de geurbelasting in het veld te verifiëren. Het ontbreekt echter aan een instrumentarium waarmee kosteneffectief monitoring van de geurbelasting kan plaatsvinden.

Zijn er lopende onderzoeken om de lacunes in kennis op te lossen?

De relatie tussen gezondheidseffecten en geurblootstelling van veehouderijen en de invloed van andere aspecten op die relatie wordt nog weinig systematisch en integraal onderzocht.

Naast het grootschalig onderzoek van GGD/IRAS naar geurhinder in relatie tot veehouderijen is er een initiatief van de Nederlandse Vakbond Varkenshouders (NVV). De NVV vermoedt dat geurhinder tegenwoordig juist minder voorkomt en heeft het Instituut voor Landbouw en Visserijonderzoek (ILVO) opdracht gegeven om in samenwerking met Olfascan de geurhinder rond varkenshouderijen te onderzoeken. Het doel van deze studie was om een vergelijking te maken tussen de aanpak en beoordeling van geur in Nederland en Vlaanderen en in beperkte mate met Denemarken en Duitsland. Hiervoor werden bij drie varkenshouderijen in een concentratiegebied en twee varkenshouderijen in niet-concentratiegebied de geurbelasting in de omgeving berekend en met snuffelploegen bepaald. De geurhinder werd vastgesteld met een Telefonisch Leefsituatie onderzoek (TLO). Dit onderzoek zal door de relatief kleine steekproef van veehouderijen de hierboven beschreven kennishiaten rondom geurblootstelling-geurhinder relaties niet kunnen oplossen. Daarvoor en voor de validatie van de geurhinder curve is landelijk dekkend onderzoek nodig.

Verder lezen

Bestuurlijke werkgroep (2015). Tussenadvies evaluatie geurregelgeving veehouderij. Brief van 29 september 2015 van de bestuurlijke werkgroep evaluatie geurregelgeving veehouderij aan de voorzitter van de Tweede Kamer.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2015/09/29/brief-bestuurlijke-werkgroep-evaluatie-regelgeving-geurhinder-door-veehouderijen>

Bongers ME, Vossen FJH, van Harreveld AP (2001). Geurhinderonderzoek stallen intensieve veehouderij. PRA OdourNet bv, Amsterdam.

Geelen LMJ, Boers D, Brunekreef B, Wouters IM (2015). Geurhinder van veehouderij nader onderzocht: meer hinder dan Handreiking Wgv doet vermoeden? Actualisatie blootstellingresponsrelatie tussen gemodelleerde cumulatieve geurbelasting en geurhinder in Noord-Brabant en Limburg-Noord. Bureau Gezondheid, Milieu & Veiligheid GGD'en Brabant/Zeeland en Institute for Risk Assessment Sciences, Universiteit Utrecht, Tilburg 23 maart 2015.

http://www.academischewerkplaatsmmk.nl/projecten/afgeronde_projecten/2014/geuronderzoek

Hooiveld M, van Dijk C, van der Sman-de Beer F, Smit LA, Vogelaar M, Wouters IM, Heederik DJ, Yzermans CJ (2015). Odour annoyance in the neighbourhood of livestock farming - perceived health and health care seeking behaviour. Ann Agric Environ Med. 2015;22(1):55-61. doi: 10.5604/12321966.1141369

Houthuijs D, van Poll R en van der Ree J (2015). Oplegnotitie geurduidingsonderzoek, RIVM 2015.

IenM (2015) – Brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu aan de Tweede Kamer over de evaluatie van de Wet geurhinder en veehouderij. Ministerie van IenM, ENM/BSK-2015/85048, 30 april 2015.

Infomil

<http://www.infomil.nl/onderwerpen/landbouw-tuinbouw/geur>
<http://www.infomil.nl/onderwerpen/hinder-gezondheid/geur>

Infomil (2012). Handleiding geur: bepalen van het aanvaardbaar hinderniveau van industrie en bedrijven (niet veehouderijen), hoofdstuk 3, 2012

Infomil (2014). Handreiking bij Wet geurhinder en veehouderij; Aanvulling: Bijlagen 6 en 7. Infomil, ministerie van VROM, Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE) en de provincie Noord-Brabant, versie 1.0, aanvulling van 1 mei 2007, actualisatie begin 2014.

Milan JB (2013). E-nose programma Rijnmond. Eindrapportage. DCMR Milieudienst Rijnmond, document 21571904, juli 2013.

Nijdam R et al. (2013). Aanvullend toetsingsinstrument; een risico-inventarisatie en –evaluatie voor gezondheid bij veehouderij. Bureau Gezondheid, Milieu & Veiligheid GGD'en Brabant/Zeeland, 2013.

Ogink NWM (2010). Vaststelling van geuremissiefactoren in de Regeling geurhinder en veehouderij op basis van geuremissie-onderzoek, rapport 391, WUR Wageningen, Augustus 2010

Smeets M en Fast T (2006). Dosis effect relatie geur, effecten van geur. Document: IP-DER-06-40. OpdenKamp
Adviesgroep BV, Den Haag.

Van Belois Milieuadvies i.s.m. Comon-Invent, Pilot geurmonitoring rond varkensbedrijf te Vianen, gemeente Cuijk, in opdracht van urgentieteam IVH van de provincie Noord-Brabant, april 2016 (beschikbaar via: <http://geurenveehouderij.jouwweb.nl/enose>)

Venselaar-Mooij M, et al. (2015). GGD-richtlijn medische milieukunde: Geur en gezondheid (algemeen plus onderdeel veehouderij), RIVM Rapport 2015-0106

Verhees L, Erbrink H (2013). Effect van tijdsafhankelijke warmte- en stofemissies op de berekende PM10, geur en NH3 concentraties. DNV-KEMA rapport 74102439-CES/ECS 13-2539. Arnhem, the Netherlands: DNV-KEMA.

Wesseling J, van Alphen A, Volten H, van Putten E, Cordeschi D (2016). Luchtkwaliteit meten met sensoren RIVM, januari 2016.

Wouters IM, Vossen F en Geelen L (2015). Verschillen tussen twee studies naar geurbelasting-geurhinderrelaties nader onderzocht. IRAS Universiteit Utrecht, PRA Odournet Amsterdam en Bureau GMV, GGD'en Brabant/Zeeland, 2015.

Bijlage II: Evaluatie Wet geurhinder en veehouderij

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

T.a.v. mevrouw S. Dijkma, staatssecretaris

Postbus 20901, 2500 EX Den Haag

Geachte mevrouw Dijkma,

Met veel genoegen bied ik u de resultaten aan van de bestuurlijke werkgroep evaluatie van de regelgeving voor geurhinder ten gevolge van de veehouderij. De werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de VNG, IPO, LTO Nederland, GGD GHOR Nederland, Milieufederaties en afgevaardigden van burgergroeperingen.

U heeft onze werkgroep gevraagd een advies uit te brengen over aanpassingen van de wet- en regelgeving voor geurhinder ten gevolge van de veehouderij omdat er in de afgelopen periode van diverse kanten kritiek is geuit op de regelgeving. De kritiek betreft vooral de hoogte en onderbouwing van de normen en de mogelijkheden die gemeenten hebben om bestaande overlast te verminderen.

Sinds 2007 is de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) van kracht. Deze wet biedt gemeenten, binnen een wettelijke vastgestelde bandbreedte, de beleidsvrijheid om zelf geurnormen vast te stellen. Als een gemeente geen eigen normen vaststelt, gelden de standaard normen uit de Wgv. Bij ontwikkeling van een veehouderij wordt er getoetst aan de hand van de geurnormen en minimale afstanden. Onder de huidige wetgeving is het mogelijk om in overbelaste situaties uit te breiden zonder dat er na de uitbreiding wordt voldaan aan de geldende geurnormen. Als een bedrijf niet ontwikkelt, is er geen verplichting om aan de normen te voldoen of om ervoor te zorgen dat de geurbelasting daalt. De toetsing van het aspect geur in milieuprocedures wijkt af van de toetsing van geur in ruimtelijke procedures. Die verschillen zijn verklaarbaar maar maken de regelgeving complex.

Ten behoeve van de totstandkoming van dit advies zijn door de geconsulteerde partijen standpunten t.a.v. de evaluatievragen ingebracht en gewisseld. We bouwen in dit advies voort op het tussentijds advies dat namens de leden van de bestuurlijke werkgroep in juli 2015 is uitgebracht.

Kern van ons advies

Het voorkomen van nieuwe overlast situaties en voldoende zicht op het substantieel verminderen van bestaande overlast situaties zijn de belangrijkste pijlers van ons advies. De wet- en regelgeving moet, meer dan nu, burgers beschermen tegen vermijdbare blootstelling aan geur. Een hoge belasting van geur kan verschillende gezondheidseffecten oproepen bij de mens, zoals hinder, verstoring van gedrag en activiteiten en stress gerelateerde gezondheidsklachten. De relatie tussen de belasting van geur en de ervaren hinder wordt door verschillende factoren bepaald. Dat maakt het moeilijk om algemeen gedragen en wetenschappelijk onderbouwde geurnormen vast te stellen. Een gezond uitgangspunt voor beleid is daarom om geurhinder te voorkomen en bestaande hinder op te heffen, zo veel als redelijkerwijs mogelijk is. De belangen van de veehouders en de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen dienen daarbij uiteraard te worden betrokken.

Een samenhangend toetsingskader

Wij zijn van mening dat één samenhangend toetsingskader voor bouw- en milieuprocedures wenselijk is. Bij zo'n toetsingskader gelden geurnormen zowel bij de ontwikkeling van veehouderijen als bij de realisatie van nieuwe voor geurhinder gevoelige functies. Een dergelijke samenhangende benadering past ook in de uitgangspunten van de Omgevingswet. In gebieden met weinig of geen geurbelasting veroorzakende dierenverblijven of andere bronnen van geurhinder zal bij de beoordeling van de aanvaardbaarheid van een ontwikkeling de geurbelasting door één veehouderij bepalend zijn. In gebieden waar sprake is van een hoge(re) geurbelasting, veroorzaakt door meerdere veehouderijen, zal het bevoegd gezag onderzoek naar de cumulatie van geur in haar oordeel moeten betrekken bij de vergunningverlening, het toedelen van functies aan locaties en het verdelen van de beschikbare ontwikkelingsruimte. We zijn het erover eens dat er onder de Omgevingswet sprake moet zijn van een toets vooraf op geur voor veehouderijen die willen uitbreiden en niet vergunningplichtig zijn. LTO Nederland vraagt aandacht voor het voorkomen van onnodige onderzoekslasten voor veehouders.

In de Omgevingswet is als uitgangspunt geformuleerd dat voor bronnen van milieubelasting die voornamelijk lokale effecten veroorzaken, de gemeente het eerst aangewezen overheidsniveau is om het beleid hierover vorm en inhoud te geven. In onze advisering sluiten we daarbij aan.

We adviseren u om bij het beoordelen van geur bij ontwikkeling van een veehouderij of bij de realisatie van een nieuwe voor geurhinder gevoelige functie voor de bebouwde kom en voor het buitengebied een voorkeurswaarde te hanteren. Dat kan een standaardnorm zijn die door het Rijk is vastgesteld of een door de gemeente vastgestelde waarde voor een gebied (soepeler of strenger dan de standaardnorm) die betrekking heeft op de gewenste milieukwaliteit in de omgeving van de veehouderijen. Ook voor de cumulatieve geurbelasting kan een voorkeurswaarde worden gehanteerd. De GGD'en, burgergroeperingen en milieufederaties pleiten voor scherpe landelijke standaardnormen, om zo ernstige hinder te voorkomen en ervoor te zorgen dat de belangen van omwonenden overal voldoende worden gewaarborgd.

De landelijke standaard normen dienen periodiek geactualiseerd te worden op basis van uitgevoerd geurbelevingsonderzoek (hinder t.g.v. de individuele en de cumulatieve geurbelasting en de daarmee samenhangende gezondheidslast), beschikbare technieken om de emissie en immissie van geur te beperken en de kosten van de inzet van deze maatregelen.

In situaties waarbij er sprake is van een hoge milieudruk die de gemeentegrenzen overstijgt kan het provinciaal bestuur betrokken zijn bij het formuleren van geurbeleid voor veehouderijen. In het bestuursakkoord over de implementatie van de Omgevingswet is hierover afgesproken dat er bij een dergelijke betrokkenheid van de provincie sprake moet zijn van een provinciaal belang dat niet doelmatig en doeltreffend door de gemeenten kan worden behartigd.

Beoordeling geur als veehouderijen ontwikkelen of bij realisatie van nieuwe voor geurhinder gevoelige functies

In de Wet geurhinder en veehouderij is nu geregeld dat een vergunning “niet wordt geweigerd indien de geurbelasting lager is dan de geldende norm”. Dit leidt ertoe dat een veehouder altijd het recht heeft de geurbelasting tot dat niveau op te vullen. Wij adviseren u de regelgeving aan te passen aan het uitgangspunt om geurhinder te voorkomen zo veel als redelijkerwijs mogelijk is. Dat betekent dat bij uitbreidingen van veehouderijen gebruik moet worden gemaakt van de Beste Beschikbare Technieken (BBT-toets), adequaat bedrijfsmanagement en een goed ontwerp van de bedrijfsgebouwen om de uitstoot en belasting van geur zoveel mogelijk te beperken. Een toets op toepassing van BBT gaat vooraf aan een toets a.d.h.v. normen t.a.v. de maximale geurbelasting.

Een geurbelasting die na ontwikkeling van een veehouderij hoger is dan de voorkeurswaarde (of standaardnorm) is alleen afweegbaar in die situaties waarin er in de bestaande situatie al sprake is van een geurbelasting die hoger is dan de voorkeurswaarde. Ook hierbij geldt als voorwaarde dat de geurbelasting zo veel als redelijkerwijze mogelijk is wordt beperkt. Hierbij past geen generieke 50% regeling zoals die nu op basis van de Wgv geldt. Gemeenten dienen over voldoende afwegingsruimte te beschikken bij de ontwikkeling van veehouderijen in overbelaste situaties. Op die manier kan rekening worden gehouden met de mogelijkheden om de overbelasting op te heffen dan wel zo veel mogelijk te beperken. Dat kan door aandacht te hebben voor de oorzaak van de overbelasting, de aard van de overbelaste locaties en de kosten van de te nemen maatregelen en de gezondheidslast. De gemeente kan daarbij maatregelen betrekken op het gebied van de bedrijfsvoering, het ontwerp van het bedrijf en andere activiteiten op het erf, zoals het opslaan en omgaan met mest en voer.

Als het terugbrengen van de geurbelasting onder de voorkeurswaarde niet mogelijk is of niet nodig wordt geacht, dient dit te worden onderbouwd en vastgelegd. Een voorbeeld hiervan is overbelasting die is ontstaan door “oprukkende woningbouw”. Wij adviseren u om gemeenten hierbij te ondersteunen door een afwegingsmodel of handreiking op te stellen. Zo kan het bevoegd gezag een geurbelasting boven de voorkeurswaarde of standaardnorm bij de ontwikkeling van veehouderijen of de ontwikkeling van nieuwe voor geurhinder gevoelige functies eenduidig transparant en onderbouwd vastleggen. Ook kunnen maatregelen benoemd worden om in overbelaste situaties de geurbelasting binnen een ambitieuze termijn terug te dringen. LTO Nederland vraagt in dit kader aandacht voor de rechtszekerheid voor veehouderijen.

Het gemeentelijk omgevingsplan is in de Omgevingswet het instrument ter voorkoming van nieuwe overlast situaties. In gebieden met weinig of geen geurbelasting veroorzakende dierenverblijven zal de gemeente kunnen volstaan met het betrekken van individuele immissienormen of minimale afstanden. In gebieden waar sprake is van een hoge(re) geurbelasting, veroorzaakt door meerdere afzonderlijke bronnen (ook bronnen die niet zijn gerelateerd aan de veehouderij), kan de gemeente een actiever beleid voeren bij het toedelen van functies en ontwikkelingsruimte. Het verzoek aan het Rijk is gemeenten hierbij te faciliteren.

Beoordeling geur als veehouderijen niet ontwikkelen

De commissie is het erover eens dat bestaande stallen binnen een redelijke termijn aan de BBT-eisen moeten voldoen. Het bevoegd gezag moet kunnen beschikken over goed toepasbare wettelijke instrumenten en actuele toetsingskaders om hierop toe te zien. Voor veehouderijen die niet ontwikkelen en die een geurbelasting veroorzaken die hoger is dan de voorkeurswaarde, dient elke vijf jaar in beeld te worden gebracht hoe de uitstoot en belasting van geur door de veehouderijen kan worden beperkt.

We vragen uw bijzondere aandacht voor deelnemers aan de stoppersregeling uit het Actieplan Ammoniak Veehouderij. Dit gedoogbeleid is bedoeld om de kleinere bedrijven die stalaanpassingen vanwege de ammoniakemissie eisen niet kunnen betalen, te ontzien. Uiterlijk 1 januari 2020 moeten de deelnemers aan deze regeling stoppen of alsnog hun stallen hebben aangepast. Met uitzondering van LTO Nederland adviseren de geconsulteerde partijen u veehouderijen die deelnemen aan de stoppersregeling bij een eventuele doorstart voor het aspect geur te beoordelen als nieuwe bedrijven, dus met een toetsing aan de BBT-eisen en de voorkeurswaarde.

Hoogte en onderbouwing van de geurnormen voor intensieve veehouderijen

De geurbelasting voor intensieve veehouderijen zoals varkens- en kippenbedrijven wordt berekend op basis van het aantal dieren, stalsystemen, afstanden en omgevingskenmerken. Op basis van de berekende geurbelasting wordt nu op basis van de handleiding bij de Wgv de kans op geurhinder ingeschat.

Diverse partijen geven aan dat het verschil tussen de geschatte kans op hinder en de ervaren hinder groot is. Dit kan veroorzaakt worden door o.a. onzekerheden en onvolkomenheden in de gebruikte emissiefactoren en geurverspreidingsberekeningen of door een verandering in de acceptatie van geurhinder door omwonenden.

Een grootschalig hinderbelevingsonderzoek uit 2014 (GGD en IRAS), uitgevoerd in Noord-Brabant en Limburg, laat bij een berekende geurbelasting een veel hogere kans op geurhinder zien dan nu voor deze gebieden is opgenomen in de handreiking bij de Wgv. Het RIVM heeft in 2015 een duidingsonderzoek uitgevoerd waarin de onderzoeksmethodiek en resultaten van het onderzoek van de GGD en IRAS uit 2014 zijn vergeleken met onderzoek uit 2001 dat als basis is gebruikt in de handleiding bij de Wet geurhinder en veehouderij. Het RIVM geeft aan dat het GGD-IRAS-onderzoek het meest recente beeld geeft van de relatie tussen geurhinder en de blootstelling aan geur uit stallen van veehouderijen in Noord-Brabant en Noord-Limburg.

Er is binnen de geconsulteerde partijen geen consensus over de hoogte van de normen en de onderbouwing van die normen.

De milieufederaties, burgergroeperingen en GGD 'en zijn van mening dat in het duidingsonderzoek van het RIVM de wetenschappelijke waarde van het GGD-IRAS-onderzoek uit 2014 voldoende is aangetoond. Nieuw onderzoek zal volgens deze partijen niet leiden tot meer zekerheden. In ieder geval mag nieuw onderzoek volgens deze partijen niet vertragend werken. Deze partijen pleiten voor het vaststellen van standaardnormen door het Rijk, op basis van gezondheidkundige advieswaarden. Zij adviseren het Rijk om voor de individuele geurbelasting (voorgroendnorm) maximaal 2 Ou voor de bebouwde kom als standaard norm vast te stellen en maximaal 5 Ou voor het buitengebied. Voor de cumulatieve belasting adviseren deze partijen een norm van 5 Ou

(bebouwde kom) en 10 Ou (buitengebied). Burgergroeperingen zijn een groot voorstander van onderzoek naar de toepassing van e-noses ter objectivering van de geuremissies en –concentraties.

De VNG, het IPO en LTO Nederland pleiten – in aanvulling op het duidingsonderzoek van het RIVM – voor aanvullend onderzoek naar de relatie tussen de berekende geurbelasting en ervaren hinder in andere regio's, om aldus te komen tot een betere onderbouwing van de geurnormen. Het GGD-IRAS-onderzoek is volgens deze partijen niet voldoende toegespitst op de relatie tussen de geurbelasting van één veehouderij en de ervaren hinder. Vervolgonderzoek naar de relatie tussen de berekende geurbelasting en de geurbeleving dient volgens deze partijen rekening te houden met mogelijke regionale verschillen, nieuwe inzichten m.b.t. de geuremissie van dieren en een geactualiseerd verspreidingsmodel. LTO Nederland wil daarbij het lopende onderzoek van het ILVO betrekken, de gevolgen van eventuele andere landelijke geurnormen voor de veehouderijbedrijven vooraf onderzoeken en wijst op de gevolgen van de toename van burgerwoningen in het buitengebied voor de normstelling. De VNG wil dat een eventueel landelijk toetsingskader vooraf in de praktijk wordt getoetst. De VNG wijst op de grote (economische) consequenties die andere normen en -afstanden kunnen hebben op ruimtelijke ontwikkelingen, zoals (on)mogelijkheden voor functieveranderingen in het buitengebied en voor woningbouw aan de randen van de kernen.

De geconsulteerde partijen willen het onderscheid tussen concentratiegebieden en niet-concentratiegebieden heroverwegen (VNG) dan wel afschaffen (burgergroeperingen, milieufederaties en GGD 'en). Alle partijen zijn het erover eens dat het onderscheid tussen bebouwde kom en buitengebied bij het stellen van geurnormen en afstanden moet blijven bestaan.

Vaste afstanden

Voor melkveebedrijven zijn geen geuremissiefactoren vastgesteld en gelden vaste afstanden tot geurgevoelige functies binnen en buiten de bebouwde kom. Die afstanden zijn niet gekoppeld aan het aantal dieren. Wij adviseren u om ook voor deze veehouderijen gestaffelde afstandseisen vast te stellen. Voor grotere melkveehouderijen kan volgens sommige vertegenwoordigers in de commissie niet worden volstaan met de nu opgenomen minimumafstanden. Een gestaffelde aanpak biedt ook ruimte voor kortere afstanden voor stallen van melkveehouderijen waarin slechts een beperkt aantal dieren aanwezig is. Wij vragen u een dergelijke methode verder uit te werken en in de praktijk te toetsen. Ook adviseren we u een emissiefactor vast te stellen waarmee de bijdrage van de melkveebedrijven aan de cumulatieve geurbelasting in beeld kan worden gebracht.

Aanpak voor de korte termijn

In ons tussenadvies van juli 2015 hebben we u gevraagd een aantal verbeterpunten zo spoedig mogelijk door te voeren, zoals het herijken van emissiefactoren, reductiepercentages en berekeningsmethoden. Inmiddels zijn een aantal onderzoeken en projecten opgestart die invulling geven aan de aanbevelingen uit ons tussenadvies. Ook adviseerden wij u een handreiking op te stellen waarin nader wordt ingegaan op de wijze waarop het bevoegd gezag invulling kan geven aan de eis van BBT. Inmiddels wordt er aan een handreiking gewerkt, die ook aanknopingspunten biedt voor het breder toepassen van BBT onder de huidige regelgeving. Enkele van de geconsulteerde partijen dringen erop aan deze handreiking een juridische status te geven.

Betrokkenheid van de geconsulteerde partijen in het vervolg

Wij vragen u onze adviezen en zienswijzen te gebruiken bij het omzetten van de regels uit de Wet geurhinder en veehouderij in de Omgevingswet. U kunt dit advies betrekken bij de aanpassing van de concept uitvoeringsregels van de Omgevingswet, zoals die in juli 2016 zijn gepubliceerd.

Daarnaast verzoeken we u om samen met de geconsulteerde partijen voortvarend verder te werken aan de in dit advies en in het tussenadvies opgenomen verbeterpunten en de aanbevelingen voor de korte termijn.

Co Verdaas

Voorzitter bestuurlijke werkgroep evaluatie regelgeving geurhinder door veehouderijen

Oktober 2016

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

**Ministerie van
Infrastructuur en Milieu**

Plesmanweg 1-6
2597 JG Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

T 070-456 0000
F 070-456 1111

Ons kenmerk
IENM/BSK-2017/26509

Bijlage(n)
2

Datum 1 juni 2017
Betreft Beleidsreactie op eindadvies bestuurlijke werkgroep
evaluatie geurregelgeving veehouderij

Geachte voorzitter,

In september 2015 heeft u het tussenadvies van de bestuurlijke werkgroep evaluatie geurregelgeving veehouderij ontvangen¹. Hierbij stuur ik u het eindadvies van deze werkgroep (bijlage I). In deze brief geef ik u mijn reactie op dit eindadvies.

Aanleiding

De Wet geurhinder en veehouderij (hierna: Wgv) is in 2007 in werking getreden. De Wgv beoogde ten opzichte van de toen bestaande regelgevings situatie beter te voldoen aan de uitgangspunten van robuustheid, rechtszekerheid, beperking van cumulatieve effecten, transparantie en eenduidigheid door een helder normenkader te schetsen voor feitelijk verschillende situaties². Belangrijke randvoorwaarde was dat ontwikkelruimte voor bestaande bedrijven met de nieuwe regelgeving niet zou worden ingeperkt³.

In de loop van de jaren is kritiek ontstaan op dit stelsel van geurnormering. In reactie hierop heeft mijn ambtsvoorganger een bestuurlijke werkgroep ingesteld. Deze had tot doel om de Wgv te evalueren⁴. De werkgroep bestond uit vertegenwoordigers van VNG, IPO, LTO, GGD, milieufederaties en burgergroeperingen. Voorzitters waren achtereenvolgens de heer L.H.J. Verheijen (tot medio 2015) en de heer J.C. Verdaas.

Beleidsreactie

Allereerst ben ik de werkgroep erkentelijk voor zijn gedegen werk. Naar aanleiding van het advies wil ik ingaan op de volgende twee onderwerpen: de beperkte handelingsruimte van gemeenten en aanpassing van de geurnorm en de onderbouwing hiervan.

¹ Kamerstuk 29 383, nr. 244

² Kamerstuk 27 835, nr. 26

³ Kamerstuk 27 835, nr. 25

⁴ Zie Kamerstuk 29 383, nr. 240

Handelingsruimte van gemeenten

Omdat geur een lokaal probleem is, is er een passende norm nodig op lokaal niveau. De Omgevingswet zal met het Besluit kwaliteit leefomgeving de gemeenten de ruimte bieden binnen een bepaalde bandbreedte de eigen norm te kiezen. Daarmee biedt de Omgevingswet de gemeenten handelingsruimte om het gewenste lokale maatwerk te bieden. Dit geeft tegelijkertijd ruimte voor een integrale aanpak en afweging voor de verduurzaming van de veehouderij. Daar kom ik hieronder op terug.

**Ministerie van
Infrastructuur en Milieu**

Ons kenmerk
IENM/BSK-2017/26509

Hoogte en onderbouwing van de norm

Er zijn verschillende hinderbelevingsonderzoeken uitgevoerd over de jaren heen (zie bijlage II). Ik maak hieruit op dat de onderzoeken geen eenduidig landelijk verband opleveren tussen geurbelasting en hinderervaring (ten opzichte van de landelijke norm).

Mede ook gelet op de ruimte die de Omgevingswet aan gemeenten biedt, geven de hinderbelevingsonderzoeken mij vooralsnog geen aanleiding om nieuw onderzoek uit te voeren en op basis daarvan de geurnormen aan te passen.

Omdat geur vooral een lokaal vraagstuk is, zou lokaal onderzoek wél nut kunnen hebben ter onderbouwing van lokaal beleid en het vaststellen van de lokale norm.

Integrale aanpak verduurzaming veehouderij

Het is goed om het vraagstuk van geur niet geïsoleerd te bekijken. Het is immers één van de elementen die spelen bij veehouderij. De Staatssecretaris van Economische Zaken en ik bevorderen dan ook een integrale aanpak van de verduurzaming van de veehouderij.

Onlangs heeft de commissie Nijpels adviezen over een integrale aanpak gegeven. Als onderdeel van zo'n integrale benadering zal ook de geurproblematiek binnen de diverse sectoren aan de orde kunnen komen. Als in dat kader blijkt dat aanpassing van geurregels toch nodig is, zal ik in nauw overleg met alle betrokken partijen voorstellen hiervoor ontwikkelen.

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU,

Sharon A.M. Dijksma

Informatie voor Tweede kamer leden ten behoeve van:

AO Infrastructuur en Waterstaat

datum: 14-12-2017

tijd: 10.00 – 13.00

Onderwerp: Leefomgeving

Agendapunt 3: Beleidsreactie op eindadvies bestuurlijke werkgroep evaluatie geurregeling veehouderij

Inleiding:

De geurregeling voor veehouderijen is geëvalueerd door een bestuurlijke werkgroep onder voorzitterschap van C. Verdaas. Deze bestond uit vertegenwoordigers van de VNG, IPO, LTO Nederland, GGD GHOR Nederland, Milieufederaties en afgevaardigden van burgergroeperingen.

Proces:

De werkgroep is april 2015 van start gegaan, september 2015 heeft de werkgroep een tussenadvies opgeleverd en het eindadvies is oktober 2016 aan de staatssecretaris van IenM gezonden. Op 1 juni 2017 heeft de staatssecretaris haar reactie op evaluatie naar de Tweede kamer gezonden.

Deelnemers aan de bestuurlijke werkgroep betreuen het:

- dat de 1 juni brief niet vooraf is besproken;
- dat geen actie wordt ondernomen om die maatregelen, waar alle partijen het bestuurlijk over eens waren, een plek te geven in de Omgevingswet;
- dat er geen resultaten zijn geboekt ten aanzien van de voorstellen voor het op de korte termijn aanpakken van bestaande problemen, zoals gedaan door de bestuurlijke werkgroep bij het aanbieden van het tussenadvies dd. 16 juli 2015;
- dat het door het naar achteren schuiven van de invoering van de Omgevingswet (OW) te lang duurt voordat de huidige problematiek van stankoverlast wordt aangepakt.

Ze merken op dat de oplossing van de staatssecretaris 'alles naar de gemeente doorschuiven' niet werkbaar is. Een goede en adequate landelijk wettelijk basis om te handelen is onontbeerlijk om knelpunten te kunnen wegnemen.

Gewenste wijzigingen:

De staatssecretaris geeft in haar brief aan de geurproblematiek te zien als een lokaal probleem dat het beste door de gemeente aangepakt kan worden. Om de geurproblematiek goed aan te kunnen pakken is het nodig dat gemeenten over adequate instrumenten beschikken. Wij vragen daarom dat zo spoedig mogelijk de volgende wijzigingen worden doorgevoerd:

1. Wil de Staatssecretaris het huidige 'recht' om de geurbelasting op te vullen tot de norm wijzigen naar de gewenste bepaling "geurhinder voorkomen zover als redelijkerwijs mogelijk is"

Dit maakt het mogelijk om BBT-maatregelen op te leggen, om een verdergaande geurreductie te bereiken.

Toelichting: Extreme geuroverlast kan nu **niet** door een bevoegd gezag worden opgelost, als het bedrijf volgens de modelmatige berekening binnen de geurnormen blijft.

Op grond van jurisprudentie wordt een stalsysteem dat voldoet aan de normen van het besluit emissiearme huisvesting ook gezien als de best beschikbare techniek, zodat verdere aanscherping niet mogelijk is. Hierdoor kan bijv. een knelpunt m.b.t. een vleeskuikenhouderij, die aantoonbare geuroverlast in de omgeving veroorzaakt, niet opgelost worden.

2. Is de staatssecretaris bereid de huidige 50% regel te schrappen?

Op dit moment hoeft slechts de helft van de geurwinst van een maatregel te worden gebruikt om de geurbelasting te verlagen. Voorstel is dit te wijzigen naar de gewenste bepaling, dat in overbelaste situaties de geuroverlast wordt teruggebracht naar de normwaarde.

Toelichting: Op basis van de 50% regel mag een ondernemer, indien hij één nieuwe stal bouwt met een luchtwasser, de helft van de daarmee behaalde geurwinst weer opvullen door het aantal dieren te laten toenemen. Zo wordt de uiteindelijke geurwinst veel geringer. Er zijn situaties waarbij vaak oude stallen een forse geurbelasting (meer dan 30 Odeurunits) veroorzaken. Door de 50% regeling neemt in zulke situaties de overbelasting maar langzaam af.

3. Wil de Staatssecretaris de individuele toetsing bij vergunningverlening wijzigen naar de gewenste bepaling, dat ook rekening wordt gehouden met de cumulatieve geurbelasting.

Toelichting: In overbelaste gebieden blijft ernstige geurhinder bestaan omdat het effect van meerdere bedrijven niet wordt getoetst. Bij een uitbreiding wordt alleen de situatie van de aanvrager beoordeeld, de bijdragen van omliggende veehouderijen (= de achtergrondconcentratie) wordt niet meegewogen. Hierdoor *moet* een vergunning verleend worden, ook als de streefwaarden voor achtergrondconcentraties daardoor flink overschreden worden of blijven.

4. Is de Staatssecretaris alsnog bereid een representatief geurbelevingsonderzoek te faciliteren, zodat duidelijker wordt waar en in welke situaties geuroverlast wordt ervaren en wat dat betekent voor adequate normstelling?

Toelichting: er is veel aan te merken op de geurbelevingsonderzoeken die ten grondslag liggen onder de huidige normstellingen. Er zijn afgelopen jaren verschillende hinderbelevingsonderzoeken uitgevoerd en deze geven geen eenduidig landelijk verband tussen geurbelasting en hinderervaring (ten opzichte van de landelijke norm). De staatssecretaris stelt nu dat, omdat geur een lokaal probleem is, er een passende norm nodig is op *lokaal* niveau. En kondigt aan dat de Omgevingswet met het Besluit kwaliteit leefomgeving de gemeenten de ruimte biedt binnen een bepaalde bandbreedte de eigen norm te kiezen. Dit duurt echter te lang, kan bovendien leiden tot willekeur per gemeente en draagt zeker niet bij aan level playing field.

Wij pleiten voor nieuw onderzoek naar een betere beoordelingssystematiek voor geurhinder.

Opmerking

In Noord-Brabant neemt de berekende geuremissie uit stallen af, dat klinkt positief maar:

- ondanks deze afname zijn er persistente knelpunten die met de huidige regelgeving niet kunnen worden opgelost.
- problemen met het verspreidingsmodel, de grote foutenmarge in de systematiek, de trage aanpassing van emissiefactoren (bijv. luchtwassers) maken dat mogelijk een deel van de berekende afname van de geuremissie en daarmee de afname van de geurbelasting in werkelijkheid niet is gerealiseerd. Mogelijk zijn zelfs nieuwe knelpunten ontstaan.

5. Is de staatssecretaris bereid de vaste afstanden voor melkveebedrijven te wijzigen naar een gestaffelde afstandseis, die afhankelijk is van de omvang van het bedrijf? En wil de Staatssecretaris emissiefactoren vaststellen voor melkveebedrijven, zodat deze bedrijven mee kunnen worden genomen bij het opstellen van een geurverordening door gemeenten?

Toelichting: We willen voorkomen dat de melkveesector in de zelfde negatieve spiraal terecht komt als de varkenshouderij, door op deze wijze ernstige geurhinder op woningen te voorkomen.

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

T 070-456 0000
F 070-456 1111

Ons kenmerk
IENW/BSK-2018/225786

Bijlage(n)

-

Datum 6 november 2018
Betreft Moties en toezeggingen duurzame landbouw

Geachte voorzitter,

Met deze brief informeer ik u, mede namens de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), over de stand van zaken van het beleid inzake geuremissies uit stallen en over een aantal aspecten van de stalbeoordeling. Ik zal daarbij ingaan op enkele moties en toezeggingen uit het AO Luchtkwaliteit van 5 juli 2018, het VAO Luchtkwaliteit van 5 juli 2018 en het VSO Stalbeoordeling van 4 september 2018.

GEURBELEID

Onderzoek naar de rendementen voor geurverwijdering van luchtwassers uitgevoerd door Wageningen University & Research (WUR) heeft aangetoond dat bepaalde luchtwassers in de praktijk veel minder presteren dan waarvan uit werd gegaan. Hierover heb ik u bij brief van 3 april 2018 geïnformeerd.¹

Naar aanleiding van het luchtwasseronderzoek was mijn eerste prioriteit het voorkomen van nieuwe knelpuntsituaties voor geur. Daarom heb ik de geurreductiepercentages van combiluchtwassers in de Regeling geurhinder en veehouderij (Rgv), na overleg met uw Kamer op 5 juli, op 20 juli jl. naar beneden bijgesteld. Daarnaast heb ik verschillende acties in gang gezet om zo de ontstane situatie aan te kunnen pakken. Deze acties zet ik in deze brief op een rij.

Gevolgen wijziging rendementen voor veehouderijen

Door aanpassing van de Rgv is er vanaf 20 juli jl. duidelijkheid over de emissiefactoren die gelden voor nieuw te verlenen vergunningen voor de uitbreiding of nieuwbouw van met name varkensstallen.

Ik ben, mede naar aanleiding van de motie Von Martels c.s.², in overleg getreden met IPO en VNG over de consequenties voor lopende vergunningprocedures en bestaande bedrijven met een combiluchtwasser. Voor ondernemers met bestaande vergunningen heeft de aanpassing van de Rgv geen gevolgen. Zij hebben een vergunning voor het houden van het in de vergunning opgenomen aantal dieren onder de in de vergunning verleende voorwaarden. Voor nieuwe bedrijven, uitbreidingen en voor lopende vergunningaanvragen betekent de

¹ Kamerstuk 29 383, nr. 295

² Kamerstuk 30 175, nr. 301

wijziging van de Rgv echter dat met de nieuwe emissiewaarden moet worden gerekend om aan de normen te kunnen voldoen. Om verder inzicht te krijgen in de gevolgen van de aanpassing van de Rgv voor de lopende vergunningaanvragen, zijn IPO en VNG deze gevolgen aan het inventariseren. Het voorlopige beeld dat hieruit naar voren komt, is dat ongeveer de helft van de in totaal ca. 200 aanvragen alsnog vergund kan worden.

Voor de andere helft hebben IPO en VNG aangegeven dat de ondernemer met de gemeente of provincie in gesprek kan treden om te zien of een aangepaste aanvraag mogelijk is zodat een vergunning mogelijk wordt. Ik verwacht hier in de komende maanden meer duidelijkheid over en kom daar dan bij uw Kamer op terug.

Aanvullende acties

Naast de aanpassing van de Rgv om nieuwe geurknelpunten te voorkomen, heb ik een aantal acties in gang gezet om de geurhinder door varkenshouderijen te verminderen:

Commissie Biesheuvel

De Commissie Biesheuvel is afgelopen zomer van start gegaan en zal zich richten op het inventariseren van maatregelen die geurhinder op korte termijn kunnen verminderen en op het leveren van een bijdrage aan een robuust geurbeleid op de langere termijn. Op 28 september jl. heeft uw Kamer het plan van aanpak van de commissie ontvangen. De commissie meldt daarin dat zij om redenen van zorgvuldigheid in december/januari haar rapport zal opleveren.

Nader onderzoek WUR

Zoals eerder aangekondigd heb ik aan WUR opdracht verleend voor het verrichten van nader onderzoek. Het doel van dit onderzoek is het verkrijgen van meer inzicht in de wijze waarop het ammoniak- en geurrendement van combiluchtwassers te verbeteren is. Naast informatie over geurreductie leverde het luchtwasseronderzoek namelijk indicaties voor een lagere ammoniakverwijdering door combiluchtwassers dan volgens de regelgeving verwacht werd. Daarom wordt ammoniak expliciet meegenomen in het vervolgonderzoek. Het onderzoek zal eind 2019 worden afgerond. De eerste deelresultaten worden naar verwachting begin 2019 bekend.

Proefstalregeling Geur

Ik zie momenteel samen met VNG, IPO en mijn collega van LNV de mogelijkheden voor een proefstalregeling geur. Wellicht biedt dit, onder de voorwaarden van de proefstalregeling, en de daaruit mogelijk komende technieken, een oplossing voor een deel van die gevallen die nu niet in aanmerking komen voor een vergunning terwijl dat op basis van de oude emissiefactoren wel het geval zou zijn. Zodra daar meer duidelijkheid over is, zal ik u informeren.

Aanpak verduurzaming veehouderij LNV

Het ministerie van LNV werkt toe naar de verdere verduurzaming van de veehouderij met de overgang naar integraal duurzame en emissiearme stal- en houderijsystemen, waarbij schadelijke emissies uit stallen (ammoniak, methaan, geur en fijnstof) brongericht en preventief worden voorkomen. Ik juich deze verduurzaming toe en werk met mijn collega van LNV samen om via de warme sanering en verduurzaming van de varkenshouderij op korte termijn zo veel mogelijk geuroverlast te verminderen. Daarnaast heeft het kabinet middelen

gereserveerd voor de ontwikkeling van en investeringen in nieuwe emissiearme stal- en houderijsystemen voor de varkens-, pluimvee- en melkgeitenhouderij.³

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2018/225786

Tot slot hebben de Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV) en LTO Nederland via een gezamenlijke reactie aangegeven dat gecombineerde luchtwassers, mits goed uitgevoerd en onderhouden, hogere reducties kunnen halen dan waarmee nu in de Rgv rekening is gehouden. De POV heeft vervolgens aangegeven met een plan van aanpak te komen waarmee dit voor betreffende luchtwassystemen gewaarborgd kan worden aangetoond. Ik zie met belangstelling uit naar dit plan van aanpak. Indien ik dit tijdig ontvang en dit van kwaliteitsborgen is voorzien, zal ik de commissie Biesheuvel vragen dit mee te nemen in haar onderzoek.

STALBEOORDELING

In het vervolg van deze brief ga ik in op een aantal toezeggingen die tijdens diverse overleggen zijn gedaan op het gebied van de stalbeoordeling en op de motie Geurts/Lodders⁴.

Toezeggingen

Belang luchtkwaliteit voor dieren

Naar aanleiding van de aangehouden motie Ouwehand (PvdD) tijdens het VSO Stalbeoordeling van 4 september ben ik in overleg met de minister van LNV om het belang van een goede luchtkwaliteit voor dieren mee te nemen bij de stalbeoordeling ammoniakemissie. Bij de beoordeling van een stal voor de wettelijke erkenning voor de Rav wordt ook getoetst of het systeem voldoet aan de welzijnsnormen uit het Besluit houders van dieren op basis van de Wet dieren. In het besluit zijn voor varkens geen grenswaarden opgenomen voor de concentratie van ammoniak in de stallucht die bij de stalbeoordeling in het kader van de Rav kunnen worden gehanteerd.

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) is begin dit jaar met inspecties gestart waarin aan de hand van signaalindicatoren (o.a. concentraties CO₂ en ammoniak) wordt gecontroleerd of de luchtkwaliteit en het klimaat in stallen niet schadelijk is voor het welzijn van varkens. Deze werkwijze is opgenomen in de reguliere handhaving van de welzijnsregelgeving voor de varkenshouderij.

Integraliteit van stalbeoordeling

Zoals toegezegd tijdens het VSO Stalbeoordeling van 4 september en het AO Circulaire Economie van 6 september naar aanleiding van vragen van respectievelijk het lid De Groot (D66) en het lid Van Eijs (D66) ben ik in overleg getreden met het ministerie van LNV om te kijken naar een meer integrale beoordeling voor verduurzaming in plaats van een beoordeling alleen gericht op emissies van ammoniak, geur of fijnstof. De integrale beoordeling voor verduurzaming van stalsystemen sluit nauw aan op ideeën over kringlooplandbouw zoals verwoord in de LNV-visie 'Landbouw, natuur en voedsel: waardevol en verbonden'. Daarin staat dat bij de verdere verduurzaming van de veehouderij ook een overgang past naar integraal duurzame en emissiearme stal- en houderijsystemen.

³ Kamerstuk 28 973, nr. 200

⁴ Kamerstuk 33 037, nr. 294

Motie*Erkenning van huisvestingssystemen*

Om invulling te geven aan de motie Geurts/Lodders heb ik de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) verzocht om ondersteuning te bieden bij de erkenning van huisvestingssystemen in de situaties dat bedrijven met een proefstalstatus problemen hebben met het uitvoeren van metingen door te lage veebezetting vanwege de fosfaatwetgeving. Een technische oplossing die RVO.nl in deze gevallen aanbiedt is om te meten in niet volledig bezette stallen, waarbij het niet-gebruikte deel van de stal luchtdicht wordt afgesloten. De deskundigen van de Technische Advies Pool (TAP) hebben aangegeven dat daarmee de uitkomsten van metingen in deze situaties als volwaardige resultaten voor beoordeling kunnen worden meegenomen. Een andere oplossing die RVO.nl aandraagt is om de metingen te laten plaatsvinden in een soortgelijke stal, die later is gebouwd en die wel een volledige bezetting heeft. Er zijn dan stallen met hetzelfde systeem vergund, nadat een voorlopige emissiefactor is afgegeven. Uit een inventarisatie van RVO.nl is overigens gebleken dat de problematiek op een beperkt aantal bedrijven speelt. Hiermee beschouw ik de motie Geurts/Lodders als afgedaan.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2018/225786

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

S. van Veldhoven - Van der Meer

Bijlage III: Geur en gezondheid

Bureau Gezondheid, Milieu & Veiligheid
GGD'en Brabant / Zeeland

Aan de wethouders Volksgezondheid en
wethouders Milieu van de gemeenten in
Noord-Brabant

Kenmerk: UIT-15033471 Z-14016606 Datum: 10 maart 2015
Behandeld door: L. Geelen E-mail: l.geelen@ggd-bureaugmv.nl
Onderwerp: Resultaten onderzoek geurhinder van veehouderijen

Geachte mevrouw/ meneer,

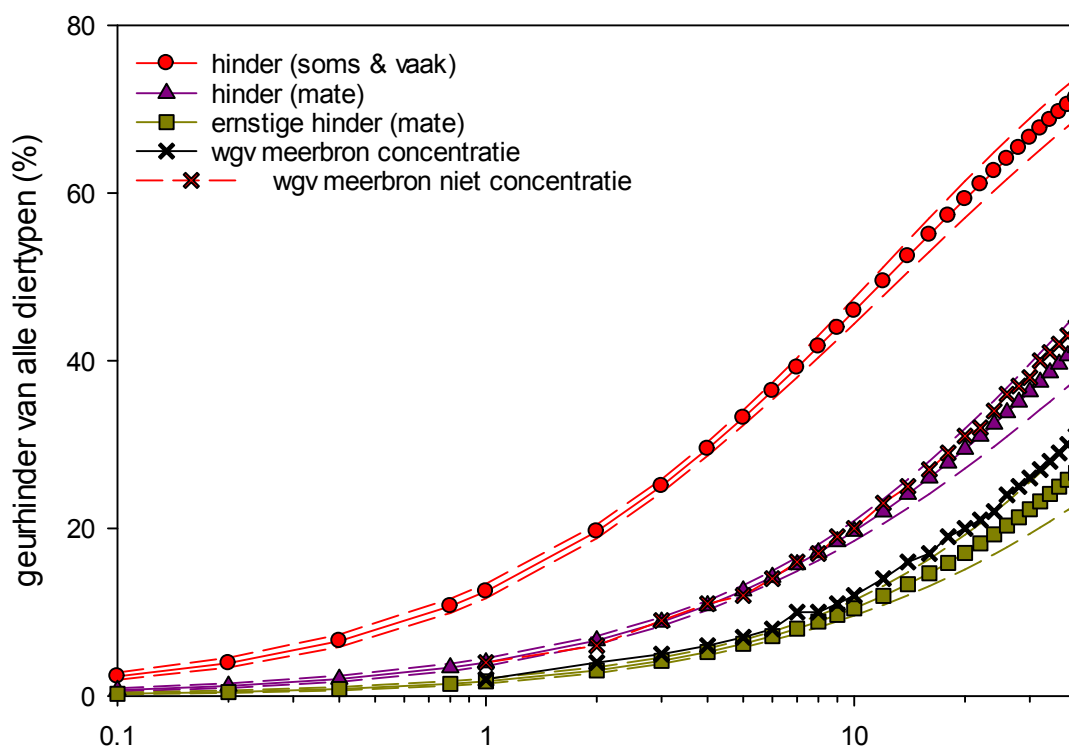
Met deze brief willen de GGD'en in Noord-Brabant u informeren over nieuwe inzichten in het dossier geurhinder van veehouderijen.

Onderzoek Academische Werkplaats Milieu & Gezondheid

Bureau Gezondheid, Milieu & Veiligheid van de GGD'en Brabant/Zeeland (Bureau GMV) en het Institute for Risk Assessment Sciences (IRAS) van Universiteit Utrecht onderzochten de relatie tussen geurbelasting afkomstig van veehouderijen en de ervaren geurhinder bij ruim 13.000 respondenten op het platteland en in kleinere kernen van Noord-Brabant en Noord-Limburg. Het onderzoek werd uitgevoerd in het kader van de Academische Werkplaats Milieu & Gezondheid.

Méér geurhinder dan te verwachten volgens Handreiking Wet Geurhinder Veehouderij (Wgv)

Onderzoeksresultaten bevestigen de signalen dat er bij gegeven cumulatieve geurbelasting aanzienlijk méér geurhinder wordt ervaren dan op basis van de Handreiking Wgv (bijlage 6 en 7) te verwachten zou zijn in concentratiegebied. De relatie tussen geurbelasting en hinder blijkt bovendien afhankelijk van diertype. Daarnaast is in dit onderzoek de relatie blootgelegd tussen geurbelasting en ernstige hinder. In de huidige agrarisch geurhindersystematiek wordt geen onderscheid gemaakt tussen diertype en mate van hinder. In onderstaande figuur staan de blootstellingsresponsrelaties voor geurhinder van cumulatieve geurbelasting in concentratiegebied weergegeven.

P98 geurbelasting van alle diertypen (OU/m^3)

Figuur 1 Blootstellingresponsrelaties voor cumulatieve geurbelasting van alle diertypen en verschillende maten van geurhinder, namelijk : hinder (soms/vaak) , en de mate van hinder classificaties (hinder en ernstige hinder). Ter vergelijking zijn de blootstellingresponsrelaties voor hinder (soms/vaak) in concentratiegebied en niet-concentratiegebied weergegeven zoals beschreven in de Handreiking Wgv. (----- 95% betrouwbaarheidsinterval)

Ter illustratie: In de Verordening Ruimte 2014 van de Provincie Noord-Brabant zijn de volgende normen opgenomen: maximaal 12% kans op geurhinder in de bebouwde kom en maximaal 20% kans op geurhinder in het buitengebied. Op basis van de Handreiking Wgv komt dat overeen met respectievelijk 10 OU/m^3 en 20 OU/m^3 . Op basis van deze onderzoeksresultaten is er bij 10 OU/m^3 echter 20-46% geurhinder te verwachten zijn. Bij 20 OU/m^3 is er op basis van deze onderzoeksresultaten 29-60% hinder te verwachten. Bovendien treedt er dan óók ernstige hinder op (11% en 17% respectievelijk).

Gevolgen voor beleid, landelijk én lokaal

De in dit onderzoek gevonden relaties tussen gemodelleerde cumulatieve geurblootstelling en gerapporteerde geurhinder in concentratiegebied vormen een solide stap in de update van geurblootstelling-geurhinder relaties en kunnen daarmee een basis vormen voor vernieuwd geurhinderbeleid op lokaal, regionaal en landelijk niveau. Hiermee wordt meer recht gedaan aan de ervaren geurhinder van omwonenden én aan de inspanningen die vanuit de agrarische sector geleverd worden om geurhinder te beperken.

Met het beschikbaar komen van de rapportage, bestaat de mogelijkheid voor gemeenten om de onderzoeksgegevens in hun beleid te betrekken. Wij kunnen u echter nog niet eenduidig adviseren over *hoe* u de onderzoeksresultaten kunt gebruiken bij uw vergunningverlening dan wel bij het opstellen van een geurgebiedsvisie en geurverordening. Deze uitvoerings- en beleidsaspecten komen aan de orde bij de nu startende evaluatie van de Wet geurhinder en veehouderij. In het belang van de bescherming van omwonenden van veehouderijen tegen overmatige geurhinder geven wij verder op in deze brief de gemeenten een aantal opties mee om in overweging te nemen.

Evaluatie Wet geurhinder en veehouderij

In de afgelopen periode is er van diverse kanten kritiek geuit op de regelgeving voor geurhinder ten gevolge van de veehouderij (gezondheidsdiensten, provincie Noord-Brabant, diverse gemeenten, burgers). De kritiek betreft vooral de hoogte en onderbouwing van de normen en de mogelijkheden die gemeenten hebben om bestaande overlast te verminderen. Dit heeft geleid tot vragen van de Tweede Kamer. Staatssecretaris Mansveld heeft aan de Tweede Kamer toegezegd de regelgeving in 2015 te zullen evalueren.¹ De onderzoeksresultaten alsook de gewenste verbetering van het huidige geurverspreidingsmodel² worden daarin meegenomen. Op basis van de beschikbare gegevens levert de daarvoor ingestelde werkgroep deze zomer een eerste advies aan I&M. Eind 2015 wordt het eindadvies verwacht. Zowel de GGD'en als de Omgevingsdiensten worden bij de evaluatie betrokken.

Verspreiding resultaten

- De nieuwe inzichten zijn op 12 februari 2015 gepresenteerd op het Symposium 'BOP jij of BOP ik? Beleid, Onderzoek en Praktijk werken samen aan een gezonder milieu' aan gemeenteambtenaren, medewerkers GGD en adviesbureau's. Als bijlage bij deze brief vind u een samenvatting van de uitkomsten van het onderzoek. Hierin is een link opgenomen naar de website waarop de rapportage zal verschijnen.
- Later dit jaar verschijnt een artikel in het Tijdschrift Milieu, opinieblad van het VVM netwerk van milieuprofessionals. Internationale wetenschappelijke publicatie is in voorbereiding.

¹ Mansveld, 10 juni 2014. Beantwoording Kamervragen over het bericht 'Vergunningen veehouderijen gebaseerd op rekenfouten'; kenmerk IenM/BSK-2014/113597.

² Provincie Noord-Brabant, 22 april 2014. Brief aan mevr. Mansveld; kenmerk 3567445; onderwerp Actualisatie geurhindermodel.

Wat kan een gemeente doen?

Wat gemeenten kunnen doen is afhankelijk van hun huidige gemeentelijk geurbeleid. Daarbij kunnen zij de volgende mogelijkheden in overweging te nemen.

1. Gemeenten waar de huidige geurnormen nog relatief hoog zijn en nog vrije emissieruimte voor de veehouders bieden, kunnen de volgende actie(s) ondernemen.
 - a. De resultaten van de evaluatie van de Wet geurhinder en veehouderij afwachten om vervolgens op grond van het advies van het ministerie van IenM te beoordelen of actie nodig is. Daardoor is echter mogelijk dat zich in de tussentijd ongewenste ontwikkelingen voordoen en dat aanzienlijk meer geurhinder wordt toegestaan dan wenselijk.
 - b. Om ongewenste ontwikkelingen te voorkomen, kan de gemeente - in afwachting van het advies van het ministerie van IenM - een aanhoudingsbesluit nemen om de vergunningverlening stil te leggen. Het aanhoudingsbesluit moet leiden tot een ontwerpgeurverordening met andere geurnormen dat binnen een jaar aanhangig wordt gemaakt bij de gemeenteraad. Belangrijk is dat hiermee een 'stormloop' op vergunningen onder de oude beoordelingssystematiek, wordt voorkómen, alsook toename in geurbelasting en geurhinder. Aangezien het eindadvies van het ministerie eind 2015 wordt voorzien, wordt de tijdspanne voor het opstellen en aanhangig maken van een nieuwe ontwerpgeurverordening krap.
 - c. Voorsorteren op de uitkomsten van de evaluatie van de Wet geurhinder en veehouderij en het advies van het ministerie, door te onderzoeken tot welk niveau de geurnormen aangescherpt zouden moeten worden om een emissie-standstil te bereiken. Met de resultaten van het onderzoek en het advies van het ministerie, kan de gemeente besluiten over het eventueel aanscherpen van geurnormen en een ontwerpgeurverordening in procedure brengen. Deze zorgvuldige aanpak voorkómt dat er nog vergunningen in oude beoordelingssystematiek worden verleend. Een toename in geurbelasting en geurhinder wordt hiermee voorkómen, alsook het ontstaan van nieuwe knelpunten. Dit sluit tevens aan bij de systematiek voor de aanpak van urgentiegebieden.
2. Voor gemeenten die de afgelopen jaren de geurnormen hebben aangescherpt, zodanig dat de veehouderijen (nagenoeg) geen vrije emissieruimte meer hebben (=geuremissie standstil), zal aanscherping van de voorgrondnormen beperkt effect hebben. In nieuwe situatie kan er namelijk gebruik gemaakt worden van de 50%-regeling. De geuremissie en geurhinder wordt in dat geval dus al in enige mate gereduceerd. Indien er al (veel) knelpuntsituaties binnen de gemeente bestaan, is het dus evengoed verstandig om het geurbeleid aan te passen. Dit sluit aan bij de systematiek voor de aanpak van urgentiegebieden.
3. Indien er geen knelpuntsituaties zijn kan de gemeente overwegen om het advies van het ministerie van IenM afwachten en naar aanleiding daarvan hun beleid heroverwegen.

Relatie met Brabantse urgentiegebieden

Veel gemeenten zijn bezig met een aanpak van overbelaste situaties en het beleid voor urgentiegebieden. In de "Nadere Afspraken van het Brabant Beraad" (20 januari 2014) en bij de behandeling van de Structuurvisie en Verordening ruimte in Provinciale Staten (7 februari 2014) zijn afspraken gemaakt die er toe moeten leiden dat er in 2020 geen overbelaste situaties meer zijn in relatie tot de veehouderij. In het Brabant Beraad is afgesproken dat de gemeenten overbelaste situaties in beeld brengen en vervolgens bepalen of deze moeten worden aangewezen als zogenaamd urgentiegebied. Van een urgentiegebied is sprake waar het gaat om overlast door geur en/of fijn stof en/of de beleving van bewoners.

De uitkomsten van het GGD geuronderzoek kunnen aanleiding zijn om de aanpak van urgentiegebieden / overbelaste knelpunten te heroverwegen. Dit laatste hoeft niet noodzakelijk te zijn wanneer gemeenten op grond van de geurbeleving van bewoners al een goede indruk hebben van de locaties waar overlast speelt.

Relatie met VGO en ander onderzoek

Het geuronderzoek dat in deze brief is besproken haakt aan op het zogeheten VGO-onderzoek³. Daarin worden momenteel gezondheidsrisico's zoals blootstelling aan resistente bacteriën en zoönosen en optreden van luchtwegklachten nader onderzocht. De resultaten van het VGO-onderzoek worden in de loop van 2015 en 2016 bekendgemaakt. Deze resultaten, maar ook die van andere onderzoeken zoals naar een toetsingskader voor endotoxinen, moeten een wetenschappelijke onderbouwing geven aan gemeentelijke beleid aangaande geur, gezondheid en veehouderij. De GGD'en zetten zich in voor een gezonde en leefbare woonomgeving waarbij de aandacht voor het 'One Health principe' belangrijk is. One Health staat voor de gezamenlijke inspanning van verschillende disciplines om een optimale gezondheid te bereiken voor mens, dier en milieu⁴.

Omwonenden maar ook huisartsen uit de regio maken zich ongerust, bijvoorbeeld over besmet raken met bacteriën en virussen of over de inpassing van grote bedrijven in hun woonomgeving, wat ten koste gaat van de leefbaarheid. Vanuit de zorg die omwonenden aangeven, vinden wij het belangrijk om rekening te houden met deze onrust en met de wijze waarop omwonenden hun leefomgeving beleven. We wijzen daarvoor op de invulling aan het begrip "goede ruimtelijke ordening" uit de Wet Ruimtelijke Ordening (WRO) en de Wet Publieke Gezondheid die gemeenten verplichten een afweging van risico's te maken bij besluiten waar volksgezondheid een rol speelt.

³

http://www.rivm.nl/Onderwerpen/V/Veehouderij_en_gezondheid/Onderzoek_veehouderij_en_gezondheid_omwonenden_VGO

⁴The American Veterinary Medical Association. One Health Initiative Task Force. "One Health: A New Professional Imperative". July 15, 2008.

Bureau Gezondheid, Milieu & Veiligheid
GGD'en Brabant / Zeeland

Deze brief is onderdeel van een proactieve, integrale aanpak op het terrein van gezondheid, milieu en ruimtelijke ordening. Deze zorgvuldige aanpak past in de lijn die geschetst is in het adviesrapport van de Gezondheidsraad⁵ en het kabinetsstandpunt⁶. De GGD'en kunnen u hierin adviseren en ondersteunen.

Als u nog vragen heeft over de bevindingen of adviezen, kunt u contact opnemen met Bureau GMV, telefoonnummer 0900 3 68 68 68.

Met vriendelijke groet,

A. Stevens

Directeur GGD Brabant-Zuidoost

Mede namens directeuren publieke gezondheid van GGD Hart voor Brabant en GGD West-Brabant

Bijlage brief

- Factsheet Academische Werkplaats Milieu & Gezondheid: Geurhinder van veehouderij nader onderzocht: meer hinder dan Handreiking Wgv doet vermoeden? In de factsheet staat een link die verwijst naar de website waarop de rapportage van Bureau Gezondheid, Milieu & Veiligheid GGD'en Brabant/Zeealand en het Institute for Risk Assessment Sciences (Geurhinder van veehouderij nader onderzocht: meer hinder dan Handreiking Wgv doet vermoeden?) zal verschijnen.

⁵ Gezondheidsraad. Gezondheidsrisico's rond veehouderijen. Den Haag: Gezondheidsraad, 2012; publicatienr. 2012/27. ISBN 978-90-5549-939-7. Te raadplegen via

<http://www.gezondheidsraad.nl/nl/adviezen/preventie/gezondheidsrisico-s-rond-veehouderijen>

⁶ Kabinetsstandpunt inzake omvang intensieve veehouderij en schaalgrootte. Kamerstuk 14-06-2013. Te raadplegen via <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/06/14/kabinetsstandpunt-inzake-omvang-intensieve-veehouderij-en-schaalgrootte.html>

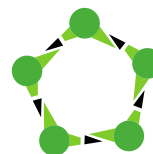
GEURHINDER VEEHOUDERIJ ONDERZOCHT: MEER HINDER DAN WGV DOET VERMOEDEN?

Februari 2015

Wat voegt de studie toe aan bestaande kennis?

- Respondenten melden meer geurhinder dan op basis van de Handreiking Wgv (Wet geurhinder veehouderij) verwacht wordt.
- Er treedt ook ernstige hinder op.
- De relatie tussen geurbelasting en hinder blijkt afhankelijk van diersoort.
- In het huidige agrarisch geurbeleid wordt hiermee geen rekening gehouden.

Academische Werkplaats
MILIEU EN GEZONDHEID

www.academischewerkplaatsmmk.nl
awmmk@vggm.nl

Aanbevelingen

Gemeente, Provincie, Rijk

- Neem de resultaten mee in de voorgenomen evaluatie en actualisatie van de geurhindersystematiek.
- Gebruik de resultaten als opstap voor vernieuwd geurhinderbeleid op lokaal, regionaal en landelijk niveau. Vraag de GGD om advies.

GGD

Betrek de resultaten van het onderzoek in de advisering aan gemeenten. Dan wordt er meer recht gedaan aan de ervaren geurhinder van omwonenden en aan de inspanningen die de agrarische sector levert om geurhinder te beperken.

Samenvatting van onderzoek

De relatie tussen geurbelasting door veehouderijen en de ervaren geurhinder bij ruim 13.000 respondenten in kleinere woonkernen van Noord-Brabant en Noord-Limburg is onderzocht. De resultaten bevestigen de signalen dat er bij gegeven geurbelasting aanzienlijk meer geurhinder voorkomt dan op basis van de Handreiking Wgv (Wet geurhinder veehouderij) te verwachten zou zijn. Bovendien treedt er ook ernstige hinder op; een effect waar in huidig agrarisch geurbeleid geen rekening mee gehouden wordt. De relatie tussen geurbelasting en hinder blijkt bovendien afhankelijk te zijn van diersoort. De gevonden relaties tussen gemodelleerde geurblootstelling en gerapporteerde geurhinder vormen een eerste stap in de update van geurblootstelling-geurhinder relaties. Dit kan de basis vormen voor vernieuwd geurhinderbeleid op lokaal, regionaal en landelijk niveau. Dit is zeer relevant, gezien de discussie rondom het model V-stacks en de voorgenomen evaluatie en actualisatie van de geurhindersystematiek.

Link naar onderzoeksrapport

Geurhinder veehouderij nader onderzocht: meer hinder dan Handreiking Wgv doet vermoeden?

- ➔ http://www.academischewerkplaatsmmk.nl/projecten/afgeronde_projecten/2014/geuronderzoek
- ➔ Artikel in tijdschrift Milieu: <http://www.vvm.info/main.php?id=22>

Contactgegevens onderzoekers

Contactpersoon: Loes Geelen, Bureau GMV

Daisy Boers, Bureau GMV

Inge Wouters, Universiteit Utrecht (IRAS)

l.geelen@ggd-bureaugmv.nl

0900 - 368 68 68

Bureau Gezondheid, Milieu & Veiligheid
GGD'en Brabant / Zeeland

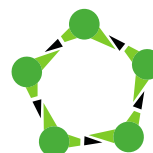
Universiteit Utrecht

Institute for Risk Assessment Sciences

Milieu en Gezondheid bij GGD'en

De GGD levert een bijdrage aan een gezonde en veilige leefomgeving voor iedereen, in het bijzonder voor kwetsbare groepen. De belangrijkste speerpunten zijn 'een gezonde leefomgeving' en 'een gezond binnenmilieu'. De afdeling Milieu en Gezondheid geeft onderbouwde gezondheidsadviezen voor beleid over milieugerelateerde onderwerpen. Als onafhankelijke partij denkt de GGD graag met de gemeente mee.

Academische Werkplaats
MILIEU EN GEZONDHEID

www.academischewerkplaatsmmk.nl
awmmk@vggm.nl

Geur

Geur van veehouderijen kan leiden tot (ernstige) hinder, verstoring van gedrag en activiteiten en daardoor stress gerelateerde gezondheidseffecten. Met geurhinder samenhangende klachten zijn misselijkheid, hoofdpijn, prikkeling van slijmvliezen, irritatie van ogen en neus en slaapproblemen. Geurhinder is te duiden als een nadelig gezondheidseffect.

Bij woonfuncties achten de GGD'en meer dan 12% geurhinder onacceptabel (woonkern); bij gemengde functies wordt als maximaal percentage geurgehinderden 20% gehanteerd (buitengebied). Dit geldt voor zowel de voorgrond- als ook voor de achtergrondbelasting. Doel van de gezondheidkundige advieswaarden is bescherming van de volksgezondheid. Voor de achtergrondgeurbelasting bedraagt de gezondheidkundige advieswaarde, op basis van het onderzoek van Geelen e.a. (2015) neer op een achtergrondgeurbelasting van 5 OU/m³ binnen een woonkern en 10 OU/m³ in het buitengebied¹. Op dit moment hanteert de GGD, zolang er geen actualisatie van de blootstelling-responsrelatie voor voorgrond heeft plaatsgevonden, voor de voorgrondgeurbelasting de waarden uit bijlage 6-7 van de handreiking Wgv voor een niet-concentratie gebied omdat deze, in tegenstelling tot de wettelijke normen, op wetenschappelijke inzichten in de blootstelling-responsrelatie zijn gebaseerd². In de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) wordt een onderscheid gemaakt tussen concentratiegebieden en niet-concentratiegebieden. De GGD vindt dat het onderscheid tussen concentratiegebied en niet-concentratiegebied zou moeten vervallen, omdat deze niet gezondheidkundig is onderbouwd. Dit leidt tot insteek om één blootstellingsresponsrelatie toe te passen in heel Nederland.

% geurgehinderden	Geurbelasting	
	Voorgrond	Achtergrond
12% (woonkern)	2 OU/m ³	5 OU/m ³
20% (buitengebied)	5 OU/m ³	10 OU/m ³

Tabel 1: Relatie tussen geurhinder en voorgrond- en achtergrondbelasting (maximale advieswaarden) (bron: PRA Odournet (1999) & Geelen et al. (2015)).

Impact slechte werking luchtwassers

Uit het WUR-onderzoek (Melse e.a., 2018) blijkt dat de effectiviteit van combiluchtwassers lager is dan gedacht. Het advies van de GGD is om in bestaande situaties ook de geurbelasting van luchtwassers met een lager rendement dor te rekenen om daarmee de impact op de lokale leefomgeving inzichtelijk te maken en te beoordelen of daar aanvullende matregelen nodig zijn.

¹ De op grond van het onderzoek van Geelen et al. (2015) hierbij behorende geurbelasting is weliswaar niet juridisch houdbaar - tenzij opgenomen in het eigen gemeentelijke beleid - maar kan wel gebruikt worden in de dialoog met de ondernemer om te komen tot een (meer) omgevingsbewust ondernemen.

² De Gezondheidsraad stelt in haar advies dat zowel eerdere geurnormen als de huidige adviesnormen in de Wgv niet gebaseerd zijn op een blootstelling-responsrelatie. Volgens de commissie is het hoog tijd de wetgeving en handhaving op dit gebied wetenschappelijk steviger te funderen. Dat vraagt om nader onderzoek (Gezondheidsraad, 2012).

Voor bestaande situaties onderzoekt momenteel een landelijke commissie mogelijke oplossingen.

BBT

De GGD adviseert gemeenten om activiteiten te vergunnen met de verplichting om BBT, en verdergaande maatregelen, toe te passen in plaats van het vergunnen volgens milieurecht en normopvulling toe te staan (met de 50% regeling). Verwezen wordt naar de rapportage over stalsystemen van de WUR.³

Afstanden

Voor een aantal diersoorten is er geen wettelijke geuremissiefactor vastgesteld. Wel staat er een afstandsnorm beschreven in de VNG-handreiking 'Bedrijven en milieuzonering'. Bij ontwikkelingen met dieren zonder (wettelijke) emissiefactor wordt in deze VNG-handreiking als gezondheidskundige advieswaarde een afstand van minstens 100 meter tot de dichtstbijzijnde gevoelige bestemming aangehouden. De 250 meter tot woningbouw geeft echter een meer integrale benadering van de minimaal aan te houden afstand tussen veehouderij en gevoelige bestemming. Deze hangt dan niet alleen samen met geur, maar ook met blootstelling aan fijnstof en endotoxinen. De mogelijkheid voor gemeenten om de minimum afstand (100 en 50 meter VNG handreiking) tussen veehouderijen en omwonenden te halveren in het kader van de Wgv (50 en 25 meter) verhoogt het gezondheidsrisico. De GGD adviseert daarom om deze mogelijkheid af te schaffen. Gemeenten kunnen in een verordening minimumafstanden vastleggen tussen veehouderijen voor een diercategorie waarvoor geen emissiefactor is vastgesteld en gevoelige bestemmingen. Hierbij stimuleren wij het zogenaamde staffelen; hoe meer dieren, hoe groter de afstand.

³ Winkel, A. en Wouters, I., 2016. *Additionele maatregelen ter vermindering van emissies van bioaerosolen uit stallen: verkenning van Opties, Kosten en effecten op de gezondheidslast van omwonenden*. Wageningen. Livestock Research Rapport 949.

Bijlage IV: Adviesbrief streefwaarden woon- en leefklimaat implementatieteam

Notitie

Beoordelen van geurhinder en de Wet geurhinder en veehouderij

Deze notitie is opgesteld ten behoeve van de implementatie van de Wet geurhinder en veehouderij in de provincie Noord-Brabant. In opdracht van bestuurders van gemeenten en provincie is in 2006 - al voor het in werking treden van de wet - het implementatieteam Wet geurhinder en veehouderij opgericht. De taak van het implementatieteam is een 'zachte landing' van de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) in de provincie te verzorgen en daartoe voorlichting en documentatie te verstrekken.

Bij de introductie van de Wgv hebben Brabantse gemeenten en provincie een belangrijke rol gespeeld door de inbreng van het Brabantse implementatieteam Wgv. Op basis van de opgedane kennis werd het team werd door VROM gevraagd een bijdrage te leveren aan de landelijke introductie van de wet door te participeren bij de voorlichting en door een inbreng te leveren bij het opstellen van de handreiking bij de wet van Infomil.

Het implementatieteam maakt onderdeel uit van de MOLO werkgroep veehouderij en milieu. Als doelstelling heeft de werkgroep meegekregen: het bevorderen van de samenwerking en afstemming tussen gemeenten, provincie en milieudiensten. Kennisuitwisseling en kennisoverdracht in een zo vroeg mogelijk stadium, staat centraal. De uitwisseling vindt op een praktische en efficiënte manier plaats.

Deze notitie is tot stand gekomen op verzoek van gemeenten als achtergronddocument bij het evalueren van het leefklimaat als gevolg van geursituaties in een gebied door aanwezige veehouderijen. Dergelijke evaluaties zijn aan de orde bij het opstellen van gebiedsvisie en verordening geurhinder en veehouderij en bij het beoordelen van ruimtelijke plannen in aanwezigheid van veehouderijen in de omgeving. Deze notitie is een nadere uitwerking van de systematiek zoals deze is gepresenteerd tijdens de informatiebijeenkomsten over het toepassen van de Wet geurhinder en veehouderij bij ruimtelijke plannen (omgekeerde werking) welke zijn gehouden op 4, 8 en 20 juni 2007 in De Roos te 's Hertogenbosch. Ook de jurisprudentie in de zaak Laarbeek 200900801/1/R3 van 7 oktober 2009 is in deze notitie verwerkt.

Het MOLO implementatieteam Wet geurhinder en veehouderij
Fred Stouthart (SRE Milieudienst)
Rob Scholtens (provincie Noord-Brabant)

16 november 2009

Inhoud

1. Voorgeschiedenis wet- en regelgeving geur en veehouderij	1
2. Geur en vergunningverlening aan veehouderijen	2
2.1 Brochure, richtlijn en Wet stankhinder en veehouderij	2
2.2 De Wet geurhinder en veehouderij (Wgv).....	3
2.2.1 Normstelling	3
2.2.2 Vergunningaanvraag.....	4
2.2.3 Gemeentelijk geurbeleid	4
2.2.4 Normstelling Wgv is gebaseerd op een gemiddeld gebied: niet zonder meer toepasbaar	5
3. Het beoordelen van het woon- en leefklimaat	6
3.1 Wet geurhinder en veehouderij	6
3.1.1 Gebiedsvisie en verordening regelen indirect het woon- en leefklimaat	6
3.1.2 Beoordelen woon- en leefklimaat ruimtelijke plannen	8
3.2 MILO systematiek bij beoordelen woon- en leefklimaat	9
4. De zaak Laarbeek	12
4.1 Woonpark Zonnetij: ligging en maximale waarden voor de geurbelasting	12
4.2 Geurcontour en vaste-afstandcontour	14
4.3 Beoordeling van de (geur)contouren in relatie tot het plangebied Zonnetij	15
4.3.1 Beoordeling vaste-afstandcontour Kerkstraat 40.....	15
4.3.2 Beoordeling geurcontour 1,5 ou _E /m ³ Opstal 6	15
4.4 Analyse zaak Laarbeek: conclusies geurnormen en omgekeerde werking.....	17
4.4.1 Geurcontour is niet langer hindercontour	17
4.4.2 Geurnormen voorgrondbelasting gebiedsgerichte sturinginstrumenten.....	18
4.4.3 Beoordelen woon- en leefklimaat	19
4.4.4 Reikwijdte uitspraak Laarbeek met betrekking tot woon- en leefklimaat.....	19
5. Aanbevelingen voor gebiedsvisies en ruimtelijke plannen	21
5.1 Aanbevelingen voor het opstellen van gebiedsvisies	21
5.2 Aanbevelingen voor het opstellen van ruimtelijke plannen	22

1. Voorgeschiedenis wet- en regelgeving geur en veehouderij

Het houden van vee kan geur verspreiden en hinder voor de omgeving met zich mee brengen. Daar wordt bij de vergunningverlening rekening mee gehouden. Het toetsingskader dat daarbij wordt gebruikt kent voor stank (geurhinder) een lange geschiedenis.

Bij die vergunningverlening aan veehouderijen moet sinds 1985 de eventuele stankhinder voor omwonenden worden getoetst. De minimaal aan te houden afstand werd bepaald in de afstandsgrafiek¹ overeenkomstig het aantal vergunde mestvarkeneenheden (mve's). Deze al voor 1985 bestaande methodiek werd, in 1985 vastgelegd in een brochure² en aangevuld met een cumulatie methode³. Ter vervanging van de brochure van 1985 is in 1996 een richtlijn⁴ gepubliceerd. Ten opzichte van de brochure zijn in de richtlijn versoepelingen in de omgevingcategorieën doorgevoerd en zijn mestvarkenseenheden geïntroduceerd voor het houden van vee in Groen-Labelstallen. Echter, deze richtlijn is door de bestuursrechter deels afgewezen.

De genoemde brochure, richtlijn en rapport cumulatie met de bijbehorende jurisprudentie zijn in een deel van Nederland tot 2007 steeds het toetsingskader voor de vergunningverlening geweest. Dit toetsingskader was niet alleen complex door de vele jurisprudentie, maar heeft ook geleid tot veel knelpunten (weinig flexibel). Daarmee dreigde de reconstructie van het landelijk gebied in gevaar te komen. Dit is de aanleiding geweest een speciale stankwet voor de reconstructiegebieden in het leven te roepen. Kort samengevat hebben in deze stankwet de versoepelingen die met de richtlijn 1996 waren beoogd een wettelijke grondslag gekregen. De Wet stankemissie veehouderijen in landbouwontwikkelings- en verwevingsgebieden (Wsv of de Stankwet reconstructiegebieden genoemd) is op 1 mei 2003 in werking getreden.

Inmiddels werd een landelijke stankwet in voorbereiding genomen. Onderzoek had namelijk nieuwe inzichten opgeleverd in geuremissies, verspreiding en geurbeleving. Daarom werd aangedrongen op nieuw beleid. Dit heeft geleid tot een nieuwe wet: de huidige Wet geurhinder en veehouderij (Wgv). Deze nieuwe Wet geurhinder veehouderij is op 1 januari 2007 in werking getreden. Deze wet is het nieuwe toetsingskader bij aanvragen om een milieuvergunning van veehouderijen. Mestvarkeneenheden en afstandsgrafiek zijn verleden tijd.

¹ Het was overigens in 1985 al duidelijk dat de afstandsgrafieken niet overeenkwamen met het resultaat van verspreidingsmodellen. De afstandsgrafieken onderschatten de mate van hinder ten gevolge van grotere stallen (Ham, J.H. et al., 1985, Beoordeling cumulatie stankhinder door intensive veehouderij, Publicatiereeks Lucht nr. 46, VROM).

² Brochure veehouderij en Hinderwet 1985.

³ Rapport Beoordeling cumulatie stankhinder door intensieve veehouderij (Publicatiereeks Lucht, nr. 46, distributietoon VROM 85546/7-85).

⁴ Richtlijn veehouderij en stankhinder 1996.

2. Geur en vergunningverlening aan veehouderijen

Vóór het inwerking treden van de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) bestonden twee toetsingskaders, namelijk: de Wet stankemissie en veehouderij (Wsv) én de Richtlijn veehouderij en stankhinder 1996 en Brochure veehouderij en hinderwet 1985 inclusief de bijbehorende jurisprudentie. Het eerste kader was binnen de reconstructiegebieden van kracht voor verwevingsgebieden, landbouwonwikkelingsgebieden en extensiveringsgebieden natuur. Het tweede was binnen de reconstructiegebieden van kracht voor extensiveringsgebieden overig en stedelijk gebieden en in de rest van Nederland.

2.1 Brochure, richtlijn en Wet stankhinder en veehouderij

De Wsv aan de ene kant en de brochure en richtlijn aan de andere kant gingen beiden uit van minimaal aan te houden afstanden (stankcirkels). Deze afstanden werden per omgevingscategorie vastgesteld op basis van het aantal mestvarkeneenheden. Het aantal mestvarkeneenheden was afhankelijk van het vergunde aantal dieren en een omrekeningsfactor per stalsysteem en diercategorie. De minimaal aan te houden afstand werd bepaald in de afstandsgrafiek overeenkomstig het aantal vergunde mestvarkeneenheden (mve's). Naast deze methodische overeenkomsten waren er ook verschillen. Onder het regime van de brochure en richtlijn behoorde ook een toetsing aan van de stankhinder door meerdere veehouderijen (cumulatie). Bij de vergunningverlening op grond van de Wsv werd niet aan cumulatie getoetst. Zoals gezegd verschilden de beide toetsingskaders ook voor wat betreft de indeling in omgevingscategorieën (zie vorige paragraaf).

Nog complexer werd het toen bleek dat de omrekeningsfactoren van de bij de Wsv behorende Regeling stankhinder veehouderij (Rvs) niet gehanteerd konden worden bij de toetsing op grond van de brochure en de richtlijn (uitspraak ABRvS, [200304128/1](#), 24 maart 2004, Houten). Dit ondanks dat de Richtlijn 1996 als uitgangspunt was genomen en dat de laatste wetenschappelijke inzichten waren meegenomen door gebruik te maken de laatst gepubliceerde omrekeningsfactoren in de Rvs. Deze waren immers gebaseerd op onderzoek naar geuremissies uit veehouderijen en waren vastgelegd in geurrapporten van het IMAG. De Afdeling bestuursrechtspraak van Raad van State verklaarde echter dat de omrekeningsfactoren in de Regeling stankhinder en veehouderij (Rsv) niet gezien konden worden als zijnde de laatste milieutechnische inzichten. Dit oordeel was gebaseerd op dezelfde geurrapporten van het IMAG waarin ook vermeld was dat de nieuwe omrekeningsfactoren uit de Regeling (Rvs) niet aan de oude omrekeningsfactoren uit de Richtlijn konden worden gerelateerd. Hieruit concludeerde de Afdeling dat de nieuwe omrekeningsfactoren uit de regeling niet mochten worden toegepast bij de systematiek van de Richtlijn (met name de afstandgrafiek). Om deze wel te mogen toepassen had een nieuwe afstandgrafiek moeten worden opgesteld op basis van de nieuwe omrekeningsfactoren.

Volgens Raad van State vormen omrekeningsfactoren, mve's en afstandgrafiek⁵ een gesloten stelsel. Van dit stelsel kan niet afgeweken worden, ook niet op basis van metingen van geuremissies. Dit bleek ook wel uit eerdere uitspraken {RvS:199900597/2, 200103206/1; 200305647/1⁶}. Ook het hanteren van "eigen" omrekeningsfactoren op basis van gemeten geuremissies werd door RvS niet geaccepteerd. Bij een nieuwe methode voor het meten van geuremissies past een nieuwe systematiek

⁵ Het was overigens in 1985 al duidelijk dat de afstandsgrafieken niet overeenkwamen met het resultaat van verspreidingsmodellen. De afstandsgrafieken onderschatten de mate van hinder ten gevolge van grotere stallen (Ham, J.H. et al., 1985, Beoordeling cumulatie stankhinder door intensive veehouderij, Publicatiereeks Lucht nr. 46, VROM)

⁶ In haar uitspraak van 5 september 2001, no. 199900597/2 (JM 2001/145), heeft de Afdeling geoordeeld dat mestvarkeneenheden een specifiek onderdeel zijn van het normenstelsel uit de afstandsgrafiek bij de Richtlijn en niet volgens een gestandaardiseerde methode kunnen worden omgezet in geureenheden.

voor het beoordelen van geurhinder. Deze kwam er met het in werking treden van de Wet geurhinder en veehouderij in 2007.

2.2 De Wet geurhinder en veehouderij (Wgv)

De Wgv stelt regels voor geur ten behoeve van de vergunningverlening aan veehouderijen. De systematiek van de Wgv is op hoofdlijn als volgt. De emissie van stankstoffen uit een veehouderijbedrijf wordt berekend in geureenheden: odour units (ou). Hiervoor zijn emissiefactoren opgenomen in de bij de wet behorende Regeling geurhinder en veehouderij (Rgv). Uitgaande van de voor het veehouderijbedrijf berekende geuremissie wordt de geurbelasting op een nabij gelegen gevoelig object berekend, bijvoorbeeld op een burgerwoning. Voor het berekenen van die geurbelasting is het verplicht de rekenmodule V-Stacks-vergunning te gebruiken.

2.2.1 Normstelling

De berekende geurbelasting wordt getoetst aan de norm (de maximale waarde voor de belasting die per bedrijf mag worden veroorzaakt op een voor geur gevoelig object). De wet kent vier standaard-normen: voor concentratiegebieden en niet-concentratiegebieden met daarbinnen een onderscheid tussen de bebouwde kom en het buitengebied.

Gemeenten mogen van de wettelijke normen afwijken binnen een in de wet vastgelegde bandbreedte.

In het schema hieronder zijn tussen haakjes de wettelijke standaardnormen vermeldt, de waarden links en rechts van de standaardnormen geven de bandbreedte aan waarbinnen de gemeenten mogen afwijken.

	Concentratiegebieden ⁷ (reconstructie)	Niet-concentratiegebieden
binnen bebouwde kom:	0,1 - (3) – 14 ou/m ³	0,1 - (2) - 8 ou/m ³
buiten bebouwde kom:	3 - (14) – 35 ou/m ³	2 - (8) - 20 ou/m ³

Het geurbeleid in Nederland

Het algemene uitgangspunt van het geurbeleid is het zoveel mogelijk beperken van geurhinder en het voorkomen van nieuwe hinder. Dit uitgangspunt vormt samen met het toepassen van het BBT-principe de kern van het geurbeleid.

Onderdeel van het geurbeleid is dat de lokale overheden de uiteindelijke lokale afweging moeten maken zodat zij rekening kunnen houden met alle relevante belangen om tot een duurzame kwaliteit van de leefomgeving te komen.

Het geurbeleid bestaat uit de volgende beleidslijnen:

- als er geen hinder is, zijn maatregelen niet nodig;
- als er wel hinder is, worden maatregelen op basis van het BBT-principe afgeleid;
- voor bepaalde branches is het hinderniveau bepaald en in een "bijzondere regeling" vastgelegd;
- de mate van (nieuwe) hinder die nog acceptabel is, wordt vastgesteld door het bevoegd gezag.

Met nieuwe Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) is, net als in het verleden, sprake van een "lex specialis" een aparte wet voor de veehouderij branche. De Wgv kan gezien worden als een "bijzondere regeling" in de vorm van een wet.

Vergunningaanvragen in het kader van de Wgv moeten voldoen aan BBT en de gemeente kan het wettelijke toetsingskader gebiedsgericht aanpassen. Het voorkomen van nieuwe hinder is overigens geen uitgangspunt van deze "lex specialis". Dit is een aspect die de gemeenten onder de Wgv in eigen hand hebben met het hanteren van andere waarden voor de maximale geurbelasting middels een verordening geurhinder en veehouderij.

⁷

Concentratiegebieden "Zuid" of "Oost" zijn aangegeven in bijlage 1 bij de Meststoffenwet. Het betreft gebieden met een grote concentratie van (intensieve) veehouderij, vooral gelegen op de zuidelijke en oostelijke zandgebieden in Nederland. Binnen deze gebieden liggen de reconstructiegebieden waarvoor in het kader van de reconstructiewet ruimtelijke plannen zijn opgesteld. Deze reconstructieplannen moeten leiden tot een verbetering van de kwaliteit van het landelijk gebied. Onderdeel van deze plannen is het aanwijzen van functionele gebieden zoals extensiverings-, verwevings- en landbouwontwikkelingsgebieden.

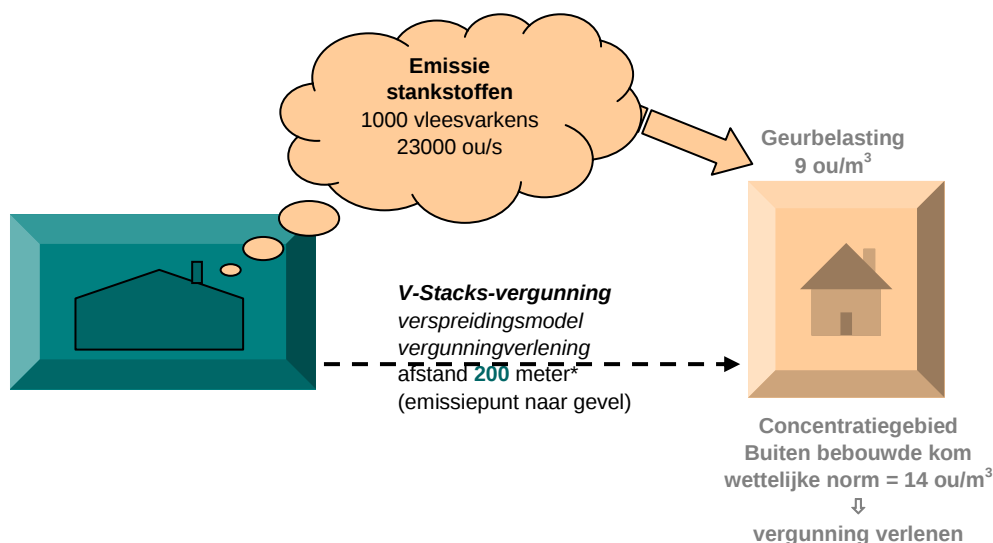
2.2.2 Vergunningaanvraag⁸

De vergunningaanvraag van een veehouderij moet worden getoetst aan een individuele norm voor de geurbelasting. Dit kan de wettelijke norm zijn of een afwijkende norm die is vastgelegd in de gemeentelijke verordening. Wanneer bekend is aan welke norm getoetst moet worden is de beoordeling van een vergunningaanvraag redelijk eenvoudig uit te voeren met behulp van de rekenmodule voor de vergunningverlening (V-Stacks-vergunningen).

In de figuur hieronder is de toetsing van de vergunning weergegeven.

Schema van toetsing en vergunningverlening onder de Wgv

NB. De afstand wordt bepaald door het programma V-Stacks-vergunning op basis van de coördinaten die in het programma moeten worden ingevoerd. Voor de veehouderij zijn dit de emissiepunten van de stallen en voor de woning de gevel.

2.2.3 Gemeentelijk geurbeleid

Zoals gezegd, gemeenten mogen van de wettelijke standaardnormen afwijken binnen een in de wet vastgelegde bandbreedte (zie paragraaf 2.2.1). Dergelijke afwijkende normen gelden alleen in een bepaald gebied. Voor dat gebied moet de gemeente de gewenste ruimtelijke ontwikkeling in een gebiedsvisie vastleggen. Rekening houdend met deze gewenste ruimtelijke ontwikkeling wordt de achtergrondbelasting t.g.v. meerdere veehouderijen berekend en wordt een onderbouwing gevonden voor de afwijkende individuele normstelling. De afwijkende normen moeten in een gemeentelijke verordening worden vastgelegd. De gemeenteraad besluit over de verordening. Bij het bepalen van afwijkende normen heeft een gemeente in haar gebiedsvisie ondermeer rekening gehouden met het leefklimaat in relatie tot de geurbelasting ten gevolge van de afwijkende normen (zie verder in paragraaf 3.1.1).

⁸ Voor veel dieren zijn geuremissiefactoren beschikbaar en wordt de vergunningaanvraag beoordeeld aan de hand van met V-Stacks-vergunning berekende geurbelasting. Er is ook een groep dieren waarvoor deze emissiefactoren niet beschikbaar zijn (niet gemeten tot nu toe). Voor deze groep gelden vaste afstanden: 100 meter naar een woning in de bebouwde kom en 50 meter naar een woning in het buitengebied. Deze groep van 'vaste afstand dieren' kenden we ook al onder de 'oude' regelgeving. Aangezien deze 'oude' systematiek vrijwel geheel in de Wgv is overgenomen, worden de vaste afstand dieren in dit bestek niet verder behandeld.

2.2.4. Normstelling Wgv is gebaseerd op een gemiddeld gebied: niet zonder meer toepasbaar

De wettelijke standaardnormen die in de Wgv zijn opgenomen komen voort uit een ex ante analyse uitgevoerd door Alterra (behandeling van de wet door de Tweede Kamer). Deze wettelijke normen representeren een "steady state" situatie qua uitbreidingsmogelijkheden voor veehouderijen (norm neutraal) voor een gemiddeld gebied in Nederland. Ze gaan niet uit van een milieutechnisch verantwoording of afweging over het leefklimaat. De rechtbank van Arnhem heeft dit aspect meegewogen in de zaak LJN: BH7637⁹ waarin een gemeente eigen normen heeft gesteld. De wettelijke normen kunnen te strikt of te soepel zijn afhankelijk van aantal veehouderijen en gevoelige objecten en de onderlinge ligging. Een individuele norm van 3 ou/m³ op een bebouwde kom kan passend zijn wanneer slechts één of enkele veehouderijen deze individuele belasting veroorzaken. Als echter meerdere veehouderijen deze individuele voorgrondbelasting mogen veroorzaken zal de achtergrondbelasting (cumulatie) sterk oplopen met mogelijk een te hoog hinderniveau als gevolg.

Voor Brabant voorzag het implementatieteam Wgv (zie voorblad) dat het niet vanzelfsprekend is dat het gemeentelijk grondgebied in de provincie overeen zou komen met het "gemiddelde gebied" in Nederland waarop de wettelijke standaard normen zijn geënt. Met andere woorden, het was aannemelijk dat de wettelijke standaardnormen niet zouden passen bij het grondgebied van het merendeel van de Brabantse gemeenten. Dit zou tot gevolg kunnen hebben dat in gebieden met veel veehouderijen de door gemeenten gewenste ruimtelijke ontwikkelingen (onder andere woningbouw, vestiging van bedrijventerreinen en recreatie) onder druk zou komen te staan. Daarop zijn alle Brabantse gemeenten geadviseerd om middels een quickscan na te gaan of zij een zodanig gemiddeld gebied zijn dat de wettelijke normen geen ongewenste effecten zouden opleveren en indien nodig eigen bij het gebied passende normen (gebiedsvisie) op te stellen. De ongewenste effecten van de wettelijke normen zou de uitvoering van de reconstructieplannen kunnen verstoren. Daarom heeft de provincie tijdens het introductiejaar van de Wgv (2007) het opstellen van een quickscan en of gebiedsvisie door gemeenten met 50% van de kosten gesubsidieerd.

⁹ Tussen partijen is niet in geschil, en ook voor de voorzieningenrechter staat vast, dat de te bouwen woningen zijn gelegen binnen de bebouwde kom in een niet-concentratiegebied als bedoeld in de Wgv. Voorts is tussen partijen niet in geschil dat de woningen – ook ingeval wordt uitgegaan van het bestaande emissiepunt – zijn geprojecteerd binnen de 2 OUe/m³ geurcontour, zodat sprake is van een geurbelasting die de ingevolge artikel 3, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wgv vastgestelde maximale geurbelasting overschrijdt.

Dit hoeft er evenwel niet toe te leiden dat ter plaatse van de op te richten woningen geen aanvaardbaar woon- en leefklimaat kan worden gegarandeerd. De in de Wgv neergelegde normstelling is immers gebaseerd op een "gemiddeld gebied", waarbij veehouderijen en geurgevoelige objecten op een redelijke afstand van elkaar zijn gelegen. Afhankelijk van het karakter van het gebied en zijn gewenste ruimtelijke inrichting kan in het concrete geval behoefte bestaan het beschermingsniveau tegen geurhinder naar boven of beneden bij te stellen. De wetgever heeft deze behoefte onderkend en heeft in artikel 6 van de Wgv aan de gemeenteraad de bevoegdheid toegekend in een verordening voor (delen van) zijn grondgebied een andere waarde vast te stellen. Op die wijze is de gemeente beleidsvrijheid geboden en kan zij, binnen zekere grenzen, maatwerk bieden.

3. Het beoordelen van het woon- en leefklimaat

Uitgangspunt voor een goede ruimtelijke ordening is het waarborgen van een goed woon- en leefklimaat voor toekomstige gebruikers of bewoners van een plangebied. De beoordeling van het woon- en leefklimaat is door de wetgever steeds overgelaten aan de jurisprudentie. Het gaat hierbij om de afweging van belangen. Enerzijds het belang van de bedrijfsvoering van de veehouder en anderzijds het belang van gebruikers van (toekomstige) geurgevoelige objecten zoals woningen. Op basis van jurisprudentie is het gebruikelijk om instrumenten van de milieuregelgeving te gebruiken bij de beoordeling van het goede woon- en leefklimaat (omgekeerde werking). Voor de Richtlijn 1996 en Brochure 1985 was op basis van jurisprudentie duidelijk geworden hoe de omgekeerde werking moest worden toegepast. De stankcirkelsystematiek redeneerde vanuit de veehouderij: om te kunnen spreken van een goed woon- en leefklimaat moet voor een geurgevoelig object een minimale afstand worden aangehouden die gebaseerd is op een individuele of cumulatieve berekening van mve's en wordt afgelezen uit de afstandgrafiek. Daarmee waren tegelijk ook de belangen van de veehouder geborgd.

Kortom, dat was de systematiek onder de oude regelgeving. De vraag is nu hoe de systematiek er uit ziet onder de Wgv.

3.1 Wet geurhinder en veehouderij

De systematiek van de Wgv is omgekeerd aan die in het verleden. De Wgv redeneert vanuit het voor geur gevoelige object: de geurbelasting is maatgevend en niet de minimaal aan te houden afstand tot een veehouderij. Uitgangspunt van de vergunningverlening onder de Wgv is de geurbelasting op een geurgevoelig object. De Wgv regelt net zoals in het verleden alleen de milieuvergunning. Getoetst wordt of waarden voor de maximale geurbelasting wel of niet worden overschreden (zie vorige hoofdstuk).

3.1.1 Gebiedsvisie en verordening regelen indirect het woon- en leefklimaat

Het woon- en leefklimaat wordt onder de Wgv niet geregeld. Althans niet in directe zin, maar wel indirect. De Wgv geeft gemeenten namelijk de mogelijkheid om in plaats van de standaardnormen uit de wet 'eigen' afwijkende normen te stellen (artikel 8). Conform hetgeen de Wgv voorschrijft dient de gemeente bij het vaststellen van de andere waarde voor de maximale waarde voor voorgrond geurbelasting rekening te houden met de gewenste ruimtelijke ontwikkeling en de huidige en toekomstige geursituatie in het gebied. De afwijkende normen moeten in een verordening worden vastgelegd. De onderbouwing daarvoor wordt geleverd via een gebiedsvisie. In deze gebiedsvisie wordt de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van het gebied weergegeven en gekoppeld aan een evaluatie van de geurbelasting van het gebied in de huidige en toekomstige situatie. Voor het opstellen van deze gebiedsvisie is een rekenmodule beschikbaar (V-Stacks-gebied). In tegenstelling tot vergunningverlening wordt niet één bedrijf doorgerekend, maar meerdere bedrijven in de omgeving. Dit resulteert in een beeld van de achtergrondbelasting in het gebied¹⁰. Door in de

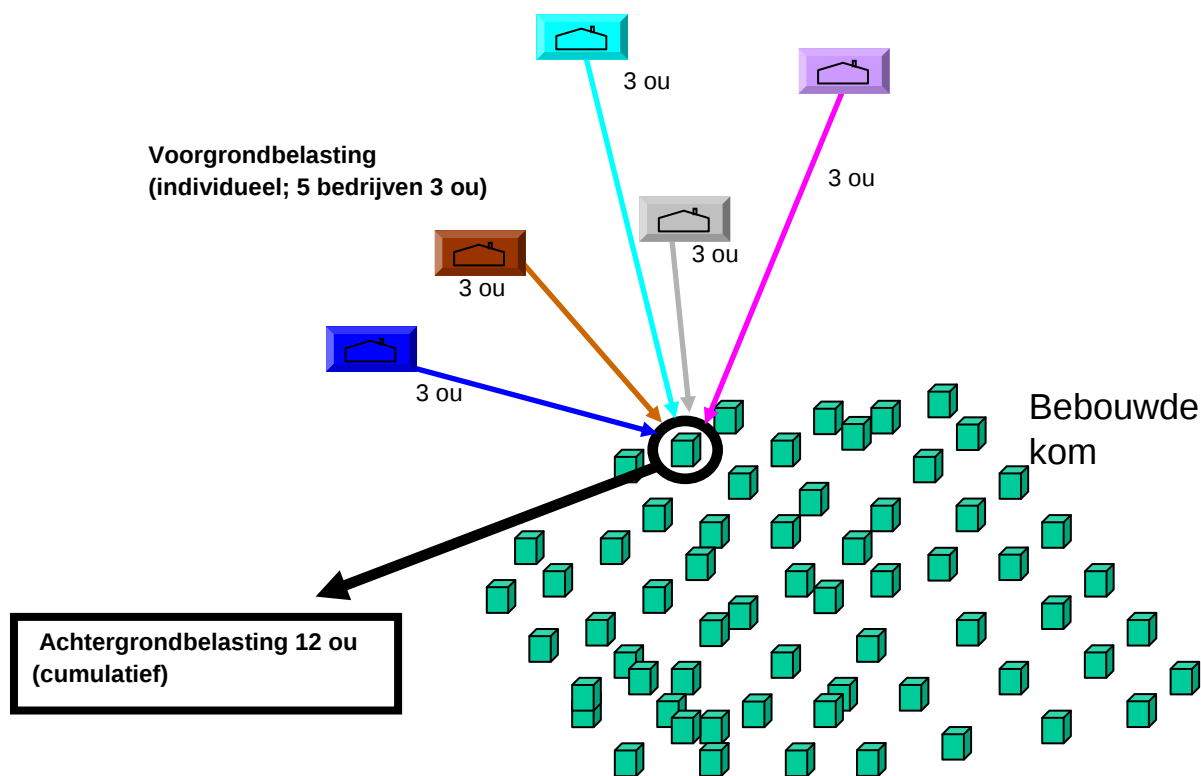
¹⁰ De *achtergrondbelasting* is de geurbelasting als gevolg van de veelheid aan veehouderijen in de omgeving van een geurgevoelig object.

Met de *voorgrondbelasting* wordt de geurbelasting van een individuele veehouderij bedoeld en wel van die veehouderij (de dominante veehouderij) welke de meeste geur op het geurgevoelige object veroorzaakt, hetzij omdat het een grote veehouderij betreft, hetzij omdat de veehouderij dicht bij het geurgevoelige object is gelegen. Bij de vergunningverlening wordt de aanvraag van een individuele veehouderij getoetst aan de norm voor de maximale voorgrondbelasting (zie paragraaf 2.2.2).

rekenmodule de individuele normen voor de voorgrondbelasting¹⁰ waaraan bij de vergunningverlening wordt getoetst, aan te scherpen dan wel te verruimen wordt de achtergrondbelasting lager of hoger. De individuele normen voor de voorgrondbelasting verhogen kan een optie zijn in bijvoorbeeld landbouwontwikkelingsgebieden (Reconstructieplan). Het gevolg is wel dat de achtergrondbelasting hoger zal worden in het gebied wat weer gevolgen heeft voor het leefklimaat (kans op meer geurhinder). De gemeente moet besluiten of dit acceptabel is. Aan de andere kant kan de gemeente besluiten om individuele normen voor de voorgrondbelasting aan te scherpen om een goed leefklimaat te waarborgen ten behoeve van dorpskernen, ontwikkeling van woonwijken of recreatie en toerisme.

Kortom, in de gebiedsvisie wordt gezocht naar bij het gebied passende individuele normen voor de voorgrond geurbelasting als gevolg van veehouderijen en de daarmee samenhangende achtergrondbelasting. Op deze manier wordt, in het geval van eigen gemeentelijke normen, bij de vergunningverlening op indirecte wijze het woon- en leefklimaat gewaarborgd.

Opgemerkt moet worden dat de Wgv een sterke ruimtelijke component heeft nu het stellen van de eigen normen door gemeenten gekoppeld is aan de door haar gewenste ruimtelijke inrichting op basis van een op te stellen gebiedsvisie. Onderdeel van deze ruimtelijke inrichting is de beoordeling van het woon en leefklimaat (Artikel 8 lid 1 sub a). In Bijlagen 6 en 7 van de handreiking bij de wet worden handvaten aangereikt voor de beoordeling van het woon- en leefklimaat.

De relatie voorgrond- en achtergrondbelasting in beeld gebracht.

Zowel de voorgrondbelasting als de achtergrondbelasting is van belang voor het bepalen van de verwachte hinder (leefklimaat). Uit onderzoek is gebleken dat bij gelijke belastingen de geurhinder als gevolg van de voorgrondbelasting hoger is dan als gevolg van de achtergrondbelasting. Als vuistregel geldt dat de voorgrondbelasting bepalend is voor de hinder als de voorgrondbelasting meer dan de helft van de achtergrondbelasting bedraagt.

3.1.2 Beoordelen woon- en leefklimaat ruimtelijke plannen

De Wgv regelt individuele normen, wettelijke of eigen, voor de vergunningverlening aan veehouderijen. De beoordeling van het woon- en leefklimaat in het kader van ruimtelijke plannen wordt door de Wgv niet geregeld. Net als in het verleden het geval was wordt dit overgelaten aan de jurisprudentie (zie introductie op dit hoofdstuk). Op basis daarvan zullen instrumenten bij de Wgv ingezet worden bij de beoordeling van het woon- en leefklimaat (omgekeerde werking).

Voor het beoordelen van ruimtelijke plannen heeft de wetgever een handreiking geschreven (paragraaf 3.4 van de handreiking bij de Wgv, Infomil 23 mei 2007). In deze handreiking wordt een systematiek toegelicht voor het toepassen van de Wgv bij de omgekeerde werking. Daarbij worden geurnormen vertaald naar geurbelastingen en hinderniveau's.

In de handreiking wordt het volgende aangehaald:

"Voor bouwplannen zowel binnen als buiten de contour van de geurnorm is het, voor een zorgvuldige besluitvorming, nodig om de verwachte geurhinder in het plangebied te evalueren. Dit kan met behulp van een quick scan of gebiedsvisie, zie hiervoor hoofdstuk 4 en bijlage 6 van de handreiking".

"In het belang van een zorgvuldige besluitvorming is het raadzaam om ook de verwachte geurhinder in het plangebied in relatie tot de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen mee te wegen. De geurhinder in een gebied wordt behalve door de geurbelasting per bedrijf ook bepaald door de achtergrondbelasting. Het is aan de gemeente om te beoordelen of de geurbelasting en geurhinder in een specifiek gebied acceptabel zijn. De geurbelastingsnormen uit artikel 3 van de Wgv zijn afgestemd op een 'gemiddelde' situatie en zijn niet per sé het acceptabele hinderniveau in dit gebied. De gemeenteraad kan in een gebiedsvisie afwegen welk hinderniveau acceptabel is".

In bijlagen 6 en 7 van de handreiking bij de wet worden handvaten aangereikt voor de beoordeling van het woon- en leefklimaat. In deze bijlagen wordt net zoals in het verleden gebruikelijk was aangesloten bij het principe dat gebruik moet worden gemaakt van de laatste milieutechnische inzichten. Aan de ene kant levert VROM de te gebruiken emissiefactoren in de vorm van een regeling. Aan de andere kant wordt de beoordeling van de geurbelasting gekoppeld aan het laatste milieutechnische inzicht (PRA Odournet, 2001)¹¹. Onder de "oude" regelgeving op basis van de afstandsgrafiek werden bijvoorbeeld wel vier of vijf verschillende gebiedscategorieën onderscheiden. In het PRA-rapport wordt deze indeling in mate van gevoeligheid voor geurhinder niet terug gevonden. Wat wel terug wordt gevonden is een indeling naar gevoeligheid voor geurhinder op basis van wel niet agrariër en gebieden met veel of weinig veehouderij. Waarbij de veehouder zelf een buitencategorie blijkt te zijn die zeer ongevoelig is voor geurhinder. De Wgv maakt vergelijkbaar met de systematiek van de NeR (Nederlandse emissie richtlijn) inzake industriële geurhinder alleen nog onderscheid tussen twee typen gevoelige objecten, namelijk bebouwde kom- en buitengebied objecten. Uitzondering zijn (bedrijfs)woningen bij veehouderijen die in de Wgv een laag beschermingsniveau krijgen.

De Wgv zelf, de basis voor de vergunningverlening, volgt echter de laatste milieutechnische inzichten niet bij de indeling in concentratie en niet concentratiegebieden (zie blz. 9 bijlage 6 en 7 van de handreiking bij de wet¹²). Volgens de laatste milieutechnische inzichten zoals verwoord in het PRA rapport zijn bewoners van grote steden zoals Den Bosch, Helmond en Eindhoven minder gewend aan geuren van stallen dan bewoners in gebieden met relatief veel veehouderijen. Volgens de Wgv liggen echter beide gemeenten in een concentratiegebied. De definitie van concentratiegebied en niet concentratiegebied in de wet is dus afwijkend van de definitie van deze gebieden in het onderzoek van PRA uit 2001. Dit verschil in definitie tussen Wgv (vergunningverlening) en de laatste milieutechnische inzichten (beoordeling goed woon- en leefklimaat bij ruimtelijke plannen) hoeft geen

¹¹ Geurhinderonderzoek stallen intensieve veehouderij, van maart 2001, door PRA Odournet BV, projectnummer VROM01A.

¹² In het onderzoek is het onderscheid tussen wel en niet concentratiegebied gemaakt op basis van de ammoniakdepositie. Feitelijk is dus onderscheid gemaakt naar gebieden met veel en gebieden met weinig intensieve veehouderijbedrijven. Gebleken is dat in het niet-concentratiegebied (relatief weinig veehouderijen) bij dezelfde geurbelasting meer geurhinder wordt ervaren dan in het concentratiegebied (relatief veel veehouderijen).

probleem te zijn mits gemeenten rekening houden met dit milieutechnische inzicht uit het PRA onderzoek bij vaststelling van de eigen normen op basis van een gebiedsvisie.

Het PRA rapport uit 2001 maakt gebruik van een methodiek die gebruikelijk is bij de beoordeling van geurhinder door industriële bedrijven. Deze methode bestaat uit het vaststellen van de geuremissie van een bedrijf, het berekenen van de geurbelasting op gevoelige objecten met een verspreidingsmodel en een beoordeling van deze belasting door het bevoegde gezag. In het onderzoek van PRA (2001) is de mate van hinder¹³ (hinderpercentage) gekoppeld aan een geurbelasting. Het bevoegde gezag kan dit hinderpercentage gebruiken voor haar afweging of sprake is van acceptabele geurhinder.

In Bijlage 7 van de GGD-richtlijn Geurhinder¹⁴ (2002) wordt beschreven hoe met industriële geurhinder kan worden omgegaan bij ruimtelijke ordening. Tabel B5.2 geeft een benadering gebaseerd op een bovengrens op het niveau van ernstige geurhinder (E) met daaronder een nadere verdeling afhankelijk van het gebied in Hinder (H) en Lichte Hinder (L). Deze basiswerkwijze is vergelijkbaar met bijlagen 6 en 7 van de handreiking bij de Wgv, waarbij voor H, L en E hinderpercentages zijn benoemd. In deze bijlagen 6 en 7 van de handreiking bij de Wgv wordt op blz. 11¹⁵ een link gelegd met acceptabele hinderpercentages zoals gebruikelijk bij de industriële vergunningverlening. Daarnaast wordt in een tabel van het RIVM een beoordeling van het leefklimaat op basis van het hinderpercentage gegeven.

Op deze wijze is het dus mogelijk om voor veehouderijen hinderpercentages te koppelen aan een oordeel over het woon- en leefklimaat op grond van de berekende geurbelasting (odour units; voorgrond- en achtergrondbelasting berekent met respectievelijk V-Stacks-vergunningen en V-Stacks-gebied).

NB. Op pagina 11 van bijlage 6 en 7 moet opgemerkt worden dat de wettelijke normen en bandbreedtes naar boven, overeenkomen met hoge hinderpercentages. Dit maakt duidelijk dat de wettelijke normen niet gebaseerd zijn op de beoordeling van het woon en leefklimaat.

3.2 MILO systematiek bij beoordelen woon- en leefklimaat

Gemeenten hebben van de wetgever onder de Wgv beoordelingsvrijheid gekregen met betrekking tot het bepalen van het aanvaardbare woon- en leefklimaat. Bijlagen 6 en 7 van de handreiking bij de wet geven handvaten maar zijn nog niet toereikend. Het is gebruikelijk om de mate van milieubelasting die aanvaardbaar wordt geacht in een bepaald gebied af te laten hangen van het (gewenste) gebruik van dat gebied. Bij een woongebied past in principe een hoger beschermingsniveau in vergelijking met een industrieterrein. De functies of de gewenste functies in een gebied bepalen immers welke milieukwaliteitseisen passend zijn. Bij het opstellen van gebiedsvisies geurhinder en veehouderij en bij het beoordelen van ruimtelijke plannen wordt daarmee rekening gehouden. Bij het stellen van normen voor de maximale geurbelasting (voorgrond- en achtergrondbelasting) worden deze gedifferentieerd naar gebiedstype: stedelijke woonkern, landelijke woonkern, buitengebied, landbouwwontwikkelingsgebied etc. gekoppeld aan de intensiteit van het gebruik door de (intensieve) veehouderij vastgesteld.

Bij de gebiedstypering is gebruik gemaakt van de denkwijze van de zogenoemde MILO-systematiek, zoals deze door de VNG, het IPO, de UvW en het ministerie van VROM is ontwikkeld in het kader van het MILO-project¹⁶ (milieukwaliteiten in de leefomgeving).

¹³ Hiervoor is gebruik gemaakt van een telefonisch leefbaarheidsonderzoek (TLO) zoals gebruikelijk bij de industriële vergunningsverlening (NeR).

¹⁴ http://www.ggd.nl/ggdnl/uploaddb/downl_object.asp?atoom=24388&VolgNr=15

¹⁵ a) Het geurbeleid voor industriële inrichtingen is uiteengezet in een brief van de Minister van VROM van 30 juni 1995, die is opgenomen in de Nederlandse EmissieRichtlijn lucht (NeR). Met deze brief als basis, wordt als richtwaarde voor geurhinder doorgaans 12% gehinderden toegepast, als bovenwaarde 20% gehinderden en 3% als streefwaarde (wat overeenkomt met 'geen hinder'). De veehouderijsector is echter niet zonder meer te vergelijken met de industrie, omdat veehouderijen sinds jaar en dag verspreid in het landelijk gebied liggen, bij industriële inrichtingen is dat in veel mindere mate het geval.

¹⁶ Handreiking milieukwaliteit in de leefomgeving, werken aan gebiedsgericht maatwerk, 2004, VNG, Den Haag
<http://duurzaam bouwen.senternovem.nl/uploaded/publicaties/Handreiking%20MILO.pdf>

De MILO-systematiek gaat uit van 7 stappen:

1. bepalen huidige gebiedstype
2. de gewenste functies / inrichting van het gebied
3. milieu-indicatoren
4. benoem referentie niveau's per indicator
5. bepaal huidige milieukwaliteit per indicator
6. ambitieniveau per indicator
7. uitvoeringsmaatregelen/monitoren

Deze stappen sluiten goed aan bij de werkwijze bij het opstellen van een gebiedsvisie. Bij eerste twee punten wordt de gewenste ruimtelijke ontwikkeling in beeld gebracht. De milieu-indicator is geurhinder. Referentieniveau's zijn te vinden in de bijlagen 6 en 7 in de handreiking bij de Wgv. Stap 5 komt overeen met de eis uit artikel 8 lid 1 sub a van de Wgv waarin de geurhinder op basis van de gewenste ruimtelijke inrichting (stap 6) moet worden vergeleken met de geurhinder in de huidige situatie (huidige situatie is de vergunde situatie). Stap 7 zijn de eigen individuele normen voor de vergunningverlening die bijdragen aan het bereiken van de gewenste ruimtelijke inrichting plus eventuele ondersteunende maatregelen en/of monitoringsacties zoals opgenomen in de gebiedsvisie. De MILO-systematiek geeft daarnaast een handvat om te komen tot een gebiedsindeling voor het buitengebied.

De indeling in de MILO systematiek is voor het landelijk gebied grover dan wenselijk is gezien de uitvoering van de Reconstructiewet en de daarin gekozen indeling van het buitengebied. De resultaten van het PRA-onderzoek (2001) maakt een meer gedifferentieerde indeling van het buitengebied mogelijk. Gebruik makend van de resultaten van het PRA (2001) onderzoek zoals samengevat in bijlage 6 en 7 van de handreiking bij de Wgv waaruit bijvoorbeeld bleek dat bewoners van gebieden met veel veehouderijen minder snel gehinderd zijn dan bewoners van gebieden met weinig veehouderijen. Belangrijk daarbij is niet alleen het gewend zijn aan deze geuren maar ook de relatief nauwe betrokkenheid bij de agrarische sector. Een geurbelasting van een enkel bedrijf (voorgrondbelasting) op een gevoelig object levert meer hinder op dan dezelfde geurbelasting veroorzaakt door meerdere bedrijven (achtergrondbelasting). De hinderrelatie in gebieden zonder veehouderijen is in dit onderzoek dus niet vastgesteld. Het onderzoek heeft alleen plaats gevonden in gebieden met veehouderijen. Hiermee moet rekening worden gehouden bij het beoordelen van een berekende geurbelasting.

Tabel 1 op de volgende pagina is een voorstel voor een gebiedsindeling van stedelijk naar LOG (Landbouw ontwikkelingsgebied) en een voorstel voor een maximaal acceptabel hinderniveau en bijbehorende geurbelasting voor achtergrond en voorgrondbelasting. Daarbij zijn bijlage 6 en 7 van de handreiking bij de wet en het rapport van PRA (2001) als basis gebruikt. De gehanteerde uitgangspunten zijn:

- aaneengesloten woningen verdienen een hoger beschermingsniveau dan verspreid liggende woningen;
- in gebieden met geen tot zeer weinig veehouderij: aaneengesloten woningen max. 6% kans op hinder en verspreid liggende woningen max. 12% kans op hinder;
- In gebieden met weinig tot veel veehouderij: aaneengesloten woningen max. 12% kans op hinder en verspreid liggende woningen max. 20% kans op hinder;
- speciaal voor IV aangewezen gebieden (LOG's) krijgen het laagste beschermingsniveau: max. 27% kans op hinder¹⁷;

¹⁷ De geurbelasting bij deze hinderkans komt overeen met 3% kans op Ernstige Hinder (klachten) (PRA-rapport, 2001). De 3% kans op ernstige geurhinder kan worden gezien als het ruisniveau van het telefonisch leefbaarheidsonderzoek (TLO), de bepalingsmethodiek voor hinder. Pas boven een 3 % kans op ernstige hinder is sprake van een hinderpercentage dat significant van de waarde 0 afwijkt. In het PRA-rapport (2001) is gebruik gemaakt van het LTFD verspreidingsmodel en werden geurbelastingen uitgedrukt in ge en niet in ou. De omrekening naar ou heeft plaats gevonden op basis van het rapport: "Relatie tussen geurimmissie en geurhinder in de intensieve veehouderij, 2007, VROM07A3". Een eenvoudige omrekening op basis van relatie dat één gemeten ou overeenkomt met twee ge was niet mogelijk omdat de Wgv gebruik maakt van een nieuw verspreidingsmodel V-Stacks in plaats van het LTFD-model.

- de geurbelasting bij de hinderpercentages zijn afgeleid uit de dosiseffect relaties uit het PRA-rapport (zie bijlage 6 en 7).

Tabel 1 is door het Brabantse implementatieteam Wgv als leidraad meegegeven aan de Brabantse gemeenten. Gemeenten zijn echter vrij, om binnen de aan hen toegekende beleidsvrijheid, eigen keuzes te maken aangaande de beoordeling van het acceptabele hinderniveau. Één belangrijk uitgangspunt daarbij is het gebruik van de laatste milieutechnische inzichten. De hinderniveaus voor achtergrond en voorgrondbelasting zijn vergelijkbaar daarmee wordt invulling gegeven aan artikel 8 lid 1 sub c “de noodzaak van een even hoog niveau van de bescherming van het milieu” van de Wgv.

Tabel 2 geeft nadere invulling van de algemene tabel 1, in dit geval voor de gemeente Laarbeek zoals deze toegepast is bij het opstellen van haar gebiedsvisie ten behoeve van de verordening geurhinder en veehouderij.

Tabel 1. Gebiedstype toegespitst op relatie Intensieve veehouderij (IV) en geurhinder vanaf de buitenrand van het stedelijk gebied

Type	IV-dichtheid	MILO typering + eigen toevoeging ^{a)}	Bovengrens hinder (%)	Achtergrond Geurbelasting ou/m3, P98	Voorgrond Geurbelasting ou/m3, P98
Woonkern zonder IV	geen IV zeer laag	groen stedelijk, centrum dorps	6 ^{b)}	2	1
Buitengebied zonder IV	geen IV tot zeer laag	natuur agrarisch bedrijventerreinen	12 ^{b)}	5	2
Woonkern met enige IV	weinig IV beperkte omvang	groen stedelijk, centrum dorps <u>overige aaneengesloten woonbebouwing</u>	12 ^{b)}	5	2
Buitengebied met enige IV	weinig IV beperkte omvang	bedrijventerreinen agrarisch	20 ^{b)}	10	5
Woonkern met veel IV	veel IV beperkte omvang	centrum dorps <u>overige aaneengesloten woonbebouwing</u>	12 ^{c)}	10	5
Buitengebied met veel IV	veel IV gemengde omvang	bedrijventerreinen agrarisch	20 ^{c)}	20	10
Buitengebied speciaal voor IV (LOG)	veel IV groot van omvang	industrie niet grondgebonden <u>landbouwontwikkelingsgebieden</u>	27 ^{c)}	32	16

a) eigen toevoeging onderstreept

b) bijlage 6 en 7 dosiseffect relatie niet concentratiegebied (gebied met weinig veehouderijen)

c) bijlage 6 en 7 dosiseffect relatie concentratiegebied (gebied met veel veehouderijen)

4. De zaak Laarbeek

In haar uitspraak van 7 oktober 2009 (zaaknummer 200900801/1/R3) heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State het bouwen van woningen binnen de geurcontour van een veehouderij toegestaan. De gemeente heeft daarvoor beargumenteerd dat de veehouderij reeds 'op slot staat' door woningen in de directe nabijheid en dus niet in haar belangen wordt geschaad. Daarnaast heeft zij aangevoerd dat de geurbelasting laag is waardoor het woon- en leefklimaat als goed wordt beoordeeld.

De Afdeling Bestuursrechtspraak concludeert gelet op de aangeleverde onderbouwing:

... heeft de raad zich in redelijkheid op het standpunt kunnen stellen dat ter plaatse een goed woon- en leefklimaat kan worden gegarandeerd.

... heeft de raad zich in redelijkheid op het standpunt kunnen stellen dat de belangen van de veehouderijen door het plan niet worden geschaad.

Het betreft hier de uitspraak in de bodemprocedure, nadat de Afdeling al bij de voorlopige voorziening tot een vergelijkbare uitspraak was gekomen (200900801/2/R3, 20 maart 2009).

In dit hoofdstuk wordt die onderbouwing van de casus Laarbeek behandeld. De onderbouwing voor deze beroepszaak is opgesteld door het MOLO implementatieteam Wet geurhinder en veehouderij cq. de auteurs van deze notitie. Voor de behandeling van de voorlopige voorziening is een notitie over "de beoordeling van het woonpark Zonnetij in het licht van de omgekeerde werking van de Wet geurhinder en veehouderij opgesteld" (voor de volledigheid is deze als bijlage 1 toegevoegd). Ten behoeve van de bodemprocedure is daaraan toegevoegd een notitie over het beoordelen van geurhinder en het woon- en leefklimaat in het kader van de Wet geurhinder en veehouderij. Deze laatste notitie is integraal overgenomen in deze MOLO notitie als de hoofdstukken 1 t/m 3.

4.1 Woonpark Zonnetij: ligging en maximale waarden voor de geurbelasting

De casus Laarbeek betreft het plangebied woonpark Zonnetij gelegen in de woonkern Aarle-Rixtel. Aan de buitenrand van de woonkern liggen waardevolle landschappen. Uitbreiding van de woonkern is daarom niet gewenst. In plaats van uitbreiden van de woonkernen wil de gemeente de beschikbare inbreidingslocaties benutten voor woningbouw. Een inbreidingslocatie zoals het woonpark Zonnetij is van groot belang voor de gemeente. Op de locatie van een voormalig verzorgingstehuis worden 95 appartementen ontwikkelt.

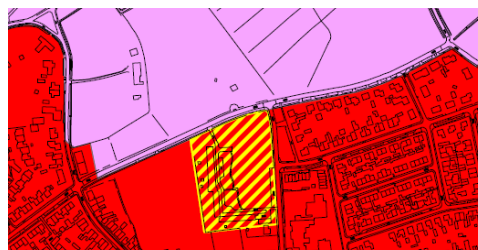
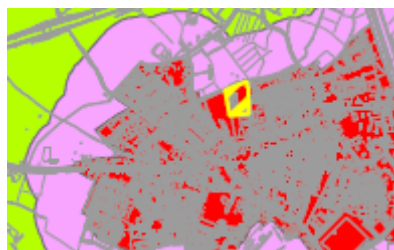
Het woonpark Zonnetij is gelegen in de bouwde kom (dit wordt in deze beroepszaak niet bestreden) van Aarle-Rixtel. Volgens de geurverordening van de gemeente Laarbeek geldt een waarde van 1,5 ou_E/m³ voor de maximale geurbelasting van veehouderijen op geurgevoelige objecten gelegen binnen de bebouwde kom.

In de geurverordening heeft de gemeente geen andere waarden vastgelegd voor de vaste afstanden tussen veehouderijen waarvoor geen emissiefactoren (odour units; ou_E/m³) beschikbaar zijn en geurgevoelige objecten. Dit betekent dat voor een dergelijke veehouderij een vaste afstand moet worden aangehouden van 100 meter naar een geurgevoelig object in de bebouwde kom van Aarle-Rixtel.

In Figuur 4.1 op de volgende pagina wordt de ligging van het woonpark geschetst.

Figuur 4.1.

Ligging van het geplande woonpark Zonnetij.
Rechter plaatje: bebouwde kom Aarle-Rixtel. Linker plaatje: detail. Zie ook bijlage 1B.

Legenda:

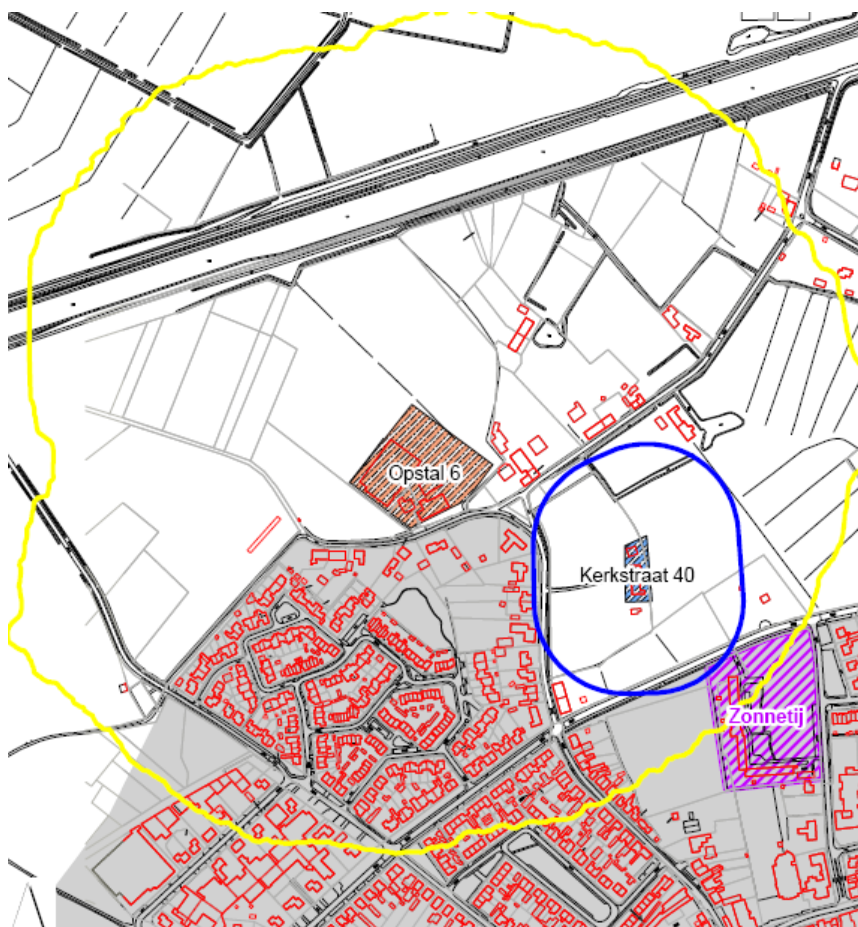
- Bebouwde kom Aarle-Rixtel met geel gearceerd: plangebied woningbouwlocatie Zonnetij.
Op de bebouwde kom van Aarle-Rixtel is de geurverordening van de gemeente Laarbeek van toepassing waarin is opgenomen een waarde van $1,5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ voor de maximale geurbelasting van veehouderijen op geurgevoelige objecten.
- Kernrandzone of bufferzone: deel van het buitengebied waarbinnen de geurverordening van de gemeente Laarbeek van toepassing waarin is opgenomen een waarde van $7 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ voor de maximale geurbelasting van veehouderijen op geurgevoelige objecten.
- Buitengebied, waarop de wettelijke waarde van $14 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ voor de maximale geurbelasting van veehouderijen op geurgevoelige objecten van toepassing is.

Figuur 4.2 (zie ook bijlage 1c)

Geurcontour (geel)
overeenkomend met een
geurbelasting van $1,5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$
voor de veehouderij aan de
Opstal 6.

Vaste-afstandcontour van 100
meter voor de veehouderij aan
de Kerkstraat 40.

De contouren zijn bepaald
vanaf de rand van het
bouwblok. Dit geeft de meest
ongunstige situatie voor
woningbouw vanwege de
grootst mogelijke contouren
rondom de veehouderijen.
Omdat beide veehouderijen
reeds 'op slot staan' kunnen de
geurcontouren ook worden
bepaald vanaf de
emissiepunten. De daarbij
behorende contouren zijn
weergegeven in bijlage 1d.
Daaruit blijkt dat de contouren
minder ver reiken dan in deze
figuur is weergegeven.
Desondanks valt de
geurcontour van de
veehouderij Opstal 6 ook dan
over het plangebied.

4.2 Geurcontour en vaste-afstandcontour

In Figuur 4.2 zijn de geurcontouren van de voor het bestemmingsplan Woonpark Zonnetij relevante veehouderijen weergegeven. Het betreft de contouren rond de veehouderijen gelegen aan de Opstal 6 en de Kerkstraat 40.

Geurcontour rond Opstal 6

Op de veehouderij aan de Opstal 6 worden zeugen, biggen, vleesvarkens en enkele paarden gehouden. Gezamenlijk zijn deze dieren verantwoordelijk voor een geuremissie 26.689 odour units per seconde (ou/s). Per stal zijn de geuremissies en de kenmerken van de stal ingevoerd in V-Stacks-gebied. Daarmee is de verspreiding van geur naar de omgeving bepaald en is de geurcontour ingetekend die overeenkomt met de norm voor de maximale geurbelasting van $1,5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$, zie figuur 4.2.

Vaste-afstandcontour rond Kerkstraat 40

Op de veehouderij aan de Kerkstraat 40 worden 4 vleeskalveren gehouden met een gezamenlijk geuremissie van 142 odour units per seconde (ou/s). Deze geuremissie is zo laag dat geen geurcontour voor $1,5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ kan worden berekend of ingetekend. In een dergelijk geval geldt een minimale afstand van 50 meter gerekend vanaf de buitenzijde van de stal tot de buitenzijde van het geurgevoelige object. Echter, op deze veehouderij worden ook dieren gehouden waarvoor geen emissiefactoren beschikbaar zijn (9 stuks vrouwelijk jongvee). Voor deze dieren geldt de wettelijke vaste afstand van 100 meter. Deze vaste-afstandcontour is dien ten gevolge ingetekend in figuur

Geurcontour en vaste afstandcontour vallen over het plangebied

Uit figuur 4.2 blijkt dat de hiervoor genoemde contouren over een deel van het plangebied Zonnetij liggen. Bij de behandeling zaak kon op grond van de tekeningen van de gemeente worden vastgesteld dat:

- binnen de geurcontour rond de veehouderij aan de Opstal 6 welke overeenkomt met de maximale waarde voor geurbelasting van $1,5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ woningen zullen worden gebouwd;
- de vaste-afstandcontour van 100 meter van de Kerkstraat 40 over een deel van het plangebied loopt met bestemming "groen". Met andere woorden, aangetoond kon worden dat binnen de vaste-afstandcontour van 100 meter geen woningbouw plaatsvindt.

Toelichting: (geur)contouren vanaf de rand van het bouwblok

Uit jurisprudentie voor de Wgv blijkt dat het veilig is om bij het beoordelen van de omgekeerde werking uit te gaan van een maximaal planologisch mogelijk zijnde geurbelasting. Dit betekent dat de geurbelasting is berekend vanaf de rand van het bouwblok (worst-case). Figuur 4.2 betreft de contouren gerekend vanaf de rand van het bouwblok. Gezien de nieuwe wijze van beoordelen geïntroduceerd met de Wgv is nog niet duidelijk of een andere wijze van belangenafweging tussen veehouder en burger niet mogelijk is. In ieder geval is in deze zaak qua geurhinder rekening gehouden met een worstcase situatie.

Het laatste neemt niet weg dat ook wanneer wordt uitgegaan van het emissiepunt voor het bepalen van de geurcontour rond het bedrijf aan de Opstal 6 er woningbouw binnen deze contour plaatsvindt. Bij de behandeling van deze zaak is dit geconstateerd en verder niet besproken. In de uitspraak wordt hieraan niet gerefereerd, hetgeen kan betekenen dat dit voor de Afdeling in deze zaak geen belangrijk punt is geweest. Wel moet worden opgemerkt dat de uitspraak voor wat betreft de gebruikte cijfers verwijst naar het rapport van de SRE Milieudienst over "wet geurhinder en veehouderij, omgekeerde werking en leefklimaat" van 4 november 2008 waarin de geurbelasting en de bijbehorende contouren zijn bepaald vanaf de rand van het bouwblok.

4.3 Beoordeling van de (geur)contouren in relatie tot het plangebied Zonnetij

Voor het plangebied Zonnetij is het belangrijk om te beoordelen of het bouwen binnen de vergunde (geur)contouren verantwoord is. Daarvoor moet worden gelet op de belangen van de veehouder (worden deze geschaad?) en de belangen van de toekomstige bewoners (een aanvaardbaar woon- en leefklimaat?). Deze beoordeling moet worden gemaakt voor zowel de vaste afstand contour van 100 meter rond de veehouderij aan de Kerkstraat 40 als ook voor de geurcontour van de veehouderij aan de Opstal 6.

4.3.1 Beoordeling vaste-afstandcontour Kerkstraat 40

Wat betreft de Kerkstraat 40 was de beoordeling Afdeling Bestuursrechtspraak gemakkelijk. De vaste-afstandcontour lag weliswaar voor een klein deel over het plangebied, maar het overlapt slechts een gedeelte met bestemming "groen". Omdat er geen woningen binnen de contour zullen worden gebouwd, worden de belangen van de veehouder niet geschaad en is het leefklimaat niet in het geding. Dit betekent dat de vaste-afstandcontour in deze zaak de geplande woningbouw niet in de weg staat. De Afdeling gaat daarom in haar uitspraak niet verder in op de vaste-afstandcontour rond de Kerkstraat 40.

4.3.2 Beoordeling geurcontour 1,5 ou_E/m³ Opstal 6

Duidelijk en onbestreden is dat woningen worden gebouwd binnen de geurcontour van de veehouderij aan de Opstal 6. Het betreft dus de geurcontour die overeenkomt met de waarde uit de geurverordening van de gemeenten Laarbeek van 1,5 ou_E/m³ voor de maximale geurbelasting op geurgevoelige objecten als gevolg van een individuele veehouderij.

De Afdeling heeft daar geen bezwaar tegen en wel om de volgende reden:

- de belangen van de veehouderij Opstal 6 worden niet geschaad;
- er is sprake van een aanvaardbaar leefklimaat.

Worden economische belangen van veehouderijen geschaad?

De 1,5 ou_E/m³ contour van de veehouderij aan Opstal 6 ligt gedeeltelijk over het plangebied, maar dichterbij de veehouderij dan het plangebied liggen al andere geurgevoelige objecten die hoger worden belast dan 1,5 ou_E/m³. Als gevolg van deze bestaande situatie heeft de veehouderij Opstal 6 geen uitbreidingsmogelijkheden meer ('staat op slot'). Geconcludeerd kan worden dat de ontwikkeling van het bestemmingsgebied Woonpark Zonnetij de veehouderij aan de Opstal 6 niet in zijn belangen schaad.

Is er sprake van een aanvaardbaar leefklimaat?

Nu de belangen van de veehouderijen rondom het bestemmingsgebied Woonpark Zonnetij niet in hun belangen worden geschaad, vormen deze geen belemmering voor woningbouw in het gebied binnen de geurcontouren van deze veehouderijen. Alleen een slecht leefklimaat kan woningbouw nog belemmeren. De gemeente heeft maatregelen getroffen om minimaal een redelijk goed leefklimaat te waarborgen door het hanteren van een maximale waarde voor de voorgrondbelasting van 1,5 ou_E/m³. Dit voorkomt dat de cumulatieve achtergrondbelasting als gevolg van alle rondom het gebied gelegen veehouderijen te hoog oploopt. Uit de geurgebiedsvisie en de rapportage voor het bestemmingsplan Woonpark Zonnetij blijkt dat de geurbelasting op het plangebied laag is (zie bijlage 1e en 1f). Dit geldt voor zowel de voorgrond- als de achtergrondbelasting in zowel de huidige als de te verwachten toekomstige situatie. De voorgrondbelasting bedraagt maximaal 1,8 ou_E/m³ en de achtergrondbelasting maximaal 2,4 ou_E/m³. De bijbehorende hinderpercentages bedragen respectievelijk 6% en 4%. Het leefklimaat wordt beoordeeld als zeer goed tot goed, op basis waarvan geconcludeerd kan worden dat een aanvaardbaar woon- en leefklimaat is gegarandeerd. Het leefklimaat ter plaatse is geen belemmering voor woningen in het bestemmingsgebied Woonpark Zonnetij, ook niet binnen de geurcontouren van de veehouderij aan de Opstal 6.

NB. Zoals hiervoor is beschreven is geurbelasting op het woonpark Zonnetij laag waardoor het leefklimaat wordt beoordeeld als goed. Eventuele klachten over geurhinder zijn dan ook niet te verwachten. Van aantasting van de maatschappelijke positie van de veehouder - zoals wordt aangehaald in het beroep en verzoek tot voorlopige voorziening - is dan ook geen sprake.

Bovenstaande verdediging in het beroep door de Afdeling Bestuursrechtspraak geaccepteerd, zoals blijkt uit ondergaande citaat uit de uitspraak.

Uitspraak Afdeling Bestuursrechtspraak (citaat uit de uitspraak van 7 oktober 2009, 200900801/1/R3)

"Blijkens de Gebiedsvisie is een norm van 1,5 odour units per kubieke meter lucht voor de individuele geurbelasting van veehouderijen op de woonkernen gesteld teneinde de ontwikkelingsmogelijkheden van de veehouderijen rond de woonkernen te beperken, waardoor de achtergrondbelasting wordt beperkt en een groter gebied rond de woonkern voldoet aan de streefwaarde. Anders dan de Afdeling in de uitspraak van 16 juli 2008, zaak nr. [200705538/1](#) heeft overwogen, is de Afdeling thans van oordeel dat, indien de voor veehouderijen toepasselijke norm wordt overschreden, hieruit niet volgt dat ter plaatse geen sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat. In dat verband overweegt de Afdeling dat de raad de geurbelasting ter plaatse van de in het plan voorziene geurgevoelige objecten, zowel binnen als buiten de contour van 1,5 odour units per kubieke meter lucht van de veehouderij aan de [locatie 1], heeft berekend en aan de hand van bijlagen 6 en 7 van de handreiking alsmede aan de hand van het voor het desbetreffende gebied gehanteerde uitgangspunt van maximaal 12% kans op hinder bij aaneengesloten woningen, heeft geconcludeerd dat ter plaatse sprake is van een goed woon- en leefklimaat. In hetgeen [appellant sub 2] en de ZLTO hebben aangevoerd ziet de Afdeling geen aanleiding voor het oordeel dat de raad niet heeft kunnen uitgaan van de uitgevoerde geurberekeningen en het gehanteerde maximale hinderpercentage van 12 in relatie tot bijlagen 6 en 7 van de handreiking. Gelet hierop heeft de raad zich in redelijkheid op het standpunt kunnen stellen dat ter plaatse een goed woon- en leefklimaat kan worden gegarandeerd. Voor zover [appellant sub 2] en de ZLTO klachten over geurhinder vrezen na de realisering van geurgevoelige objecten binnen de geurcontour van 1,5 odour units per kubieke meter lucht van de veehouderij aan de [locatie 1], acht de Afdeling niet aannemelijk dat die klachten zullen leiden tot het nemen van besluiten die ertoe zouden strekken de emissie van genoemde veehouderij te beperken. Gelet op het voorgaande heeft de raad zich in redelijkheid op het standpunt kunnen stellen dat de belangen van de veehouderijen door het plan niet worden geschaad."

4.4 Analyse zaak Laarbeek: conclusies geurnormen en omgekeerde werking

Welke conclusies kunnen we trekken uit de zaak Laarbeek over de Wgv, gebiedsvisies en andere geurnormen, geurcontouren en de omgekeerde werking? Daarvoor wordt in deze paragraaf wordt een aantal aspecten geanalyseerd.

4.4.1 Geurcontour is niet langer hindercontour

Gelet op de volgende uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak

"Blijkens de Gebiedsvisie is een norm van 1,5 odour units per kubieke meter lucht voor de individuele geurbelasting van veehouderijen op de woonkernen gesteld teneinde de ontwikkelingsmogelijkheden van de veehouderijen rond de woonkernen te beperken, waardoor de achtergrondbelasting wordt beperkt en een groter gebied rond de woonkern voldoet aan de streefwaarde. Anders dan de Afdeling in de uitspraak van 16 juli 2008, zaak nr. [200705538/1](#) heeft overwogen, is de Afdeling thans van oordeel dat, indien de voor veehouderijen toepasselijke norm wordt overschreden, hieruit niet volgt dat ter plaatse geen sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat."

... mag de conclusie worden getrokken dat:

- de in een verordening vastgelegde andere waarde voor de maximale individuele (voorgond) geurbelasting (in het geval van Laarbeek 1,5 ou_E/m³) geen hindercontour is, maar een waarde die dienst doet als gebiedsgerichte borging van het leefklimaat ten behoeve van de door de gemeente gewenste ruimtelijke ontwikkeling.

Kortom, de geurcontour wordt door de Afdeling Bestuursrechtspraak niet meer beschouwd als de hindercontour. Belangrijk om in dit verband te constateren is dat de Afdeling terugkomt op de eerdere uitspraak van 16 juli 2008, zaak nr. [200705538/1](#) (Oss).

Toelichting

In de zaak Laarbeek is met betrekking tot geurcontour versus hindercontour door de gemeente / Implementatieteam Wgv de onderstaande motivatie aangevoerd (citaat uit de notitie bij de pleitnota van de gemeente).

"De Wgv kent standaard waarden voor de maximale geurbelasting, een waarde van 3 ou_E/m³ op geur gevoelige objecten binnen de bebouwde kom en 14 ou_E/m³ voor geurgevoelige objecten in het buitengebied. Op verzoek van de Tweede Kamer zijn de waarden zodanig gekozen dat deze 'norm neutraal' zijn ten opzichte van de oude regelgeving (Wsv) (zie hiervoor de parlementaire behandeling van de Wgv). Hiertoe heeft het ministerie van VROM een ex ante studie verricht naar de doorwerking van individuele normen voor de voorgrondbelasting in 8 gebieden in Nederland. Daaruit kwam naar voren dat de genoemde 3 en 14 ou_E/m³ passen bij een gemiddeld gebied in Nederland en 'norm neutraal' doorwerken (gemiddeld genomen niet meer of minder beperkend zijn voor veehouderijen dan onder het regime van de oude regelgeving het geval was). Opgemerkt moet worden dat de genoemde waarden van 3 en 14 ou_E/m³ dus niet zijn gebaseerd op milieutechnische inzichten cq. bescherming van geurgevoelige objecten of leefklimaat, maar op de wens van de Tweede Kamer om het regime 'norm neutraal' naar de nieuwe Wgv over te laten gaan.

Wetende dat de Wgv gebaseerd is op 'norm neutraal' voor een gemiddeld gebied in Nederland, heeft de provincie Noord-Brabant de gemeenten opgeroepen om een Quickscan te laten uitvoeren naar de doorwerking van de geurnormen (voor de kosten stelde de provincie 50% subsidie beschikbaar). Immers, het is zeer aannemelijk dat de gemeenten in de provincie Noord-Brabant anders zijn dan het gemiddelde gebied in Nederland en dat het 'norm neutraal' beginsel risico's in zich heeft voor het leefklimaat. Met de Wgv zijn deze aspecten te ondervangen door andere - bij een gebied passende - normen te zoeken.

De gemeente Laarbeek heeft ook een Quickscan laten uitvoeren. Daaruit is gebleken dat de norm van 3 ou_E/m³ voor de voorgrondbelasting van veehouderijen op geurgevoelige objecten binnen de bebouwde kom de veehouderij zodanig veel ruimte biedt dat het leefklimaat in woonkernen in het geding is. Met name op de randen van de woonkernen wordt de achtergrondbelasting zodanig hoog (boven de door de gemeente gestelde streefwaarde van 10 ou_E/m³) dat bij uitbreidingsplannen voor woningbouw aan de kernrand geen aanvaardbaar leefklimaat kan worden geboden. Dit is de voor de gemeente de aanleiding geweest om in de gebiedsvisie te zoeken naar bij het gebied en de gewenste ruimtelijke ontwikkeling

passende normen te zoeken. Deze zijn gevonden en de maximale waarde voor de geurbelasting $1,5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ van geurgevoelige objecten binnen de bebouwde kom is vastgelegd in de gemeentelijke verordening geurhinder en veehouderij. Deze andere dan in de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) vastgelegde maximale waarde is onderbouwd in de genoemde gemeentelijk gebiedsvisie geurhinder en veehouderij. In dit verband moet worden opgemerkt dat de maximale waarde voor de geurbelasting de *voorgrondbelasting* betreft (zie voetnoot 18).

Conform hetgeen de Wgv voorschrijft is in de gebiedsvisie, bij het vaststellen van de andere waarde voor de maximale waarde voor voorgrond geurbelasting, rekening is gehouden met de gewenste ruimtelijke ontwikkeling en de huidige en toekomstige geursituatie in het gebied. De gewenste ruimtelijke ontwikkeling betreft het versterken van de bestaande woonkern door inbreiding in het bestemmingsgebied Woonpark Zonnetij. De huidige en toekomstige geursituatie in het gebied betreft de *achtergrondbelasting*¹⁸ (cumulatief) als gevolg van alle veehouderij binnen de gemeente en 2 km daarbuiten. De huidige geursituatie komt overeen achtergrondbelasting op grond van de vergunde rechten van de veehouderijen in het gebied. Voor de toekomstige is uitgegaan van een verwachte ontwikkeling van de veehouderijen en de achtergrondbelasting die daarvan het gevolg is.

Uit de gebiedsvisie bij de verordening geurhinder en veehouderij blijkt dat de gemeenteraad heeft gekozen voor een waarde voor de individuele voorgrondbelasting van $1,5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ vanwege de bescherming van het leefklimaat van de woonkernen en de plangebieden voor woningbouw (inbreiding en uitbreiding). Het betreft hier de verwachte achtergrondbelasting als gevolg van alle veehouderijen rond de woonkernen. Door het hanteren van de maximale waarde voor de voorgrondbelasting van $1,5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ worden veehouderijen die rondom en nabij de woonkernen zijn gelegen in de uitbreidingsmogelijkheden beperkt. Als gevolg daarvan kan de achtergrondbelasting (cumulatief) van deze veehouderijen niet hoog oplopen en onder de door de gemeente gehanteerde streefwaarde tussen de 0 en $10 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ voor de achtergrondbelasting worden gehouden (een maximum $10 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ achtergrondbelasting komt overeen met een hinderpercentage van 12% en wordt beoordeeld als een redelijk goed leefklimaat). Daarmee wordt een redelijk goed leefklimaat gewaarborgd.

Gelet op bovenstaande gebiedsgerichte herkomst van de andere waarde voor de maximale (voorgrond) geurbelasting moet worden geconcludeerd dat de in de verordening vastgelegde waarde van $1,5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ geen hindercontour is, maar een waarde die dienst doet als gebiedsgerichte borging van het leefklimaat ten behoeve van de door de gemeente gewenste ruimtelijke ontwikkeling. Kortom, gelet op het voorgaande kan de geurcontour niet langer als hindercontour worden gebruikt.

4.4.2 Geurnormen voorgrondbelasting gebiedsgerichte sturinginstrumenten

In de vorige paragraaf is al de conclusie getrokken dat de geurcontour niet langer een geen hindercontour is, maar een waarde die dienst doet als gebiedsgerichte borging van het leefklimaat ten behoeve van de door de gemeente gewenste ruimtelijke ontwikkeling. Met ander woorden, het wordt door de rechter geaccepteerd dat:

- op grond van een gebiedsvisie in een verordening een andere waarde voor de maximale individuele (voorgrond) geurbelasting wordt vastgelegd (in het geval van Laarbeek $1,5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$)...
- die dienst doet als sturingsinstrument om op gebiedsniveau de achtergrondbelasting op een aanvaardbaar waarde te borgen...
- de gemeenten voor deze aanvaardbare waarde voor de achtergrondbelasting een streefwaarde opneemt in haar gebiedsvisie. Daarmee wordt de gebiedsvisie als gemeentelijk geurbeleid vastgesteld.

Bovenstaande blijkt uit het onderstaande deel van de uitspraak (citaat):

"Blijkens de Gebiedsvisie is een norm van $1,5 \text{ odour units}$ per kubieke meter lucht voor de individuele geurbelasting van veehouderijen op de woonkernen gesteld teneinde de ontwikkelingsmogelijkheden

¹⁸ Onder de *achtergrondbelasting* verstaan we de geurbelasting als gevolg van de veelheid aan veehouderijen in de omgeving van een geurgevoelig object.

Met de *voorgrondbelasting* wordt de geurbelasting van een individuele veehouderij bedoeld en wel van die veehouderij (de dominante veehouderij) welke de meeste geur op het geurgevoelige object veroorzaakt, hetzij omdat het een grote veehouderij betreft, hetzij omdat de veehouderij dicht bij het geurgevoelige object is gelegen. Bij de vergunningverlening wordt de aanvraag van een individuele veehouderij getoetst aan de norm voor de maximale voorgrondbelasting

van de veehouderijen rond de woonkernen te beperken, waardoor de achtergrondbelasting wordt beperkt en een groter gebied rond de woonkern voldoet aan de streefwaarde.”

4.4.3 Beoordelen woon- en leefklimaat

Met betrekking tot de beoordeling van het leefklimaat mogen de volgende harde conclusies worden getrokken:

- bouwen binnen de geurcontour (odour units) mag als kan worden gemotiveerd dat een aanvaardbaar woon- en leefklimaat is gewaarborgd;
- het woon- en leefklimaat moet worden beoordeeld aan de hand van zowel de voorgrond- als de achtergrondbelasting;
- een voorgrondbelasting van maximaal $1,8 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ en de achtergrondbelasting maximaal $2,4 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ met de bijbehorende hinderpercentages van respectievelijk 6% en 4% worden geaccepteerd als een aanvaardbaar woon- en leefklimaat;
- het uitgangspunt van maximaal 12% kans op hinder bij aangesloten woningen wordt geaccepteerd als een redelijk uitgangspunt;
- daarbij verwijst de Afdeling Bestuursrechtspraak naar bijlage 6 en 7 van de handreiking bij de Wgv. Dit betekent dat deze bijlagen door de rechter zijn geaccepteerd en kunnen worden gebruikt als referentie bij het beoordelen van het leefklimaat.

In de zaak Laarbeek is het belangrijk gebleken dat de gemeente een eigen geurbeleid had opgesteld middels de Verordening geurhinder en veehouderij en de bijbehorende gebiedsvisie. Daarin is op basis van de MILO-systematiek een streefwaarde voor de achtergrondbelasting voor de woonkernen met een stedelijk karakter in een gebied met veel intensieve veehouderij van $10 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ (hetgeen overeenkomt met 12% kans van op geurhinder). De tabel ... op de volgende pagina geeft de streefwaarden die worden genoemd in de gebiedsvisie van de gemeente Laarbeek. De MILO-systematiek die hieraan ten grondslag ligt is beschreven in paragraaf 3.2.

Gelet op het feit dat de Afdelingsbestuursrechtspraak verwijst naar de gebiedsvisie en streefwaarde voor het leefklimaat van 12% kans op hinder, wil zeggen dat:

- de gebiedsvisie door de rechter wordt geaccepteerd als gemeentelijk geurbeleid waar uitgangspunten of streefwaarden in worden benoemd met betrekking tot een aanvaardbaar leefklimaat;
- minder hard, maar toch kan worden gesteld dat de onderliggende MILO-systematiek impliciet wordt geaccepteerd als methode om te komen tot het bepalen van een acceptabel woon- en leefklimaat (hinderniveau) rekening houdend met de karakteristieken van het type gebied.

4.3.4 Reikwijdte uitspraak Laarbeek met betrekking tot woon- en leefklimaat

De reikwijdte van de uitspraak Laarbeek gaat wat betreft de beoordeling van het woon- en leefklimaat niet verder dan een aangesloten woonbouwing, woonkernen met een stedelijk karakter in een gebied met veel intensieve veehouderij tot een hinderniveau van 12%. Of hogere of lagere hinderniveau's acceptabel zijn voor andere woonkernen en gebiedstypen is in de uitspraak Laarbeek niet beantwoord. Maar het Implementatieteam Wgv (ondergetekenden) heeft er het volste vertrouwen in dat met een goede motivatie ook andere streefwaarden kunnen worden gehanteerd die zijn gebaseerd op de MILO-systematiek. Enkele voorbeelden:

- groot stedelijke woonkernen: streefwaarde bovengrens 6% kans op hinder. In een gebied met veel (intensieve) veehouderij komt dit overeen met een voorgrondbelasting van $2 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ en een achtergrondbelasting van $4 \text{ ou}_E/\text{m}^3$. Hierbij moet worden opgemerkt dat in de omgeving van groot stedelijke gebieden doorgaans niet veel (intensieve) veehouderij meer voorkomt en beoordeeld moeten als gelegen in een gebied met weinig tot geen veehouderijen. Een streefwaarde van 6% kans op geurhinder komt dan overeen met een voorgrondbelasting van $1 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ en een achtergrondbelasting van $2 \text{ ou}_E/\text{m}^3$. Daarbij telt ook dat in groot stedelijke gebieden de geurbeleving

van bewoners anders is dan in een buitengebied met veehouderij in de nabije omgeving. De geurbeleving zal meer overeenkomen met bewoners van veearme gebieden, zoals in niet concentratiegebieden voor de veehouderij;

- verspreid liggende woningen in het buitengebied: streefwaarde bovengrens 20% kans op hinder. In een gebied met veel (intensieve) veehouderij komt dit overeen met een voorgrondbelasting van 10 ou_E/m³ en een achtergrondbelasting van 20 ou_E/m³. In een gebied met weinig veehouderij komt dit overeen met een voorgrondbelasting van 5 ou_E/m³ en een achtergrondbelasting van 10 ou_E/m³;
- meer voorbeelden worden gegeven in de toelichting onder onderstaande tabel 4.3

Tabel 4.3. *Uit de gebiedsvisie behorende bij de Verordening geurhinder en veehouderij van de gemeente Laarbeek: Streefwaarden voor de achtergrondbelasting geur uitgewerkt naar gebied (naar voorbeeld van de MILO-systematiek). NB. Deze tabel is alleen bestemd voor gebruik in de concentratiegebieden voor de veehouderij.*

Type gebied	Dichtheid intensieve veehouderij	Voorbeelden gebieden	Streefwaarden achtergrondbelasting*
Woonkernen	Stedelijk	Eindhoven, Helmond	± 4 ou _E /m ³
	woonkernen met stedelijk karakter	Beek en Donk, Aarle-Rixtel, Lieshout	± 10 ou _E /m ³
	woonkernen met landelijk karakter	Olland, Nijnsel	± 14 ou _E /m ³
Buitengebied	kleine clusters woningen	buurtschappen, lintbebouwingen, niet zijnde bebouwde kom	± 20 ou _E /m ³
	woningen verspreid liggend	verwevingsgebieden extensiveringsgebieden bedrijventereinen	± 20 ou _E /m ³
	woningen verspreid liggend	landbouw-ontwikkelingsgebied	± 32 ou _E /m ³

* Deze tabel moet niet strikt gelezen worden. De streefwaarden zijn voorzien van een “±” teken. Dit betekent dat er een marge is, afhankelijk de feitelijke situatie van het type gebied. Enkele voorbeelden.

- Een kleine cluster van woningen nabij een landbouwontwikkelingsgebied bevindt zich weliswaar in het verwevingsgebied, maar feitelijk in een overgangsgebied tussen beiden. Om die reden kan een streefwaarde van 25 ou_E/m³ in deze situatie verantwoord zijn.
- Een woningbouwplan aan de rand van de bebouwde kom in huidige buitengebied met veehouderijen in de omgeving is te beschouwen als het bouwen van een woonwijk met een landelijk karakter. Om deze reden is een streefwaarde tussen de 10 en 14 ou_E/m³ te verantwoorden.
- Bij de planning van grote vinex woonwijken is raadzaam om aan te sluiten bij de streefwaarde voor stedelijke bebouwing van 4 ou_E/m³.
- Voormalige lintbebouwingen welke de afgelopen decennia uitgegroeid zijn tot een kleine bebouwde kom in het buitengebied houden wat betreft gebiedstypering het midden tussen een woonkern met landelijke karakter en een kleine cluster woningen in het buitengebied. Hierom kan een streefwaarde tussen de 14 en 20 ou_E/m³ te verantwoorden zijn.

5. Aanbevelingen voor gebiedsvisies en ruimtelijke plannen

In het vorige hoofdstuk is de zaak Laarbeek besproken en geanalyseerd. De vraag is nu wat we hiervan kunnen leren voor het opstellen van verordeningen met bijbehorende gebiedsvisies Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) en voor het maken van ruimtelijke plannen (woningbouw e.d.).

5.1 Aanbevelingen voor het opstellen van gebiedsvisies

Net als in eerdere uitspraken het geval was, blijkt ook uit de uitspraak Laarbeek dat de Raad van State veel waarde toekent aan een gebiedsvisie en een verordening op basis van de Wgv. De verordening en de bijbehorende gebiedsvisie worden gezien als gemeente geurbeleid met een doorwerking naar ruimtelijke plannen (zie volgende paragraaf). De rechter accepteert de in een verordening vastgelegde andere waarde voor de maximale individuele (voorground) geurbelasting geen hindercontour is, maar een waarde die dienst doet als gebiedsgerichte borging van het woon- en leefklimaat ten behoeve van de door de gemeente gewenste ruimtelijke ontwikkeling en dat voor dit woon- en leefklimaat streefwaarden worden opgenomen in de gebiedsvisie. Dit is in het voordeel van de ruimtelijke plannen zoals woningbouw. Dit leidt tot de volgende aanbevelingen.

1. Een gebiedsvisie opstellen en een verordening Wgv vaststellen voor het gemeentelijk grondgebied (zover dit nog niet gebeurd is).

Dit is vooral van belang voor gemeenten met ruimtelijke plannen in een gebied met intensieve veehouderij in de omgeving. In het algemeen zijn dit de concentratiegebieden voor de veehouderij, maar ook in de niet-concentratiegebieden kan een lokale concentratie van intensieve veehouderij voorkomen.

NB. Een gebiedsvisie vaststellen zoals onder punt 2 wordt aanbevolen is hier niet nodig. De vastgestelde verordening is gebaseerd op de gebiedsvisie en zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden!!

2. Een gebiedsvisie vaststellen wanneer u besluit om *geen* verordening door de gemeenteraad te laten vaststellen.

Deze situatie kan zich aandienen als uit de gebiedsvisie blijkt dat de wettelijke normen passen bij het grondgebied en de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van uw gemeente, dat daarom geen andere waarden voor de voorground geurbelasting (geurnormen) nodig zijn en dat geen verordening nodig is. Het nut van het vaststellen van de gebiedsvisie is dat daarmee het gemeentelijk geurbeleid wordt vastgesteld en daardoor gebruik kunt maken van de aangehaalde voordelen.

Een gebiedsvisie voor geur opstellen heeft altijd nut. U laat niet alleen zien dat u een geurbeleid heeft dat u ook toepast bij ruimtelijke plannen. U laat ook zien dat u getoetst heeft of de wettelijke normen van 3 en 14 ouE/m³ passen bij uw gebied. In paragraaf 2.2.4 is namelijk besproken dat het niet vanzelfsprekend is dat het gemeentelijk grondgebied overeenkomt met het "gemiddelde gebied" in Nederland waarop de wettelijke standaard normen zijn geënt. Met andere woorden, het is zelfs aannemelijk dat de wettelijke standaardnormen niet passen bij het grondgebied van het merendeel van de gemeenten.

3. Hanteer de MILO-systematiek voor het gebiedsgericht bepalen van streefwaarden voor een aanvaardbaar woon- en leefklimaat.

In de MILO-systematiek wordt bij het bepalen van normen of streefwaarden voor de maximale geurbelasting (voorground- en achtergrondbelasting) gedifferentieerd naar gebiedstype: stedelijke woonkern, landelijke woonkern, buitengebied, landbouwonwikkelingsgebied etc. gekoppeld aan de intensiteit van het gebruik door de (intensieve) veehouderij. Zie hoofdstuk 3.2.

5.2 Aanbevelingen voor het opstellen van ruimtelijke plannen

Het beoordelen van ruimtelijke plannen heeft zoals gezegd veel baat bij een gebiedsvisie en / of verordening voor geur. Deze achtergrond leidt tot de volgende aanbevelingen.

1. Beoordeel het belang van de veehouder: wordt deze in zijn belang geschaad.

Gebruik de geurcontour rond de veehouderij om te bepalen of er binnen de contour al gevoelige objecten zijn gelegen:

- ⇒ Is dit niet het geval, dan schaadt u zijn belangen zodra u gevoelige objecten zoals woningen binnen de contour bouwt. Immers, de veehouder moet als gevolg daarvan reducerende maatregelen treffen om weer aan de geurnorm te voldoen (de geurcontour wordt dan verkleint).
- ⇒ Liggen er al woningen binnen de contour dan is woningbouw binnen de geurcontour mogelijk, mits sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat en mits niet 'dichterbij' de veehouderij wordt gebouwd dan afstand die de bestaande woningen aanhouden tot de veehouderij. In dit laatste geval worden de belangen van de veehouder geschaad (zie hiervoor).

2. Beoordeel het leefklimaat op grond van de achtergrondbelasting en voorgrondbelasting. Toets of deze voldoen aan de in de gebiedsvisie opgenomen streefwaarden die zijn gebaseerd op de MILO-systematiek.

De gegevens over de achtergrondbelasting en streefwaarden worden verkregen uit de gebiedsvisie. Om in relatie tot de gewenste ruimtelijke ontwikkeling te evalueren of andere normen voor de individuele geurbelasting van veehouderij op geur gevoelige objecten nodig zijn, wordt in de gebiedsvisie voor het gemeentelijk grondgebied de totale geurbelasting van alle veehouderijen (achtergrondbelasting) bepaald voor zowel de huidige als de toekomstige situatie (zie paragraaf ...). Dit betekent dat u over gegevens beschikt die bijvoorbeeld bij een woningbouwplan kunnen worden gebruikt. Deze gegevens blijven actueel als de gebiedsvisies eens in de 2 tot 3 jaar worden geëvalueerd, tenzij er tussentijds grote veranderingen zijn opgetreden (veel uitbreidingen van veehouderijen of juist stoppers).

De gegevens over de voorgrondbelasting kunt u berekenen met V-Stacks-vergunningen. Het maken van een geurcontour is na de uitspraak van Laarbeek niet echt meer nodig, maar kan voor het inzicht handig zijn. Het visualiseren van voorgrondbelasting middels van geurcontouren kunt u doen door V-Stacks-gebied te gebruiken in combinatie met een GIS-programma.

3. Hanteer de streefwaarden voor het aanvaardbaar woon- en leefklimaat uit de gebiedsvisie ook voor uw ruimtelijke plannen.

Bijlage V: Geurbelasting rond vleeskuikenbedrijven

ANALYSE VLEESKUIKENS HAAREN

Het is bekend dat er rond vleeskuikenbedrijven gedurende een korte periode (1-2 weken) per cyclus van de groei van de kuikens een hoge uitstoot plaats vindt van o.a. geur. De dieren zijn op hun grootst en produceren dan het meeste stof, mest en dergelijke. De rekenmodellen gaan uit van een jaargemiddelde situatie en onderschatten daarmee de hinder die in die periode kan voorkomen. De wetgever heeft dit in 2017 al deels onderkend en de emissiefactoren voor vleeskuikens omhoog bijgesteld. Het blijft echter nog steeds een jaargemiddelde emissiefactor. Een inschatting van de feitelijke geurbelasting gedurende deze korte periode vereist nader onderzoek. In de gemeente Haaren is er een vleeskuikenbedrijf en in het gebied daarom heen is bekend dat er hinder wordt ervaren. Om dit te kwantificeren is op basis van literatuur een berekening uitgevoerd om een zo realistisch mogelijke inschatting te geven van de geurbelasting in deze piekperiode. Op deze wijze schatten wij in of de hinder die omwonenden ervaren, kan worden verklaard. De gegevens zijn zo veel mogelijk geanonimiseerd. Deze berekening doet niets af aan de bestaande rechten van het bedrijf. Wettelijk moeten we rekenen met de door de rijksoverheid vastgestelde geuremissiefactoren ten tijde van het besluit op de aanvraag.

Emissiefactor vleeskuiken

Voor het bedrijf met vleeskuikens is in 2016 vergunning verleend, waarbij getoetst is met een geuremissiefactor van 0,24 ou/s/vleeskuiken. Het blijkt dat wordt voldaan aan de geurnormen. In oktober 2016, na het verlenen van de vergunning, is de emissiefactor aangepast naar 0,33 ou/s/vleeskuiken. De geurbelasting is met die nieuwe factor op een aantal woningen hoger dan de geldende geurnorm. Deze aanpassing van de emissiefactor heeft overigens niet tot gevolg dat het bedrijf maatregelen hoeft te treffen. Pas bij een nieuwe wijziging wordt de nieuwe factor toegepast.

Volgens rapportage van de Wageningen Ur livestock is de gemiddelde geuremissiewaarde in de piekperiode 1,02 ou/s/vleeskuiken. De laagste waarde bedraagt 0,3 ou/s/vleeskuiken en de hoogste waarde bedraagt 1,7 ou/s/vleeskuiken, zie onderstaande tabel. In deze memo rekenen we met de gemiddelde waarde. De resultaten zouden kunnen worden vertroebeld als uitgegaan wordt van de maximale waarde. Er is geen aanleiding om aan te nemen dat de hoogste waarde in dit geval van toepassing is.

Wur rapport	Bedrijf	Emissiewaarde laatste 2 weken groeiperiode (OU _E /s) (niet gecorrigeerd voor leegstand)
275	1	1,3
	2	0,9
	3	1,1
	4	0,3
395	1	1,2
	2	0,7
462	1	0,95
	2	0,85
611	1	1,2
657	1	1,7
Gemiddelde:		1,02

Resultaten

In de vergunde situatie met een emissiefactor van 0,24 ou/s/vleeskuiken is er bij 3 woningen sprake van een voorgrondbelasting van meer dan 10 ou/m³. De hoogste waarde bedraagt 12,2 ou/m³.

Als gerekend wordt met de huidige wettelijk vastgestelde emissiefactor van 0,33 ou/s/vleeskuiken dan bedraagt de geurbelasting ten hoogste 16,8 ou/m³. Bij 7 woningen is sprake van een voorgrondbelasting van meer dan 10 ou/m³ en bij 3 woningen van meer dan 14 ou/m³.

Als gerekend wordt met de emissiefactor die is afgeleid van de onderzoeken van de Wageningen universiteit van 1,02 ou/s/vleeskuiken dan bedraagt de voorgrond geurbelasting ten hoogste 51,9 ou/m³. Bij 8 woningen is de voorgrond geurbelasting hoger dan 25 ou/m³. Op een groot aantal is sprake van een voorgrond geurbelasting van meer dan 10 en 14 ou/m³. Het exacte aantal woningen hebben we niet berekend.

Beschouwing

Uit het onderzoek volgt dat de hinder in de omgeving van het vleeskuikenbedrijf te verklaren is omdat tijdens de laatste week van de groei van de vleeskuikens een verhoogde geuruitstoot plaatsvindt. Dit is een bijeffect van de huidige reken- en regelsystematiek. Het kan dus zo zijn dat een bedrijf voldoet aan alle wettelijke regels maar dat er toch hinder in de omgeving kan optreden.

Bijlage VI: Beoordeling andere geurbronnen

Geur agrarisch en Activiteitenbesluit

In het Activiteitenbesluit staan voorschriften voor geur voor de volgende agrarische activiteiten:

1. opslaan van agrarische bedrijfsstoffen (minimumafstanden)
2. opslaan van drijfmest en digestaat (minimumafstanden)
3. opslaan van vloeibare bijvoedermiddelen en bereiden van brijvoer (gesloten systeem)
4. composteren (minimumafstanden)

Deze voorschriften zijn van toepassing voor alle agrarische bedrijven.

Daarnaast zijn in het Activiteitenbesluit eisen opgenomen voor geur van het houden van dieren. Deze eisen zijn gebaseerd op de Wet geurhinder en veehouderij. De voorschriften voor geur van het houden van dieren zijn niet van toepassing voor agrarische bedrijven die ook nog een omgevingsvergunning milieu nodig hebben (type C bedrijven). Voor deze bedrijven is de Wet geurhinder en veehouderij het toetsingskader.

1. Geurvoorschriften voor de opslag van agrarische bedrijfsstoffen

In het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling staan voorschriften voor de activiteit het opslaan van agrarische bedrijfsstoffen. De voorschriften om geurhinder te voorkomen en te beperken, staan in paragraaf 3.4.5 van het Activiteitenbesluit.

Een opslag van agrarische bedrijfsstoffen moet (volgens artikel 3.46 lid 1 Activiteitenbesluit) liggen op minstens:

- 100 meter van een geurgevoelige object dat binnen de bebouwde kom ligt
- 50 meter van een geurgevoelige object dat buiten de bebouwde kom ligt

Bij onaanvaardbare geurhinder kan het bevoegd gezag met maatwerkvoorschriften nadere eisen stellen (artikel 3.46 lid 6 Activiteitenbesluit). Voor het bepalen van een aanvaardbaar geurhinderniveau gaat u uit van de systematiek zoals omschreven in hoofdstuk 3 van de Handleiding geur. U kunt alleen maatwerkvoorschriften stellen voor:

- de plaats van de opslag
- het afdekken van de opslag
- de frequentie en het tijdstip van de aan- en afvoer van de opgeslagen agrarische bedrijfsstoffen

Uitzonderingen

Voor veevoederbalen die in plastic folie zijn verpakt, gelden geen eisen voor geur (artikel 3.46 lid 7 Activiteitenbesluit).

Voor kuilvoer is 25 meter genoeg tot geurgevoelige objecten liggen (artikel 3.46 lid 3 Activiteitenbesluit). Het maakt niet uit of het geurgevoelige object binnen of buiten de bebouwde kom ligt. De afstand mag wel korter zijn, maar dan moet de agrariër het kuilvoer afdekken (behalve natuurlijk tijdens aan- en afvoer). Voor knolgewassen, wortelgewassen of fruit is afdekken niet nodig (artikel 3.46 lid 4 Activiteitenbesluit).

Voor kinderboerderijen is 50 meter tot geurgevoelige objecten genoeg. Het maakt niet uit het geurgevoelige object binnen of buiten de bebouwde kom ligt. Een kortere afstand mag ook, maar alleen als het niet anders kan - als de opslag niet op een andere plek bij de kinderboerderij kan. Maar dan moeten de agrarische bedrijfsstoffen wel zijn in een

afgesloten voorziening zijn opgeslagen en moet men ze minstens eens in de twee weken afvoeren. Dat houdt dus in: kuilvoer binnen twee weken gebruiken en vaste mest elke twee weken afvoeren (artikel 3.46 lid 2 Activiteitenbesluit).

Afstandsmeting

U meet de afstand vanaf de buitenzijde van het geurgevoelig object tot het dichtstbijzijnde punt van de begrenzing van de opslag (artikel 3.46 lid 5 Activiteitenbesluit).

2. Geurvoorschriften voor de opslag van drijfmest en digestaat

In het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling staan voorschriften voor de activiteit het opslaan van drijfmest en digestaat. De voorschriften om geurhinder te voorkomen en te beperken, staan in paragraaf 3.4.6 van het Activiteitenbesluit.

Voor mestkelders (dat zijn ondergrondse bassins die zijn gelegen onder een stal of voormalige stal) gelden géén afstandseisen tot geurgevoelige objecten (artikel 3.51 lid 9 Activiteitenbesluit). De reden dat er geen minimumafstanden gelden voor mestkelders, is dat de beoordeling voor geur via het houden van de dieren gaat.

Voor andere mestbassins gelden wel minimumafstanden tot geurgevoelige objecten (artikel 3.51 lid 1, 2 en 3 Activiteitenbesluit), namelijk:

- geurgevoelig object bij een andere veehouderij:
 - Mestbassin tot 350 m², 25 meter
 - Mestbassin van meer dan 350 m² of meer, 50 meter
- andere geurgevoelige objecten:
 - Mestbassin tot 350 m², 50 meter
 - Mestbassin van meer dan 350 m² of meer, 100 meter
- Bij meer dan 750 m² is paragraaf 3.4.6 niet van toepassing

De minimumafstanden gelden dus ook voor ondergrondse mestbassins die niet onder een (voormalige) stal liggen.

Afstandsmeting

U meet de afstand vanaf de buitenzijde van het mestbassin (= de rand van het mestbassin) tot de dichtstbijzijnde gevel van het geurgevoelige object (artikel 3.51 lid 8 Activiteitenbesluit).

Bij onaanvaardbare geurhinder kan het bevoegd gezag met maatwerkvoorschriften nadere eisen stellen (artikel 3.51 lid 10 Activiteitenbesluit). Dit kan ook voor mestkelders. Voor het bepalen van een aanvaardbaar geurhinderniveau moet u uitgaan van systematiek zoals omschreven in hoofdstuk 3 van de Handleiding geur. Maatwerkvoorschriften zijn alleen mogelijk voor:

- de plek van het mestbassin
- het afdekken van het mestbassin
- de frequentie en het tijdstip van de aan- en afvoer van de opgeslagen drijfmest en digestaat

3.1 Geurvoorschriften voor de opslag van vloeibare bijvoedermiddelen

Het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling bevat voorschriften voor de activiteit het opslaan van vloeibare bijvoedermiddelen. De voorschriften om geurhinder te voorkomen en te beperken, staan in paragraaf 3.4.7 van het Activiteitenbesluit en paragraaf 3.4.7 van de Activiteitenregeling.

Gesloten opslag

De ondernemer moet de bijvoedermiddelen opslaan in een gesloten ruimte (een luchtdichte tank of silo) (artikel 3.71 lid 2 Activiteitenregeling). Een ontluchting die uitmondt in de buitenlucht is toegestaan zonder luchtbehandelinginstallatie.

Maatwerk

Bij onaanvaardbare geurhinder kan het bevoegd gezag aanvullende maatregelen stellen met een maatwerkvoorschrift (artikel 3.71 lid 3 Activiteitenregeling). Voor het bepalen van een aanvaardbaar geurhinderniveau gaat u uit van de systematiek zoals omschreven in hoofdstuk 3 van de Handleiding geur. U kunt voorschriften stellen over:

- de aard van de bijvoedermiddelen
- het gekoeld opslaan van de bijvoedermiddelen
- de afstand tot geurgevoelige objecten

3.2 Geurvoorschriften voor het bereiden van brijvoer

In het Activiteitenbesluit staan voorschriften voor de activiteit het bereiden van brijvoer. De voorschriften om geurhinder te voorkomen en te beperken staan in paragraaf 3.5.9 van het Activiteitenbesluit en paragraaf 3.5.7 van de Activiteitenregeling.

Het Activiteitenbesluit bevat in paragraaf 3.5.9 voorschriften voor de activiteit bereiden van brijvoer voor de eigen landbouwhuisdieren. Varkenshouders geven vaak brijvoer aan de eigen dieren. Het bereiden van dit brijvoer kan leiden tot geuroverlast voor de omgeving. Brijvoer wordt gemaakt van plantaardige restproducten afkomstig uit de land- en tuinbouw en uit het bereiden en verwerken van voedsel. Producten als uiensap of gistspoeling kunnen sterk geuren.

Activiteitenbesluit 3.5.9: Bij het bereiden van brijvoer wordt ten behoeve van het voorkomen dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, het tot een aanvaardbaar niveau beperken van geurhinder, ten minste voldaan aan de bij ministeriële regeling gestelde eisen.

Activiteitenregeling 3.5.7: Ten behoeve van het voorkomen dan wel voor zover dat niet mogelijk is het tot een aanvaardbaar niveau beperken van geurhinder als bedoeld in artikel 3.129b, van het besluit vindt het bereiden van brijvoer ten minste plaats in een gesloten ruimte.

4. Geurvoorschriften voor het composteren van groenafval

In het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling staan voorschriften voor de activiteit het composteren van groenafval. De voorschriften om geurhinder te voorkomen en te beperken, staan in paragraaf 3.4.5 van het Activiteitenbesluit.

Een composteringshoop moet (volgens artikel 3.108 lid 1 Activiteitenbesluit) liggen op minstens:

- 100 meter van een geurgevoelig object dat binnen de bebouwde kom ligt
- 50 meter van een geurgevoelig object dat buiten de bebouwde kom ligt

Bij onaanvaardbare geurhinder kan het bevoegd gezag met maatwerkvoorschriften nadere eisen stellen (artikel 3.108 lid 3 Activiteitenbesluit). Voor het bepalen van een aanvaardbaar geurhinderniveau gaat u uit van de systematiek zoals omschreven in hoofdstuk 3 van de Handleiding geur. U kunt alleen maatwerkvoorschriften stellen voor:

- De plek van de composteringshoop
- Het afdekken van de composteringshoop
- Afstandsmeting

U meet de afstand vanaf de buitenzijde van het geurgevoelige object tot het dichtstbijzijnde punt van de composteringshoop (artikel 3.108 lid 2 Activiteitenbesluit).

Bijlage VII: Onderbouwing groeiplafond

bedrijf 1: 250 zeugen gesloten	kengetal	emissiefactor per dier in ou/s		geuremissie in ou/s	
		traditioneel	chem wasser	traditioneel	chem wasser
aantal zeugen	250				
worpindeks	2,2				
aantal worpen per jaar	550				
aantal worpen per week	10,6				
extra worpen ivm onregelmatigheid	1,4				
totaal aantal worpen per week	12				
verblijfsduur in weken in kraamhok	5				
aantal kraamzeugplaatsen	60	27,9	19,5	1674	1170
aantal plaatsen guste en dragende zeugen	190	18,7	13,1	3553	2489
aantal plaatsen opfokzeugen	55	23	16,1	1265	886
aantal grootgebrachte biggen per zeug per jaar	26				
aantal grootgebrachte biggen per worp	12				
aantal biggen per week	144				
verblijftijd biggen tot afleveren	7				
aantal biggenplaatsen	1006	7,8	5,5	7847	5533
aantal vleesvarkenplaatsen	1875	23	16,1	43125	30188

57464 40265 per hectare

De uitkomsten zijn als volgt afgerond:

	per 1 ha	per 1,5 ha
traditioneel	57500	86250
chemische luchtwasser	40250	60375

Bijlage VIII: Verslagen werkgroepoverleggen en bijeenkomsten

Verslag werkgroep bijeenkomst 25 september 2018

Op 25 september zijn we bij elkaar geweest voor de geurverordening Haaren. Hieronder een weergave van de bespreking.

Aanwezig:

Renske Nijdam (ipv Monique Scholtes) (GGD)
Hidde Hoetink (ZLTO)
Wilfred de Backer (LNMH)
Stefan Hermsen (ODBN)
Ellen Hoogstraten (ODBN)
Lidia Verduijn (gemeente Haaren)
Wouter Moonen (gemeente Haaren)
Wilfred de Backer (LNMH)
Luc van Beurden (gemeente Haaren)

Wouter geeft aan dat hij stopt als projectleider, Luc van Beurden neemt het over.
Het verslag van de vorige bijeenkomst op 4 juli wordt vastgesteld.
Daarna wordt gesproken over de informatie die op internet en in de krantjes komt. Wouter kijkt deze nog na op spelfouten waarna deze wordt gepubliceerd.

Stefan geeft een presentatie over de rekenresultaten en blikt terug op de bijeenkomsten en de input die we daaruit hebben gehaald.

De vraag voor eenduidige regels interpreteren wij als dezelfde regels voor veehouderijen als voor woningbouw in de buurt van veehouderijen. De op te stellen normen en regels zullen dan gelden voor zowel veehouderijen als in bestemmingsplannen voor woning ontwikkeling. Uit de rekenresultaten blijken de kansen en bedreigingen op het gebied van geur voor een bepaald gebied.

Door de ZLTO wordt benadrukt dat er ook een hoop andere regels zijn die gelden voor de veehouderij naast de geurregels zoals de Wet Natuurbescherming, Dierenwelzijn en bijvoorbeeld de verordening Ruimte. Deze werken vaak beperkender op ontwikkelingen dan geurregelgeving van de gemeente. Daarom is het van belang om op te nemen in de gebiedsvisie dat naast de geurregelgeving ook andere kaders zijn die een grote rol spelen in de ontwikkelingsmogelijkheden van veehouderijen.

Hiermee moet ook de relatie gelegd worden in de oproep tot maatwerk.

Stefan geeft aan dat op de kaarten bij de bedrijfslocatie een 0, + of – getal staat. 0= standstil op basis van de uitgangspunten, + is vrije ruimte tot aan de normen uit de scenario's en – is ruimte die bedrijven in moeten leveren.

Het gaat bij de kaarten om gecumuleerde geurbelasting. In de presentatie is een kwalificatie opgenomen die door Stefan is gemaakt op basis van ervaring voor goed, afweegbaar en slecht. De GGD geeft aan dat er wetenschappelijk inzichten zijn die aangeven dat de gezondheidkundige waarden lager liggen en dat er bij een geurbelasting hoger dan 5 Ou/e gezondheidseffecten optreden. De beleving van geurhinder wordt bij de gekozen kwalificatie onderschat. De gezondheidkundige benadering wordt opgenomen in de geurgebiedsvisie. ZITO geeft aan dat de afweging ook de andere kant op kan worden geredeneerd en dat er ook positieve gezondheidseffecten optreden. De GGD geeft aan dat het hier alleen om geurhinder gaat en dat andere gezondheidseffecten niet ter discussie staan. Ook LNMH vindt

dat er genoeg aanleiding is om overbelasting van geurhinder aan te pakken en dat de gemeente hiervoor aan zet is om een standpunt in te nemen.

Het valt de ZLTO op dat er in de berekeningen wordt uitgegaan van ontwikkelingsruimte terwijl zij verwachten dat bij een te strenge norm ontwikkelingen niet mogelijk zullen zijn voor de veehouderijen. De norm is moeilijker te halen bij lage geurnormen. De ZLTO benadrukt dat zijn niet willen dat er een hogere geurnorm wordt vastgesteld maar dat er een goede afweging moet plaatsvinden.

Stefan geeft aan dat de 50% regeling in de Wet het mogelijk maakt ontwikkelingen toe te staan boven de norm. De ruimte die ontstaat met BBT kan voor 50% worden opgevuld met meer geur belasting. Stel de norm is 14 en de geurbelasting is 20 dan kan door middel van de 50% regeling de veehouderij ontwikkelen tot 16/17 Ou/e.

De GGD geeft aan dat als je dit vergelijkt met de industrie en BBT de mogelijkheden nog heel ruim zijn. De industriële bedrijven zijn verplicht 1x per 5 jaar de nieuwste technieken toe te passen.

De ZLTO geeft aan dat deze vergelijking onterecht is omdat bijvoorbeeld de veehouderij sector veel heeft geïnvesteerd in technieken die ook veel geur reduceren zoals luchtwassers met 85% reductie. De sector blijft door ontwikkelen als de norm aansluit bij haalbare stappen voor de veehouderijen.

De LNMH vindt dat de gemeente streng beleid moet voeren aan de hand van de onderzoeken die de laatste tijd zijn uitgekomen bv over de de luchtwassers en GGD rapporten.

De ZLTO geeft aan dat het van belang is om uit te zoeken waar de bedrijven zitten die ontwikkelingsruimte hebben en na te gaan hoe reëel het is om uitbreiding te verwachten. Stefan benadrukt dat het steeds een benadering is van de werkelijkheid en dat dit een goede inschatting is van de toekomstige situatie. Je kunt dit in het model niet doorvoeren tot op actuele bedrijfssituatie.

Lidia en Luc geven aan dat de gebieden die in de structuur visie worden genoemd nog niet allemaal in de gebiedsindeling terugkomen. Dit moet nog worden aangepast. Ook de keuze waar ruimte voor woningen kunnen komen zou afhankelijk moeten zijn van de soort gebieden. Bijvoorbeeld niet in agrarisch gebied met relatief veel veehouderijen. Dit is namelijk van invloed op de beoordeling in de beleidsregel geur en ruimtelijke plannen.

De projectgroep gaat nu aan de slag met een advies aan B&W. De verschillende leden van de werkgroep geven aan behoefte te hebben om B&W een advies mee te geven over hun eigen standpunt.

Afgesproken is dat als de gebiedsvisie klaar is begin november, deze wordt gedeeld met de werkgroep zodat ieder hierover op max. 2 A4tjes een advies aan B&W kan meegeven.

Er wordt afgesproken om geen vervolg overleg te plannen.

Verslag 28 mei 2018

Afgelopen maandag heeft het overleg met de werkgroep geurverordening plaatsgevonden.

Aanwezig:

Monique Scholtes (GGD)

Hidde Hoetink (ZLTO)

Wilfred de Backer (LNMH)

Stefan Hermsen (ODBN)

Ellen Hoogstraten (ODBN)

Lidia Verduijn (gemeente Haaren)

Wouter Moonen (gemeente Haaren)

Na een kort voorstel rondje wordt in de inleiding aangegeven wat de aanleiding is van de nieuw op te stellen geurverordening voor de gemeente Haaren. (presentatie sheet 4)

Er wordt gevraagd waarom dit beleid nu wordt gemaakt en of er afstemming is met de buurgemeenten. In de opdracht van de raad is duidelijk aangegeven dat we bij dit proces de buurgemeenten moeten betrekken. Dit is ook gebeurd, de buurgemeenten zijn bezocht en is het proces toegelicht. Er is van alle gemeenten een positieve grondhouding aangegeven. Er wordt nog een overleg gepland met de buurgemeenten om dit in gezamenlijkheid goed af te stemmen.

Er wordt uitleg gegeven over de doelstellingen en het wettelijk kader.

Er ontstaat discussie over de berichtgeving rondom de luchtwassers, ZLTO geeft aan dat ze het niet eens zijn met de aanpassing in de regeling en hebben een reactie gegeven op de consultatieversie omdat volgens hun slechts 2 combi wassers zijn getest waarvan er één uit stond. De meningen hierover zijn verdeeld en er wordt aangegeven hierover nu niet in discussie te gaan omdat dit geen directe relatie heeft met het geurbeleid.

In de berekeningen voor het geurbeleid zal rekening worden gehouden met de laatste stand van zaken.

ZLTO geeft aan dat we voor een integrale benadering de kansen die de omgevingswet biedt moeten benutten vanuit een positieve grondhouding. De LNMH vraagt waarom we dit beleid gaan maken als het toch niet aansluit bij de praktijk, refererend aan de combi water discussie.

Hinder is subjectief, hebben normen dan zin als je niet of nauwelijks kan meten.

Aangegeven wordt dat we als gemeente alleen dit wettelijk kader hebben om te sturen op de geur van veehouderijen, de normen hebben zin om de situatie op de lange termijn te kunnen sturen via vergunningverlening en ruimtelijke ordening.

De berekeningen zijn een benadering van de werkelijkheid, deze worden gedaan op basis van beleving, aantallen dieren, gemeten emissie uit de stallen en onder andere meteo omstandigheden en gebouw/terrein invloed.

De ZLTO geeft aan dat de aanwezige bedrijven in Haaren de ontwikkelingsruimte niet zullen benutten. Dit komt door de huidige marktsituatie, bedrijfsopvolging en regelgeving vanuit het rijk (PAS) en de provincie (VR2014). Meer regels vanuit de gemeente zijn daarom niet wenselijk. Binnen de gemeente Haaren ziet het volgende aantal aanvragen omgevingsvergunning voor veehouderijen als volgt eruit:

- 2015: 2;
- 2016: 18;
- 2017: 13;

- 2018: 1.

Er lopen nog 7 procedures waarop nog geen besluit is genomen.

We hebben de huidige situatie (dia 10) in geurbelasting op basis van de vergunningen van de veehouderijen brekend. Dit laat zien waar de bedrijven zich bevinden en welke geurbelasting daar bij hoort. In de berekeningen is nog geen rekening gehouden met de gewijzigde geuremissie factoren voor de 6 veehouderijen met een combi-wasser in de gemeente. Afhankelijk van de vaststelling van deze factoren zal in toekomstige berekeningen hier rekening mee worden gehouden.

Rol van de werkgroep:

1. kunnen jullie vinden in ons voorgestelde proces en de opzet van de twee bijeenkomsten
2. duiding van de uitkomsten van de twee bijeenkomsten
3. optie: bespreken van ambtelijke voorstel nieuwe beleid

Er zijn 2 bewonersavonden gepland op 19 en 20 juni. De ZLTO vraag zich af of de avonden door kunnen gaan omdat ze hebben gehoord dat de veranderde samenstelling van de raad wel eens voor een ander idee over het geurbeleid kan zorgen.

De gemeente zal dit signaal met de wethouder bespreken.

De opzet van de avond wordt uitgelegd. Er zal een plenair deel zijn met uitleg over de aanleiding, achtergrond en wettelijk kader. Daarna is het idee om in groepjes per gebied zoals ook met het VAB beleid is gedaan een aantal stellingen te bespreken. De LNMH vraag of er ook meer verbinding gezocht kan worden met de gebruikers van het gebied. Hierbij moet gedacht worden aan de uitwisseling van functies tussen stad en platteland. Dit lijkt de gemeente lastig om te realiseren, we hopen dat door deelname van de RECRON en Ondernemersvereniging in de werkgroep dit belang ook vertegenwoordigd wordt. Daarnaast worden alle bewoners en bedrijven in het buitengebied en kernen uitgenodigd voor de bijeenkomsten.

Daarnaast wordt gevraagd aan de werkgroep leden om een reactie te geven op de stellingen die de projectgroep heeft voorbereid (dia 17) voor de bewoners avonden. Er wordt aangegeven dat de stelling over gezondheid mogelijk teveel afleid van zuivere discussie over geurnormen en dat deze vraag ook terugkomt in de gezondheidsmonitor van de GGD (in Haaren 14% bezorgd over de invloed van de omgeving op de gezondheid bron: [ggd hvb](#)). Er is afgesproken om deze stelling eruit te laten. Daarnaast wordt door de GGD aangegeven dat er ook aandacht moet zijn in de groepjes voor doorvragen, bijvoorbeeld over de klachtenafhandeling van geurklachten. Er zal tijdens de avond duidelijk moeten worden uitgelegd waar het vooral niet om gaat (zoals mest uitrijden, directe gezondheid, brijvoer, mestverwerking e.d.)

We vragen de werkgroep leden of zij voor zichzelf een actieve rol zien tijdens de avonden voor de bewoners en bedrijven, hierop kan worden gereageerd n.a.v. het verslag.

Afsluiting

Met de afspraak dat contact gezocht wordt met de wethouder over doorgang van de informatie avonden en mogelijke andere insteek van de raad wordt de bijeenkomst afgesloten.

Verslag werkgroep bijeenkomst 4 juli 2018

Op 4 juli zijn we bij elkaar geweest voor de geurverordening Haaren. In deze mail een weergave van de bespreking.

Aanwezig:

Monique Scholtes (GGD)
Hidde Hoetink (ZLTO)
Wilfred de Backer (LNMH)
Stefan Hermsen (ODBN)
Ellen Hoogstraten (ODBN)
Lidia Verduijn (gemeente Haaren)
Wouter Moonen (gemeente Haaren)

Eerst wordt het verslag van de vorige bijeenkomst op 28 mei vastgesteld wordt met de opmerking dat de geur percentages uit de GGD volwassenenmonitor aangeven dat 13% van de mensen in Haaren wel ernstig gehinderd wordt door geurhinder (mest uitrijden, veehouderij, industrie).

De LNMH geeft aan dat er te veel moeite moet worden gedaan om klachten over geurhinder in te dienen. Dit is wellicht ook een verklaring voor het aantal klachten dat bekend is bij de gemeente of ODBN. Er wordt afgesproken dat er met de terugkoppeling in de krantjes informatie wordt opgenomen over de klachten procedure.

Bijeenkomsten 19 en 20 juni

Er wordt gediscussieerd over de vertegenwoordiging van diverse partijen tijdens deze bijeenkomsten. De samenvatting geeft wel een goed beeld van de avonden.

Er wordt een toelichting gegeven over wat er met de input van de avonden wordt gedaan.

- Waar zitten de geurgevoelige objecten met een hoge geurbelasting en hoe hoog is de voorgrond belasting bij de bedrijven met klachten?
- Uitzoeken voor de bestemmingen met recreatie wat de geurbelasting is
- Van melkveehouderijen wordt geen hinder ervaren
- Differentiatie in normen voor woonkernen, buitengebied en overig buitengebied
- Scenario's berekenen voor 8-10-14 Ou/e

De GGD merkt op dat het toch van belang kan zijn te bekijken of er een noodzaak is voor cumulatie met melkveebedrijven of staffeling van afstanden naar omvang van de bedrijven mogelijk is.

De ODBN geeft een toelichting op de scenario's. Uitgangspunten wordt uitgelegd, hierbij worden de veehouders betrokken die hebben aangegeven te willen stoppen, huidige vergunde geur ruimte en uitbreidingsruimte voor geur in de toekomst. Uit de scenario's komt dan een beeld wat het betekent voor de bedrijven rekening houdend met deze uitgangspunten. In de gebiedsvisie zal een afweging plaatsvinden wat de uitgangspunten zijn en of de staffeling bij melkveebedrijven nodig is.

De GGD geeft aan dat het ook een idee is om te bekijken of actualisatie van de vergunningen voor de veehouderijen nodig is.

De ZLTO vraagt waarom er niet naar andere scenario's wordt gekeken. De ODBN geeft aan dat dit te maken heeft met het beleid van de Provincie en adviezen van de GGD. Daarom kan er niet gerekend worden met hogere geur normen.

De ZLTO geeft aan dat er in de gemeente geen ontwikkelingen zijn te verwachten. De gemeente geeft aan dat ook de stoppende bedrijven vergunningen nodig hebben en dat het niet per se hoeft te gaan om een uitbreiding van dieren. Er zijn meerdere redenen voor ontwikkelingen en aanpassing van de omgevingsvergunning of bestemmingsplan van de veehouder.

Door de LNMH wordt aangegeven dat het van belang is om aan te geven wat precies met de term recreatie wordt bedoeld. Het kan gaan om verblijfsrecreatie, terras, boerderij winkel e.d. Ook vraagt de LNMH zich af of er ook een bescherming tegen geur voor de natuur mogelijk is. De ODBN legt uit dat dit buiten het beleid valt.

Vervolg

Er wordt gesproken over de verdere planning van het project en de werkzaamheden die volgen. Er wordt aangegeven door de aanwezige partijen dat nog een bijeenkomst is gewenst als de scenario's zijn doorerekend.

We zullen de uitkomsten inhoudelijk bespreken met elkaar in september.

1. Informeren uitkomsten scenario onderzoek aan het college, raad, werkgroep en andere belangstellenden (sept/okt)
2. Advies college ontwerpgeurverordening
3. Presentatie ontwerpgeurverordening tijdens raadsplein voor college raad en andere belangstellenden
4. Inspraakprocedure (okt/dec)
5. Vaststelling geurverordening (jan/feb 2019)

1^e Actie gemeente – mail doorsturen die naar de mensen is gegaan die bij de bijeenkomst zijn geweest. (zie hieronder)

2^e Actie gemeente - mail voorleggen met een terugkoppeling over de bijeenkomsten

3^e Actie gemeente – bijeenkomst organiseren voor ambtenaren van buurgemeenten

Er wordt afgesproken om het volgend overleg te plannen **op 25 september 2018 om 15:30**.

De volgende mail is verstuurd vanuit de gemeente na de bijeenkomsten:

Beste heer/mevrouw

Vorige week heeft u deelgenomen aan een de gespreksavond over nieuw geurbeleid voor veehouderijen. Bedankt voor uw aanwezigheid en input! De werkgroep nieuw geurbeleid gaat met de uitkomsten aan de slag.

Heeft u nog dringende vragen of opmerkingen; geef deze dan uiterlijk vrijdag door via gemeente@haaren.nl onder vermelding van geurbeleid.

Het nieuwe geurbeleid wordt verwacht in het 4^e kwartaal van 2018 en komt dan ter inzage te liggen.

Samenvatting bijeenkomsten geurverordening 19 en 20 juni 2018

Eerste bevindingen

- Zeer bereid op samen leven
- Sector dominant aanwezig
- Wens om bedrijven niet te hinderen, ruimte voor innovatie
- Maatwerk, waarbij historie van belang is mee te wegen
- Sterk gevoel van saamhorigheid, gezinsbedrijven, jonge ondernemers
- Paar locaties met hinder (Winkelsestraat, Kovelsweg en Oude Bosschebaan)
- Concentratie van grote bedrijven moet worden voorkomen
- De huidige situatie is prima maar mag niet verslechteren
- Huidige beleid ten aanzien van de meeste aspecten volstaat voor veel inwoners
- Eenduidige regels
- Hinder beperken door te communiceren, aandacht voor eigen verantwoordelijkheid
- Recreatietak: recreatie moet worden beschermd, andere partijen vinden dat recreatie dat zelf moet uitzoeken

P-bord opmerkingen

Hoe wordt geuruitstoot gemeten?	Beantwoord op de avond
Waar kan ik terecht met klachten over geur uit de industrie?	Beantwoord op de avond
ZLTO vraagt een extra deelnemer in de werkgroep (de burgers overigens ook)	De ZLTO is uitgenodigd met 2 personen in de werkgroep. De rol van de werkgroep is niet gericht op de inhoud maar op het proces waardoor uitbreiding met meer mensen in onze ogen niet gewenst is. Inhoudelijke input was mogelijk tijdens de avonden en via info@haaren.nl of na het ontwerp.
Waarom gaat het niet over fijn stof?	Beantwoord op de avond
Volgende keer graag pas om 20.00 uur beginnen	Beantwoord op de avond
Email sturen naar alle deelnemers waar het email adres gemeente@haaren.nl ovv geurbeleid direct staat	Gedaan door Hester

Duiding

Waar zitten de objecten met een hoge geurbelasting en hoe hoog is de voorgrond geurbelasting bij de bedrijven met klachten?

Recreatie op basis van gebied een/geen beschermingsniveau bieden.

Waren deze mensen er op de avonden en hebben ze aangegeven hinder te ervaren?

Melkvee, eens-luidend geen hinder

Bescherming recreatie verdeelde meningen

Gebiedsdifferentiatie: woonkernen, buitengebied, overige buitengebied

Scenario's berekenen voor 8-10-14 OU/e m³

Bijlage IX: Geurkaart huidige situatie

